

**IMPLEMENTATIE WET
NATUURBESCHERMING**

ECOLOGISCH WERKPROTOCOL BEHEER OPENBAAR GROEN

Eindconcept

15 maart 2022

Colofon

Dit document is in opdracht van gemeente Zwolle en ROVA, door:

	Eco Consult – Groen, Monitoring & Management BV
	Plesmanstraat 59-32, 3905 KZ Veenendaal
Telefoon:	+3185 3038 627
E-mail:	info@ecoconsult-gmm.nl
Website:	www.ecoconsult-gmm.nl
Opdrachtgever:	ROVA namens gemeente Zwolle
Contactpersonen:	De heer H. Van Dijk (ROVA) en dhr E. Bakker (gemeente Zwolle)
Projectleider adviesbureau:	Mevrouw M. Teunissen
Foto's:	ROVA (tenzij anders vermeld bij de foto)

Datum: 15 maart 2022

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de samensteller en in overleg met de opdrachtgever.

Deze uitgave is met grote zorgvuldigheid samengesteld. Noch de samenstellers, noch de opdrachtgever zijn aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van onjuistheden en/of onvolkomenheden ten gevolge van het gebruik van deze uitgave.

**IMPLEMENTATIE WET
NATUURBESCHERMING**

**ECOLOGISCH WERKPROTOCOL
BEHEER OPENBAAR GROEN
GEMEENTE ZWOLLE**

**Behorende bij de Stadswerk
Gedragscode soortbescherming gemeenten**

DEFINITIEF

15 maart 2022

INHOUD

INHOUD	4
LEESWIJZER	6
DEEL I WERKBESCHRIJVING	7
1 WERKBESCHRIJVING	8
1.1 Afbakening	8
1.2 Aanleiding	8
1.3 Doel	9
1.4 Totstandkoming	10
1.5 Evaluatie	10
DEEL II INFORMATIE & RISICOANALYSE	11
2 WERKGEGEVENS	12
2.1 Werklocatie	12
2.2 Werkzaamheden	13
2.3 Planning	14
2.4 Noodzaak en verankering	14
3 SOORTGEGEVENS	16
3.1 Beschermd gebied	16
3.2 Beschermd soorten	17
3.3 Rode lijstsoorten	19
3.4 Overige beschermwaardige soorten en terreinen	20
3.5 Uitwerking risicoanalyse	20
3.6 Conclusies	21
DEEL III RISICOMANAGEMENT	23
4 DESKUNDIGHEID	24
4.1 Vereiste deskundigheid	24
4.2 In te zetten deskundigheid	25
5 ZORGVULDIG HANDELEN	27
5.1 Zorgplicht	27
5.2 Algemeen zorgvuldig handelen	27
5.2.1 Wijze van markeren	28
5.2.2 Houtige begroeiingen inclusief bomen	30
5.2.3 Kruidachtige begroeiingen	31
5.2.4 Verhardingen en muurvegetaties	32
5.2.5 Watergangen, vijvers en poelen	32

5.3	Specifiek zorgvuldig handelen	34
5.3.1	Locaties met jaarrond in gebruik zijnde vogelnesten	34
5.3.2	Locaties die door vleermuizen worden gebruikt	34
5.3.3	Locaties met rust- en voortplantingsplaatsen overige zoogdieren	35
5.3.4	Groeiplaatsen van beschermde en Zwolse vaatplanten	35
DEEL IV UITWISSELING VAN GEGEVENS COMMUNICATIE ONDERTEKENING		36
6	SOORTMANAGEMENT	37
6.1	Inventariseren	37
6.2	Verzamelen en uitwisselen gegevens	37
6.3	Monitoring	38
6.4	Registratie	39
6.5	Overdrachtsmomenten en werkinstructies	41
7	COMMUNICATIE	42
7.1	Contactpersonen	42
7.2	Uitvoering	42
7.3	Uitvoering door derden	42
7.4	Toezicht	43
7.5	Overlegmomenten	44
7.6	Documentatie en dossiervorming	44
7.7	Omgaan met calamiteiten	45
7.8	Ondertekening	46
7.9	Instructie medewerkers	46
LITERATUUR		47
BIJLAGE I, ACTIEPROGRAMMA		48
BIJLAGE II, AANZET FLORA- EN FAUNABELEID		51
BIJLAGE III, BESCHERMDE GEBIEDEN EN SOORTEN IN ZWOLLE		59
BIJLAGE IV, LIJST VOORKOMENDE SOORTEN BIJ GROENBEHEER		70
BIJLAGE V, CONCEPT-REGISTRATIEFORMULIER 'VOORLOPEN'		80
BIJLAGE VI, VOORSTEL MONITORING FLORA EN FAUNA		83
BIJLAGE IX, FORMULIER NOODKAP BOMEN		85
BIJLAGE VII, MAATREGELEN BEPLANTINGEN EN BOMEN		87
BIJLAGE VIII, MAATREGELEN GRAS EN OEVERS		98

Leeswijzer

Dit ecologisch werkprotocol voor het beheer van het openbaar groen in de gemeente Zwolle volgt het format zoals opgenomen in de 'Gedragscode soortbescherming gemeenten' van Koninklijke Vereniging Stadswerk (2020). Het protocol is in vier delen als volgt opgebouwd.

DEEL I bevat de werkbeschrijving en is opgebouwd uit **hoofdstuk 1**. Het bevat de afbakening van het ecologische werkprotocol alsook het doel en de totstandkoming.

DEEL II gaat over de beschikbare soortinformatie en bevat de risicoanalyse. Het is opgebouwd uit hoofdstuk 2 en 3. **Hoofdstuk 2** bevat de omschrijving van de werkzaamheden, werklocaties en de planning. **Hoofdstuk 3** geeft weer met welke beschermde gebieden en beschermde soorten rekening gehouden moet worden. Het hoofdstuk wordt afgesloten met de conclusies van de risicoanalyse.

DEEL III omvat het risicomanagement ofwel hoe wordt tijdens de werkzaamheden met beschermde soorten rekening gehouden. In **hoofdstuk 4** is uitgewerkt welke deskundigheid wanneer wordt ingezet. **Hoofdstuk 5** heeft vervolgens de richtlijnen voor het algemeen en specifiek zorgvuldig handelen voor de verschillende beheercategorieën.

DEEL IV gaat ten slotte over de uitwisseling van gegevens tussen de verschillende partijen. In **hoofdstuk 6** betreft het omgaan met de soortgegevens en de wijze van registratie. **Hoofdstuk 7** de communicatie en overlegmomenten gedurende het gehele werkproces.

Het protocol wordt afgesloten met enkele **BIJLAGEN**:

Bijlagen I en II bevatten de nog uit te voeren acties om het werk met dit ecologisch werkprotocol uitvoerbaar te maken en wat in het nieuwe groenbeleid nog verdere uitwerking vraagt.

Bijlagen III tot en met VI bevatten het overzicht van beschermde gebieden, de lijst met voorkomende soorten, het registratieformulier en een eerste opzet voor de monitoring.

Bijlagen VII en VIII bevatten per beheergroep en per werkzaamheid de voorkomende soorten, de risico's en de te treffen maatregelen.

DEEL I WERKBESCHRIJVING

1 WERKBESCHRIJVING

Er leven veel wilde planten en dieren in de openbare ruimte van Zwolle. Dat is bijzonder, maar niet vanzelfsprekend. Voor een groot deel is dit het effect van het jarenlange Zwolse groenbeleid dat rekening houdt met ecologische principes. Het alom aanwezige natuurlijke groen met veel inheemse planten heeft heel wat te bieden voor de wilde dieren.

Veel van de voorkomende soorten zijn ook beschermd. Dat betekent dat bij het beheren van de openbare ruimte rekening met deze soorten moet worden gehouden, zodat ze behouden blijven en zich kunnen ontwikkelen. In dit document – het ecologisch werkprotocol – is uitgewerkt hoe rekening wordt gehouden met aanwezige flora en fauna bij het beheren van het openbaar groen. Dit eerste hoofdstuk bevat de afbakening, de aanleiding, het doel en de totstandkoming van het ecologisch werkprotocol.

1.1 Afbakening

Dit ecologisch werkprotocol heeft betrekking op het **bestendig beheer en onderhoud van het openbaar groen** van de gemeente Zwolle zoals dit door of namens de gemeente Zwolle wordt uitgevoerd door onder andere ROVA, en soms ook door andere ingehuurde bedrijven. Bij deze werkzaamheden wordt vanaf januari 2022 gewerkt volgens de 'Gedragscode soortbescherming gemeenten' van Stads-werk en dit bijbehorende ecologisch werkprotocol.

Ruimtelijke ontwikkeling en inrichtingen waaronder renovatie en vervanging van openbaar groen vindt onder andere plaats op basis van het Meerjarenonderhoudsprogramma (MJOP) of incidentele opdrachten op projectbasis. Ook hier is voor veel werkzaamheden de hiervoor genoemde gedragscode inzetbaar. Er dient dan mogelijk wel per project een projectspecifieke aanpak of een aanvulling op dit ecologisch werkprotocol te worden gemaakt.

1.2 Aanleiding

In de Visie¹ op het beheer van de openbare ruimte in Zwolle uit 2015 is vastgelegd dat de openbare ruimte in gemeente Zwolle ruimte geeft aan plant en dier. Zwolle staat bijvoorbeeld bekend om haar kievitsbloemen en orchideeën, maar er zijn veel meer soorten die er al jarenlang leven. Volgens het Groenstructuurplan 1998 (in 2015 geactualiseerd²) richt het beheer zich op duurzaamheid en regelmaat. Langdurig beheren op dezelfde wijze is een belangrijke voorwaarde voor het ontstaan en voortbestaan van natuurwaarden.

---

¹ Visie op het beheer van de openbare ruimte in Zwolle september 2015; [BOR-visie 2015](#)

² In 2022 wordt gestart met het herzien van het groenbeleid

De wettelijke opgave is om de biodiversiteit in de openbare ruimte van Zwolle op peil te houden, ofwel de gunstige staat van de aanwezige soorten in stand te houden en waar nodig te versterken. Daar kunnen de Zwolse ambities uit het jarenlange groenbeleid voor het verhogen van de biodiversiteit aan worden toegevoegd. Dit betekent dat bij het beheren van het openbaar groen de belangen van flora en fauna en in het bijzonder die van de beschermde en beschermwaardige soorten worden bewaakt. Door als gemeente de 'Gedragscode soortbescherming gemeenten' samen met dit ecologische werkprotocol bij het beheren van het openbaar groen in te zetten, maakt dat de gemeente gericht en expliciet uitvoering geeft aan de wettelijke kaders van de Wet natuurbescherming en aan haar beleidsdoelen.

Wet natuurbescherming

De Wet natuurbescherming geldt altijd, overal en voor iedereen en dus ook bij het beheer en onderhoud van het openbaar groen in de gemeente Zwolle.

De wet schrijft voor dat er zorgvuldig omgegaan moet worden met alle van nature in Nederland voorkomende planten en dieren, de zogenaamde inheemse soorten, en in het bijzonder de door deze wet beschermde soorten. Het is onder meer verboden om dieren te doden of schade aan hun rust- en voortplantingsplaatsen toe te brengen. Om groenvoorzieningen te kunnen beheren is het in bepaalde situaties niet te voorkomen dat soorten nadelige effecten van werkzaamheden ondervinden. De wet kent 3 instrumenten om hier mee om te gaan:

- A. Vrijstelling, de provincie bepaalt voor welke soorten dit geldt.
- B. Ontheffing, per project bij de provincie aan te vragen.
- C. Vrijstelling op basis van een door de minister of provincie goedgekeurde gedragscode.

Door met een **gedragscode** te werken wordt altijd zorgvuldig en juridisch correct gewerkt. Het beperkt ook het aantal procedures voor het aanvragen van ontheffingen en zorgt dat de werkwijze van de gemeente transparant en aantoonbaar is. Een gedragscode wordt door de minister, en bij landelijk inzetbare gedragscodes na advies van de provincies, goedgekeurd voor een periode van 5 jaar. Er geldt dan een vrijstelling voor in de gedragscode genoemde werkzaamheden en soorten.

Dit ecologische werkprotocol behoort bij de 'Gedragscode soortbescherming gemeenten' van Vereniging Stadswerk die op 17 december 2020 door de minister is goedgekeurd. De gedragscode bevat de minimale maatregelen voor het omgaan met de wettelijk beschermde soorten. Gemeenten kunnen hier beleidsmatig soorten of maatregelen aan toevoegen.

1.3 Doel

Doel van dit ecologisch werkprotocol is om te borgen (aantoonbaar te maken) dat en hoe de gemeente Zwolle de Wet natuurbescherming en de 'Gedragscode soortbescherming gemeenten' heeft geïmplementeerd bij het beheer van het openbaar groen en op welke zij daarbij omgaat met beschermde en beschermwaardige soorten.

Het soortenbeleid wordt uitgewerkt in het nog te actualiseren groenbeleidsplan (start in 2022).

1.4 Totstandkoming

Dit document is het resultaat van een proces waarbij zowel medewerkers en ecologen van de gemeente Zwolle als van ROVA, die bij het beheer van de openbare ruimte betrokken zijn, samen hebben gewikt en gewogen wat een zorgvuldige werkwijze is. Een werkwijze die afgestemd is op aan de aanwezige soorten, maar wat ook een efficiënte en effectieve werkwijze is.

Met 5 werksessies zijn de werkzaamheden per beheerthema tegen het licht gehouden en is aangegeven welke aanpassingen er nodig of gewenst zijn om de werkwijze natuurwetgevingsproof te maken. De thema's waren Beplantingen (2 sessies), Bomen (1 sessie), Gras en oevers (2 sessies).

De deelnemers per werksessie waren naast de gemeentelijke ecologen de meest betrokken beheerders, werkvoorbereiders en voormannen aanwezig zodat dit plan van aanpak aansluit op zowel de wetgeving als de dagelijkse praktijk. Tegelijkertijd is zo kennis over het omgaan met flora en fauna gedeeld en is er van elkaar geleerd. Met de gegevens uit de werksessies is dit rapport samengesteld. De deelnemers van de werksessie hebben dit rapport meegelezen en aangevuld.

1.5 Evaluatie

Vanaf januari 2022 worden door ROVA en de gemeente Zwolle bij het groenbeheer gewerkt op basis van de 'Gedragscode soortbescherming gemeenten': 'We gaan er naar eer en geweten in de praktijk mee aan de slag en zullen al werkend zeker verbeterpunten gaan tegenkomen'. Daarnaast wordt in 2022 het groenbeleidsplan van Zwolle geactualiseerd. Dit kan invloed hebben op het soortenbeleid zoals we daar in dit ecologisch werkprotocol nu vanuit gaan. Het eerste jaar wordt daarom gezien als een **pilotjaar** om ervaring op te doen en instrumenten en afspraken waar nodig bij te stellen.

Na dit eerste jaar vindt er een evaluatie plaats. **Aandachtspunten** zijn hierbij onder andere:

- Gedurende het jaar worden verbeterpunten en gewenste aanpassingen verzameld door de werkvoorbereiding bij ROVA³.
- Worden te beschermen soorten voldoende beschermd en wordt er dus voldaan aan de doelstellingen van de natuurwetgeving?
- Zijn de werkafspraken en protocollen voldoende praktisch uitvoerbaar?
- Is de juiste deskundigheid op het juiste moment beschikbaar?
- Voldoet de werkwijze aan het nieuwe groenbeleid?

Van de evaluatie wordt een **notitie** gemaakt die wordt vastgesteld in het managementoverleg. Op basis van de evaluatie wordt dit ecologisch werkprotocol mogelijk aangepast.

Na het pilotjaar is in het werkproces een **doorlopende actualisatie** op onderdelen al ingepast, zie paragraaf 7.5.

---

³ Belangrijk is dat voor iedereen die met de gedragscode werkt duidelijk is of er al aanpassingen zijn doorgevoerd, zodat dit kan worden overlegd bij een eventuele controle.

DEEL II INFORMATIE & RISICOANALYSE

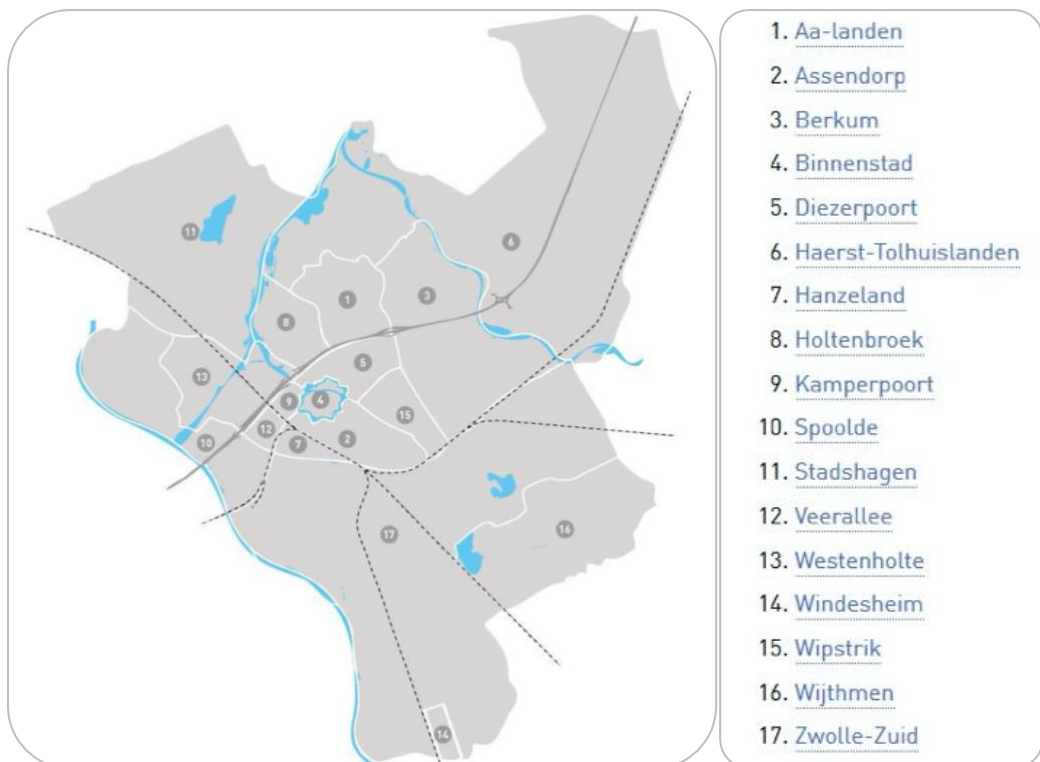
2 WERKGEGEVENS

In dit hoofdstuk is uitgewerkt welke informatie beschikbaar is over de werklocatie, werkzaamheden en de planning van het beheer van het openbaar groen in de gemeente Zwolle.

2.1 Werklocatie

Dit ecologisch werkprotocol heeft betrekking op al het openbaar groen van de gemeente Zwolle. Dit groen is opgedeeld in vijf stadsdelen en zeventien wijken, zie afbeelding 1:

- Stadsdeel Noord: Holtenbroek, Aa-landen en Haerst-Tolhuislanden.
- Stadsdeel Oost: Berkum, Diezerpoort, Wijkmen en Wipstrik.
- Stadsdeel Midden: Binnenstad, Hanzeland, Veerallee, Kamperpoort en Assendorp.
- Stadsdeel Zuid: Zwolle-Zuid en Windesheim.
- Stadsdeel West: Stadshagen, Spoolde en Westenholte.

Afbeelding 1: Wijkindeling groenonderhoud

De data hiervan is opgenomen in het groenbeheersysteem van de gemeente Zwolle. Ook ROVA maakt hier gebruik van. Deze data worden jaarlijks bijgewerkt en is nagenoeg up to date. Dit ecologisch werkprotocol houdt de benamingen van de beheergroepen uit het groenbeheersysteem aan.

2.2 Werkzaamheden

Het groenbeheer waar dit ecologisch werkprotocol betrekking op heeft, betreft overwegend 'bestendig beheer of onderhoud'. In geval van vellen of verwijderen voor groot onderhoud, renovatie of omvorming volgt dit ecologisch werkprotocol de richtlijnen die vallen onder 'ruimtelijke ontwikkeling of inrichting'. Zie bijlagen VII en VIII voor alle werkzaamheden. Samenvattend gaat het om de in tabel 1 genoemde werkzaamheden.

Beheercategorie	Werkzaamheden	Beheercategorie	Werkzaamheden
Bos	Randensnoei Blessen Dunnen Bestrijden ongewenste soorten	Extensief gras	Maaien Ruimen Bijmaaaien Bladruimen
Bosplantsoen	Randensnoei Terugzetten of vrijstellen Uitmaaaien Inboeten en watergeven	Natte graslanden	Maaien Ruimen Bijmaaaien
Heesters (opgaand, bodem- bedekkend, solitair)	Snoeien randen en uitzichthoeken Verjongingssnoei Onkruidvrij maken Inboeten en watergeven Vervanging ⁴	Oevers	Maaien Ruimen Onthouten
Hagen	Snoeien uitzichthoeken Knippen Onkruidvrij maken Inboeten en watergeven Vervanging ⁴	Vijvers	Snijschouw
Vaste planten	Afzetten Onkruidvrij maken Inboeten en watergeven	Grasland begrazing	Keuze velden en route Begrazen
		Intensief gras (gazons)	Maaien Bijmaaaien Bladruimen
		Zand- en ruit- paden	Pad herstellen (egaliseren en frezen)
		Kades, bruggen en muren	Verwijderen graffiti

⁴ Dit betreft het incidenteel vervangen van de beplanting en grond van sterk (met onkruid) vervuilde vakken. Dit wordt betaald vanuit het vervangingsbudget.

Beheercategorie	Werkzaamheden	Beheercategorie	Werkzaamheden
Bomen	Inspectie (BVC) Kappen nav inspectie Snoeien Bestrijden ziekten en plagen	Bomen (vervolg)	Onkruidvrij maken boomspiegels Inboeten en watergeven Vervanging

Tabel 1: Werkzaamheden waar dit ecologisch werkprotocol betrekking op heeft

De kaders en bijbehorende werkzaamheden op hoofdlijnen zijn vastgelegd in de Groene agenda 2015-2020 (zie BIJLAGE II) en de BOR-visie 2015. Ook de taak- en kaderbladen behorende bij de dienstverleningsovereenkomst (DVO) met ROVA vormen een belangrijk uitgangspunt voor de werkzaamheden.

Het wijkbeheer (beeld- en gebruiksgroen) is hoofdzakelijk kwaliteitsgestuurd waarbij er een zonering wordt aangehouden:

- Centrum op CROW-kwaliteitsniveau A.
- Woon- en werkgebieden en begraafplaatsen op CROW-kwaliteitsniveau B.

Daarnaast wordt er bij enkele werkzaamheden op basis van frequentie gewerkt (o.a bij natuurgroen).

De medewerkers van ROVA of van ingehuurde partijen werken aan de hand van een dienstverleningsovereenkomst met taakbladen, een jaarwerkplan of een bestek. Zowel medewerkers van ROVA als die van ingehuurde partijen, houden zich hoofdzakelijk bezig met het verzorgende en technisch onderhoud.

2.3 Planning

De werkzaamheden worden jaarrond uitgevoerd. Sommige werkzaamheden vinden meerdere keren per jaar plaats, zoals het maaien van gras, of eens in de 2 of meer jaar, zoals het snoeien van beplantingen. In bijlagen VII en VIII is gespecificeerd wat de uitvoeringsperiode van elke werkzaamheid is. Het uitgangspunt is dat er wordt gewerkt in een periode die voor de flora en fauna het meest gunstig is.

Bij de planning is afstemming van de werkzaamheden vanuit groen- en vanuit weg- en rioolbeheer een aandachtspunt zodat tijdig voorzorgsmaatregelen voor aanwezige soorten genomen kunnen worden en de werkzaamheden in de voor flora en fauna gunstige perioden worden uitgevoerd.

2.4 Noodzaak en verankering

Het doel van het groenbeheer is het duurzaam in een goede staat houden van het openbaar groen. Dit is nodig om:

- De leefomgeving en de gebouwen, werken en terreinen **veilig en functioneel** te houden zodat inwoners geen schade ondervinden en niet worden blootgesteld aan schadelijke stoffen. Deze taken vallen onder de belangen openbare veiligheid en volksgezondheid.

- Het borgen dat gebouwen, werken en terreinen **toegankelijk en bereikbaar** blijven. Deze wettelijke taken vallen onder de belangen openbare veiligheid en/of groot openbaar belang.
- Het realiseren van een **gezonde leefomgeving** door begroeiingen en andere inrichtingselementen te beschermen, te renoveren of te vervangen. Voor het onderdeel natuur geldt het belang flora en fauna, voor het onderdeel milieubeleid geldt het belang volksgezondheid en voor het actualiseren van de leefomgeving gaat het om de belangen openbare veiligheid en groot openbaar belang.
- De beheerwerkzaamheden dragen ook bij aan min of meer **constante groeiplaatsfactoren voor soorten** zodat beschermde soorten kunnen blijven voortbestaan. Deze werkzaamheden vallen onder de belangen groot openbaar belang en flora en fauna.

Door het duurzaam beheren en onderhouden van de groenvoorzieningen wordt het gemeentelijke geld zinvol zijn besteed en wordt vroegtijdige vernietiging van kapitaalgoederen voorkomen.

Het inbedden van de Wet natuurbescherming geeft hier een extra dimensie aan. Natuur wordt onderdeel van het beheer en dient dan ook in een goede staat gehouden te worden. Dit wettelijke doel sluit goed aan op de ambities van het Groenbeleidsplan 1998 (wordt herzien in 2022) en de BOR-visie 2015. Om aan deze doelen te kunnen voldoen is extra kennis van flora en fauna nodig. Ook zijn deze doelen van invloed op de werkmethodes, waaronder de werkplanning.

Wettelijke belangen en groenbeheer

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor het ontwerp, de inrichting en het beheer van de gehele openbare ruimte, waar groen deel van uitmaakt. Zij doen dit om inwoners een veilige, gezonde leefomgeving te bieden en te zorgen voor een sociaal, economisch gezien leefbare gemeenschap. Onderhoud van de buitenruimte is daarmee gekoppeld aan de volgende wettelijke belangen:

- Volksgezondheid.
- Openbare veiligheid.
- Het algemeen belang.

In de Wet natuurbescherming zijn de regels per belang verschillend. Voor vogels is bijvoorbeeld het algemeen belang geen reden om schade aan soorten te mogen te brengen. Dit betekent dat bij vogels altijd schade moet worden voorkomen tenzij de volksgezondheid of openbare veiligheid in het geding komt. De regels voor het beperken van schade gelden voor zowel het werken op basis van een ontheffing als op basis van een gedragscode.

3 SOORTGEGEVENS

Wilde (inheemse) planten en dieren komen overal in Zwolle voor. In de natuurgebieden, in het water, in het groen en in de gebouwen van de gemeente, maar ook in de tuinen en gronden van de inwoners. Dit kunnen ook wettelijk beschermde soorten zijn of zogenaamde Rode lijstsoorten.

Veel natuurgebieden zijn binnen de Wet natuurbescherming aangewezen als wettelijk beschermd gebied. Daarmee worden de Europese doelstellingen uit de Habitatrichtlijn nageleefd. Dit hoofdstuk geeft weer met welke natuurgebieden, planten en dieren we rekening hebben te houden bij het beheer van openbare groenvoorzieningen.

3.1 Beschermd gebieden

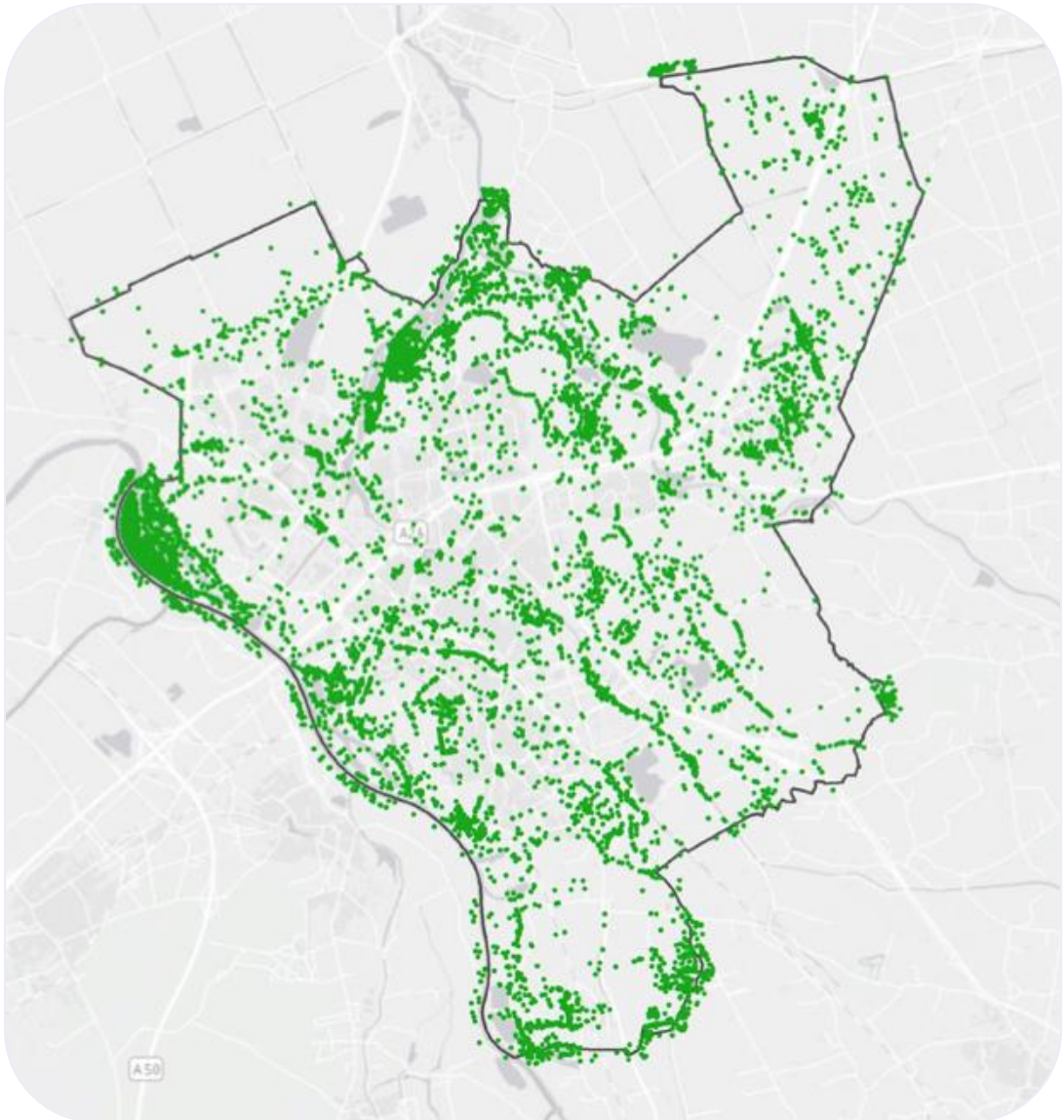
Gebieden kunnen wettelijk of beleidsmatig beschermd zijn. Gemeente Zwolle beheert ook openbare groenvoorzieningen⁵ die gelegen zijn in wettelijk beschermde gebieden (Natura 2000). Daarnaast beheert de gemeente ook delen van het beleidsmatig beschermde Natuurnetwerk Overijssel, terreinen met hoge natuurwaarden buiten het natuurnetwerk en terreinen met weinig of geen natuurwaarden, zie Bijlage III met een overzicht van alle beschermde gebieden in de gemeente Zwolle

In de Zwolse Omgevingsvisie 'Mijn Zwolle van morgen 2030', die in het najaar van 2021 is vastgesteld, legt de gemeente haar toekomstbeeld vast hoe de gemeente erover tien jaar uit kan zien. Deze Omgevingsvisie anticipeert op de aankomende Omgevingswet (verwachte invoering per juli 2022). In de Omgevingsvisie is ook rekening gehouden met de beschermde gebieden. De natuurwaardenkaart uit de Omgevingsvisie, zie afbeelding 2 is een van de onderleggers op basis waarvan de komende jaren in de gemeente wordt gebouwd of ontwikkeld. Met deze visie is het wettelijk kader vanuit de Wet natuurbescherming, die ook opgaat in de Omgevingswet, ingepast.

Zwolse natuurwaardenkaart

De komende jaren wordt de natuurwaardenkaart, zie afbeelding 2 verder uitgewerkt in samenspraak met de Zwolse natuurorganisaties. Hierbij wordt naast het voorkomen van beschermde en bedreigde soorten ook gekeken naar de potenties van groengebieden voor de biodiversiteit. De natuurwaardenkaart is dan te gebruiken als onderlegger bij afwegingen en interpretatie bij ingrepen in de fysieke leefomgeving. Daarnaast biedt de natuurwaardenkaart kansen voor een ingreep in de fysieke leefomgeving, buiten een plangebied, om natuurwaarden te compenseren. Als dit tenminste een meerwaarde heeft voor de biodiversiteit.

⁵ De gemeente heeft ook infrastructuur en andere voorzieningen in eigendom en beheer in Natura 2000-gebieden.

Afbeelding 2: Natuurwaardenkaart Zwolle (Rode lijstsoorten 2015-2020), (bron: [Omgevingsvisie 2021](#))

3.2 Beschermde soorten

In het openbaar groen van de gemeente Zwolle komen verschillende beschermde dier- en plantensoorten voor. In tabel 2 is op basis van de bronnen uit Bijlage IV een samenvatting van de waargenomen en mogelijk voorkomende soorten binnen de groenvoorzieningen tot 10 jaar terug weergegeven. Met deze soorten zal in elk geval rekening moeten worden gehouden.

De soortenlijst uit Bijlage IV (ook als een separaat Excel-document beschikbaar) is in beheer bij de adviseur ecologie en betreft de locaties van de wettelijke beschermde rust- en voortplantingsplaatsen en essentiële routes of leefgebieden, waaronder hotspots. Hotspots zijn gebieden die buiten beschermde gebieden liggen, maar toch een hoge natuurwaarde of concentratie van beschermde soorten bevatten.

Soortgroep m.u.v. vrijgestelde soorten	Europees beschermd	Nationaal beschermd	Prov. aandacht	In Zwolle in het openbaar groen voorkomende soorten
Grondgebonden zoogdieren	11 soorten	<u>9 soorten</u>	3 soorten	Bever, <u>boommarter</u> , <u>bunzing</u> , <u>das</u> , <u>eekhoorn</u> , <u>egel</u> , <u>hermelijn</u> , <u>otter</u> , <u>steenmarter</u> , <u>waterspitsmuis</u> , <u>wezel</u>
Vleermuizen	7 soorten	-	5 soorten	<i>Baardvleermuis</i> , <i>bosvleermuis</i> , <i>franjestraat</i> , <i>gewone grootoorvleermuis</i> , <i>rosse vleermuis</i> , <i>ruige dwergvleermuis</i> , <i>watervleermuis</i>
Vogels, vast nest jaarrond in gebruik (categorie 1-4, Overijssel)	16 soorten	-	3 soorten	<i>Boerenzwaluw</i> , <i>boomvalk</i> , <i>bosuil</i> , <i>buizerd</i> , <i>havik</i> , <i>huismus</i> , <i>kerkuil</i> , <i>oievaar</i> , <i>ransuil</i> , <i>roek</i> , <i>sperwer</i> , <i>steenuil</i> , <i>torenvalk</i> , <i>wespendief</i> , <i>zwarte specht</i> , <i>zwarte wouw</i>
Vogels, vast nest en leefgebied (categorie 5, Overijssel)	23 soorten	-	7 soorten	<i>Blauwe reiger</i> , <i>bonte vliegenvanger</i> , <i>boomklever</i> , <i>boomkruiper</i> , <i>gekraagde roodstaart</i> , <i>glanskop</i> , <i>grouwe vliegenvanger</i> , <i>groene specht</i> , <i>grote bonte specht</i> , <i>grutto</i> , <i>ijsvogel</i> , <i>kleine bonte specht</i> , <i>middelste bonte specht</i> , <i>oeverzwaluw</i> , <i>ringmus</i> , <i>spreeuw</i> , <i>tapuit</i> , <i>tureluur</i> , <i>veldleeuwerik</i> , <i>wulp</i> , <i>zomertortel</i> , <i>zwarte mees</i> , <i>zwarte roodstaart</i>
Overige vogels, Tijdelijk nest	13 soorten	-	13 soorten	<i>Broedvogels algemeen o.a. Buidelmees</i> , <i>ekster</i> , <i>groenling</i> , <i>koolmees</i> , <i>kwartelkoning</i> , <i>nachtegaal</i> , <i>patrijs</i> , <i>pimpelmees</i> , <i>sholekster</i> , <i>slobeend</i> , <i>zomertaling</i> , <i>zwarte kraai</i> , <i>zwarte stern</i>
Reptielen	-	<u>1 soort</u>	1 soort	<u>Ringslang</u>
Amfibieën	4 soorten	-	-	<i>Kamsalamander</i> , <i>knoflookpad</i> , <i>poelkikker</i> , <i>rugstreeppad</i>
Vissen	1 soorten	<u>2 soorten</u>	4 soorten	<u>Aal/paling</u> , <u>Grote modderkruiper</u> , <i>houting</i> , <u>kwabaal</u>
Libellen	5 soorten	<u>2 soorten</u>	2 soorten	<u>Beekrombout</u> , <i>gevlekte witsnuitlibel</i> , <i>groene glazenmaker</i> , <u>Kempense heidelibel</u> , <i>noordse winterjuffer</i> , <i>rivierrombout</i> , <i>sierlijke witsnuitlibel</i>
Dagvlinders	-	<u>2 soorten</u>	1 soort	<u>Grote weerschijnvlinder</u> , <u>Sleedoornpage</u>

Soortgroep m.u.v. vrijgestelde soorten	Europees beschermd	Nationaal beschermd	Prov. aandacht	In Zwolle in het openbaar groen voorkomende soorten
Sprinkhanen (gemeentelijk)	-	-	-	Locomotiefje, moerassprinkhaan
Vaatplanten (wettelijk en provinciaal)	1 soort	<u>2 soorten</u>	5 soorten	<i>Blonde zegge, draadgentiaan, drijvende waterweegbree, duifkruid, liggende ereprijs, wilde averuit, wilde narcis</i>
Vaatplanten (gemeentelijk, 44 soorten)	-	-	8 soorten	Akkergeelster, akkerklokje, <i>blauwe knoop</i> , brede orchis, brede wespenorchis, gele helmbloem, <i>gewone dotterbloem</i> , gewone vogelmelk, grasklokje, groot hoefblad, grote kaardenbol, grote keverorchis, grote ratelaar, gulden boterbloem, jeneverbes, klein glaskruid, <i>krabbenscheer</i> , kruisdistel, lange ereprijs, maretak, moeraskartelblad, moeraswespenorchis, <i>parnassia</i> , rapunzelklokje, rietorchis, ruig klokje, <i>steenanker</i> , steenbreekvaren, tongvaren, <i>tripmadam</i> , veldsalie, <i>vetblad</i> , vingerhelmbloem, vleeskleurige orchis, <i>waterdrieblad</i> , weidegeelster, <i>wilde kievitsbloem</i> , wilde marjolein, zandblauwtje, zwanenbloem
Paddenstoelen	-	-	4 soorten	<i>Anemonenbekerzwam, okerbruin beekschijfje, spechtinktzwam, witgeringd mosklokje</i>

Tabel 2: Beschermd en beschermwaardige soorten in het Zwolse groenbeheer

3.3 Rode lijstsoorten

Een Rode lijst is een overzicht van soorten die uit Nederland zijn verdwenen of dreigen te verdwijnen. De lijsten worden periodiek vastgesteld door de Minister van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid. Rode lijsten hebben geen juridische status maar een **signaleringsfunctie**. Op basis hiervan wordt actief soortenbeleid door provincies in gang gezet. Door de provincie Overijssel zijn geen beleidsregels opgesteld voor Rode lijstsoorten, wel zijn een aantal Rode lijstsoorten opgenomen op de provinciale aan-dachtsoortenlijst (zie ook Tabel 2). Een aantal nationale beschermde soorten die in Overijssel zijn vrijgesteld staan ook op de Rode lijst en kunnen, wanneer daarvoor gekozen wordt, lokaal toch worden beschermd.

De totaalijst van waargenomen Rode lijstsoorten is een onderdeel van de gemeentelijke 'Web-viewer biodiversiteit' gemeente Zwolle. In het openbaar groen van de gemeente Zwolle komen door het

jarenlange ecologisch maaibeheer veel Rode lijstsoorten voor. Zolang het Rijk en de provincie ze geen wettelijke bescherming geven, is het aan de gemeenten om deze soorten wel of niet te beschermen⁶.

3.4 Overige beschermwaardige soorten en terreinen

Naast wettelijke beschermde soorten, de aandachtsoorten van de provincie en Rode lijsten, zijn er ook soorten die bijzonder zijn vanwege hun zeldzaamheid of voorkomen onder speciale omstandigheden. Zij tonen de mate van biodiversiteit of natuurwaarden in een gebied aan. Sommige van deze soorten waren onder de Flora- en faunawet wel beschermd, maar zijn niet meer beschermd onder de Wet natuurbescherming.

Soorten die in gemeente Zwolle als **lokaal beschermenswaardig** te noemen zijn, zijn vooral vaatplanten, deze zijn in tabel 1 vermeld. Deze vaatplanten komen voornamelijk voor in de beheergroep “exten-sief gras”. Dit type gras wordt volgens verschrallingsprincipes 2 keer per jaar op vaste tijdstippen ge-maaid. Sommige beschermenswaardige soorten worden in de eerste ronde in het voorjaar, juist niet gemaaid zodat vermeerdering door zaad plaats kan vinden. Bij de tweede maaironde in het najaar worden ze wel gemaaid om ze in stand te kunnen behouden.

In het openbaar groen in de gemeente Zwolle zijn daarnaast een aantal terreinen en terreintypen aan te wijzen met **bijzondere natuurwaarden**:

- Waterbuffers en vijvers met bijzondere soorten zoals de grote modderkruiper in het Engelse werk en de knoflookpad in de Brinkenbuurt nabij de Agnietenberg.
- Terreinen met stinzenflora zoals op de bolwerken.
- Delen van dijken met bijzondere soorten zoals waterdrieblad en meerkikker langs Hasselterdijk⁷.
- Sloten en bredere waterlopen met bijzondere soorten zoals in de drijvende waterweegbree op bedrijventerrein Hessenpoort⁷ (en voorheen ook Herfte), de ringslang in Wijthmen en de kamsalamander bij landgoed Soeslo⁷.
- Bermen en grasland met bijzondere soorten zoals slobbeend, liggende ereprijs en wilde averuit in de Vreugderijkerwaard⁷.
- Bossen, struwelen, hagen met bijzondere soorten zoals boommarter aan de Wijheseweg, diverse zeldzame paddenstoelen en blonde zegge, draadgentiaan en vetblad in het Westerveldse bos.
- Kades, muren, bruggen en bestratingen met bijzondere muurflora⁸.

3.5 Uitwerking risicoanalyse

Per beheergroep en per werkzaamheid is in de protocollen ‘Beplantingen en bomen’ en ‘Gras en oevers’ aangegeven welke soorten kunnen voorkomen, welke risico’s de werkzaamheden met zich meebrengen

⁶ In het nieuwe Groenbeleidsplan worden hierin de keuzes gemaakt (soortenbeleid).

⁷ Wordt niet door de gemeente en ROVA onderhouden, maar door het waterschap (WDOD) en Natuurmonumenten. Genoemde soorten kunnen wel gebruik maken van omringend openbaar groen.

⁸ Vanuit het groenbeheer valt hier het verwijderen van graffiti onder; (in DVO of als extra opdracht)

voor deze soorten en hoe deze risico's worden voorkomen dan wel beperkt conform de gedragscode. Zie tabel 3 voor een voorbeeld ervan en Bijlage VII en VIII voor de complete protocollen.

Werkzaamheid	Frequentie	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
Randensnoei bosplantsoen langs paden incl bramen (afzetten bij grond met handgereedschap, motorzaag of opscheren met behulp van mulchbak)	1x per jaar,	Augustus - ½ maart Buiten broedperiode van vogels (½ maart - ½ juli) werken	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde nesten van algemene broedvogels; verstoren vlinders (o.a. sleedoornpage)	Voor start van de werkzaamheden registratieformulier invullen door niveau 2 Werken vanaf de weg door niveau 1 (uit het vak blijven)

Tabel 3: Voorbeeld uitwerking risicoanalyse in combinatie met maatregelen voor randensnoei bij bosplantsoen

3.6 Conclusies

Tijdens het uitvoeren van onderhoudswerkzaamheden aan het openbaar groen kunnen de volgende verboden uit de Wet natuurbescherming worden overtreden:

- Beschermde vogels en dieren opzettelijk **doden** of vangen (bv broedende eenden bij het maaien van slootkanten), artikel 3.1.1 en 3.5.1 uit de wet.
- Voortplantingsplaatsen of rustplaatsen van beschermde vogels en dieren (opzettelijk) **beschadigen**, vernielen of wegnemen (bv door het vellen van door vleermuizen of steenuilen bewoonde holle boom bij het dunnen van bosplantsoen of knotten van wilgen), artikel 3.1.2 en 3.5.4 uit de wet.
- **Eieren** van beschermde vogels beschadigen, rapen of bezitten (bv in een merelnest bij het knippen van hagen), artikel 3.1.3 en 3.5.3 uit de wet.
- Beschermde vogels en dieren opzettelijk **(ver)storen** (bv roestende uilen bij het knotten of kandelaren van bomen), artikel 3.1.4 en 3.5.2 uit de wet.
- Beschermde planten plukken, verzamelen, **afsnijden**, ontwortelen, vernielen (bv liggende ereprijs bij het maaien van bermen en herinrichting van terreinen), artikel 3.5.5 uit de wet.

Doel van de Wet natuurbescherming is **behoud en herstel van biodiversiteit** in Nederland. Dit betekent in de praktijk dat de gunstige staat van instandhouding van een soort regionaal of lokaal behouden moet blijven. Voor soorten die in gemeente Zwolle veel voorkomen ofwel algemeen zijn, zal enige schade meestal weinig invloed op het aantal soorten hebben. Voor soorten die weinig voorkomen of waarvoor het moeilijk is om te kunnen voortbestaan zal het effect van schade veel groter of wellicht desastreus zijn. Met deze soorten zal zeer zorgvuldig moeten worden omgegaan.

In bijlagen VII en VIII zijn voor 'Beplantingen en bomen' en 'Gras en oevers' per beheergroep en per werkzaamheid aangegeven welke risico's op het overtreden van de verboden kunnen voorkomen en op welke wijze hiermee in Zwolle bij het groenbeheer wordt omgegaan om overtreding van de verboden te **voorkomen of schade te beperken**. Schade ongedaan maken (compensatie elders) valt buiten het bereik van de gedragscode; dit kan alleen met een ontheffing.

Voor alle werkzaamheden in het groenbeheer kan worden gesteld dat ze op basis van de gedragscode kunnen worden uitgevoerd, maar soms gelden er wel voorwaarden. Vaak zijn de werkzaamheden zelfs nodig voor het behoud van de soorten. Door maaien blijven kruidige vegetaties bijvoorbeeld behouden. Dit is uitgewerkt in de volgende hoofdstukken.

DEEL III

RISICOMANAGEMENT

4 DESKUNDIGHEID

Zowel de Wet natuurbescherming als de 'Gedragscode soortbescherming gemeenten' stellen deskundigheidseisen aan het zorgvuldig handelen en het zorgvuldig inventariseren. Er zijn daarom afspraken nodig over wie welke kennis heeft en bijhoudt of dat deze wordt ingekocht. In dit hoofdstuk wordt ingegaan welke deskundigheid bij zowel gemeente, ROVA als derden nodig en aanwezig is en hoe deze wordt ingezet.

4.1 Vereiste deskundigheid

Het werken met de gedragscode vraagt om deskundigheid over de volgende onderwerpen:

- Ecologische kennis: herkennen van soorten, hun verblijfplaatsen en leefwijze, zie kader.
- Technische kennis: vakkennis van groenbeheer.
- Gedragscode kennis: wijze van zorgvuldig handelen binnen de kaders van de wet.

Er is dus niet met 1 opleiding of certificaat alle deskundigheid af te dekken. Dit betekent in de praktijk dat de deskundigheid in stappen is opgebouwd en ook bij verschillende personen ondergebracht is.

Om de deskundigheid aantoonbaar te maken is **registratie** ervan noodzakelijk. Behaalde opleidingen en certificaten daarom toevoegen aan de persoonlijke curriculum vitae van de betreffende medewerkers. En deze gegevens ook beschikbaar maken in het 'projectdossier' zodat deze bij eventuele controles eenvoudig te tonen zijn.

Eisen ecologische deskundige

Een ecologische deskundige is iemand die ecologisch advies geeft of werkzaamheden begeleidt op het gebied van habitats en soorten. Hij of zij heeft schriftelijk aantoonbare ervaring en specifieke ecologische kennis. De ecologische deskundige heeft voldoende kennis en jarenlange ervaring om ecologisch onderzoek te kunnen doen. Hij of zij:

- (her)kent de functionaliteit van leefgebieden van beschermde soorten;
- heeft kennis van de algemeen erkende onderzoeksmethoden;
- kan ecologische werkprotocollen uitwerken;
- kan specifieke maatregelen begeleiden.

Bron: website [RVO](https://www.rvo.nl)

Stadswerk geeft **certificaten** uit voor onder meer zorgvuldig handelen bij bestendig beheer en onderhoud en voor zorgvuldig inventariseren om de gevraagde deskundigheid te verkrijgen en aantoonbaar te maken. Het betreft uitsluitend een persoonscertificering met een geldigheidsduur van 5 jaar.

Belangrijk is dat een persoon met jarenlange (lokale) **kennis en ervaring** van de voorkomende soorten vaststelt of de beschermde soorten daadwerkelijk aanwezig is of uit te sluiten is. Dit kan betekenen dat een medewerker met niveau 2 die al jarenlang de bermen inventariseert prima de aanwezigheid van beschermde planten kan vaststellen. Voor bijvoorbeeld het vaststellen van de aanwezigheid van verblijfplaatsen van vleermuizen in boomholtes zal afstemming met de gemeentelijke ecooloog of een vleer-muisdeskundige nodig zijn.

De **ervaringen in het verzamelen van soortinformatie** worden aantoonbaar gemaakt door inventarisaties en voorloopactiviteiten te registreren op het formulier 'voorlopen' (zie bijlage V) en de registraties in het projectdossier te bewaren. Zie paragraaf 7.5 en Bijlage BII en VIII voor de werkwijze per beheercategorie.

4.2 In te zetten deskundigheid

Bij het groenbeheer is deze deskundigheid ingebed zoals in tabel 4 is aangegeven. In de tabel is in de laatste kolom aangeven of hierin anno 2021 al is in voorzien⁹. Het zorgen dat de juiste deskundigen beschikbaar zijn is een continu proces en zal dus steeds moeten bewaakt en actueel worden gehouden (zie paragraaf 7.5). In bijlagen VII en VIII is aangegeven welk niveau op welk moment wordt ingezet.

* medewerkers ROVA of gemeente   ** onderstreept nog op te leiden   *** valideren van wat in veld is gezien

Activiteit	Benodigde deskundige	Functie	Nodig*	Aanwezig**
Zorgvuldig handelen BBO				
Uitwerken plannen voor herinrichting en vervanging	Niveau 4	Werkvoorbereider, Beleidsmedewerker, ontwerper, adviseur	1 per afdeling	<u>1 ROVA</u> + 1 gemeente
Uitwerken ecologisch werkprotocol en verzorgen werkinstructies (verwerken in taakbladen)	Niveau 3	Werkvoorbereider	1 per afdeling	<u>1-2 ROVA</u> + 1 gemeente
Toezichthouden en directievoering	Niveau 2	Opzichter/uitvoerder Voorman	1 per ploeg	<u>9 personen</u> (alle voormannen)
Uitvoeren beheerwerkzaamheden (dagelijks onderhoud)	Niveau 1	Medewerkers uitvoering	1 per ploeg	Al voorzien (± 50 personen)
Zorgvuldig inventariseren				

⁹ Deze personen zijn al aangemeld

Activiteit	Benodigde deskundige	Functie	Nodig*	Aanwezig**
Lokaliseren en registreren verblijf- en groeiplaatsen	Flora- en fauna- <u>controleur</u>	Senior medewerker Niveau 2	1 per afdeling	<u>3 ROVA</u>
Vaststellen gebruik verblijfplaatsen	Flora- en fauna- <u>inspecteur</u>	Senior medewerker Niveau 2	1 per afdeling	<u>1-2 ROVA</u> 2 gemeente
Bepalen staat van instandhouding en ontwikkeling van soorten	Flora- en faunaspecialist	Ecoloog	1 per afdeling	2 bij gemeente

Tabel 4: Overzicht van benodigde deskundigheidsniveaus

5 ZORGVULDIG HANDELEN

Het zorgvuldig handelen is uitgewerkt in de protocollen 'Beplantingen en bomen' en 'Gras en oevers'. In dit hoofdstuk zijn de uitgangspunten en basisprincipes die als vertrekpunt hiervoor dienen uitgewerkt. Het gaat om de wijze van algemeen en specifiek handelen voor Houtige begroeiingen en bomen, Kruidachtige begroeiingen, Verharding en muurvegetaties en Water en oevers.

5.1 Zorgplicht

Aanvullend op de gebiedsbescherming en soortbescherming (zie hoofdstuk 3) geldt **altijd en overal de zorgplicht**. Deze zorgplicht houdt in dat menselijk handelen geen nadelige gevolgen mag hebben voor Natura 2000-gebieden, alle in het wild levende flora en fauna en hun leefgebied. In de praktijk houdt de zorgplicht het, in volgorde van belangrijkheid, in:

1. Schade aan Natura 2000-gebieden en in het wild levende soorten **voorkomen**.
2. Is dit niet mogelijk dan geldt **beperken** van de schade door mitigerende (verzachtende) maatregelen. Voor dit beperken is het bij beschermde soorten noodzakelijk dat er aantoonbaar zorgvuldig wordt gehandeld. Door het inzetten van de gedragscode wordt dit mogelijk¹⁰.
3. Is ook beperken van schade niet mogelijk dan is het onder voorwaarden en met een ontheffing mogelijk schade toe te brengen en deze schade door bijvoorbeeld compensatie **ongedaan te maken**. Hier kan geen gedragscode voor worden ingezet.

Binnen de zorgplicht is onderscheid te maken in algemeen en specifiek zorgvuldig handelen. Bij het algemeen zorgvuldig handelen gaat het om maatregelen om schade te voorkomen door bijvoorbeeld buiten de kwetsbare periode van een soort te werken. Bij het specifiek zorgvuldig handelen gaat het vooral om het beperken van de schade.

5.2 Algemeen zorgvuldig handelen

Het algemeen zorgvuldig handelen bestaat op hoofdlijnen uit:

- Controleren, registreren van soortinformatie en eventueel markeren in het veld.
- Afstemmen van geluid, trilling, licht van in te zetten machines en materieel en menselijke aanwezigheid op aanwezige soorten.
- Keuze voor de best passende uitvoeringsperiode.
- Keuze voor de best passende werkwijze: werkrichting/werktechniek/werkfasering.
- Keuze voor de beste passende wijze van omgaan met vrijkomende materialen.

---

¹⁰ LET OP: voor ruimtelijke ontwikkeling of inrichting is het aantal soorten waarvoor 'beperken van schade' op basis van de gedragscode kan worden ingezet beperkter dan voor Bestendig beheer of onderhoud! Voor het aantoonbaar maken van het zorgvuldig handelen kan de gedragscode wel worden gebruikt.

In de navolgende sub-paragrafen is dit uitgewerkt per hoofdbeheergroep en bijlage VII en VIII per werkzaamheid.

5.2.1 Wijze van markeren

Wanneer het tijdens de uitvoering van werkzaamheden belangrijk is de aanwezigheid van soorten in het veld te kunnen herkennen, zullen de betreffende locaties moeten worden gemarkeerd. In onderstaande tabel is per soortgroep aangegeven hoe er wordt gemarkeerd. Binnen de aangebrachte markering (dit is de beschermingszone) wordt er NIET gewerkt of in elk geval niet in de kwetsbare periode.

In principe worden de **soortgegevens inclusief hun beschermingszone** digitaal geregistreerd in de Web-app (invoermedium). De beheerkaarten worden hierbij gekoppeld aan een ArcGis-online Web-applicatie (raadpleegmedium); voor het snoeien is dit al gedaan. Mocht dit in het veld niet voldoende herkenbaar zijn dan ook met lint en of stokken in het veld de beschermingszone markeren. Belangrijk is om na afloop van de werkzaamheden aangebrachte markeringen te verwijderen en te controleren of alle locaties ook zijn geregistreerd in de betreffende Web-app.

Wijze van registreren

Afhankelijk van het type werkzaamheid, worden verschillende **Web-apps** gebouwd. Naast die van het snoeien is er ook al een Web-app voor de flora-inventarisaties beschikbaar. Alle registraties komen uiteindelijk in de **Web-viewer biodiversiteit** terecht, die een integraal overzicht geeft van alle waarnemingen. De controle kan daardoor ook plaatsvinden via de Web-viewer biodiversiteit. De Web-viewer biodiversiteit wordt de soortendatabase, die wordt geraadpleegd voor bepaalde werkzaamheden en is het instrument voor de monitoring. Zolang de Web-apps voor andere werkzaamheden dan snoeien en inventariseren nog niet ontwikkeld zijn, wordt bij de betreffende werkzaamheid het **registratieformulier uit bijlage V** gebruikt. Doel is om alle benodigde Web-apps en Web-viewer biodiversiteit in 2022 operationeel te krijgen.

NB Zie tabel 5 voor de afstanden voor de beschermingszones die standaard gelden. Wanneer een andere afstand of werkwijze dan vermeld wordt aangehouden, dan dit onderbouwen en opnemen in het verslag van het tactisch overleg en dit toelichten bij de werkinstructies, zie paragraaf 7.5. Wanneer dit structureel wordt gedaan, dit bij de revisie van het ecologisch werkprotocol ook daarin doorvoeren. **Uitgangspunt is dat wordt gewerkt op een tijdstip dat het meest gunstig is voor het voortbestaan van de soort en dat er schade aan gebruik zijnde rust- en voortplantingsplaatsen wordt voorkomen.** Aanwezige rust- en voortplantingsplaatsen worden geregistreerd en ontzien.

Type locatie	Wijze van markeren (basisprincipes)
In gebruik zijnde vogelnesten , roestplekken of holtes in bomen	Nestlocatie EN beschermingszone op kaart intekenen, kaart delen met machinist (via tablet) en minimaal 1,5x de boomlengte van de nestboom als beschermingszone aanhouden; daarbinnen niet werken; eventueel langs rand van de

Type locatie	Wijze van markeren (basisprincipes)
	beschermingszone lint aanbrengen wanneer de beschermingszone slecht herkenbaar is en/of er met groot materieel wordt gewerkt.
In gebruik zijnde vogelnesten , mierenhopen in bos, bosplantsoen en heesters	Nestlocatie EN beschermingszone op kaart intekenen, kaart delen met machinist (via tablet) en in een straal van 3-5 m rond de verblijfplaats niet werken.
In gebruik zijnde vogelnesten in hagen	Nestlocatie EN beschermingszone op kaart intekenen, kaart delen met machinist (via tablet); 1 m voor en 1 m na het nest niet werken wanneer het nest in gebruik is; bij de volgende knipbeurt de niet geknipte delen meenemen, mits het nest niet meer in gebruik is.
In gebruik zijnde vogelnesten in grasland en langs oevers	Nestlocatie EN beschermingszone op kaart intekenen, kaart delen met machinist (via tablet) en binnen 3-5 m afstand voor en na het nest niet maaien.
In gebruik zijnde vogelnesten op graspaden	Uitwijken en om het nest heen rijden en werken heeft de voorkeur. Wanneer er geen uitwijkmogelijkheden zijn en het pad moet vanuit veiligheids-overwegingen worden gemaaid dan 5 m voor het nest de maaimachine volledig uitschakelen en omhoog zetten. Over het nest rijden zonder het te beschadigen. Pas 5 m na het nest weer starten met maaien en bij de volgende maai-ronde de niet gemaaide delen meenemen, mits het nest niet meer in gebruik is.
Broeihopen van ringslang in bosrand, grasland en oevers	Nestlocatie EN beschermingszone op kaart intekenen, kaart delen met machinist (via tablet) en binnen straal van 3-5 m rond broeihoop niet werken.
Groeiplaatsen van vaatplanten in grasland en langs oevers	Uitgangspunt is dat wordt gemaaid op een tijdstip dat het meest gunstig is voor het voortbestaan van de soort. Locaties EN beschermingszone op kaart intekenen, kaart delen met machinist (via tablet); in een straal van 3 m rondom de plant of de buitenste rand van de vegetatie niet maaien; dit betreft alleen planten die niet gemaaid mogen worden bv orchideeën (zie Bijlage III).
Rust- en voortplantingsplaatsen van bever , otter en das in houtachtige begroeiing en oevers	Locaties EN beschermingszone op kaart intekenen, kaart delen met machinist (via tablet) en binnen een straal van 20 m rond de verblijfplaats niet werken. De afstand wordt bepaald door de locatie: is er dagelijks al veel drukte, geluid en trilling dan kan dichterbij worden gewerkt. De onderbouwing per locatie vastleggen op het registratieformulier, zie bijlage V

Tabel 5: Wijze van markeren ingeval herkenning van de verblijfplaatsen in het veld relevant is

5.2.3 Houtige begroeiingen inclusief bomen

Hiertoe behoren bomen, boomgroepen, bos, bosplantsoen, heesters en hagen.

De werkzaamheden betreffen planmatig onderhoud en hebben tot **doel** het functioneel en veilig houden van beplantingen en het duurzaam in stand houden van de beplantingen met als motief: natuur, landschap en/of cultuurhistorie.

De **werkzaamheden** bestaan uit technisch onderhoud (snoeien, dunnen, vellen individuele bomen, afzetten en knotten) en verzorgend onderhoud (onkruidbeheersing, verwijderen overhang en zwerfvuil verwijderen) met behulp van verschillende werktechnieken. Voor alle werkzaamheden geldt dat de aan- en afvoerroutes hierbij zijn inbegrepen.

Risico's op overtreding van de verboden zijn:

- Verstoren en beschadigen van in gebruik zijnde vogelnesten.
- Verstoren van de winterrust van kleine zoogdieren, reptielen en amfibieën.
- Verstoren van verblijfplaatsen, migratie- en foerageerroutes van vleermuizen.
- Beschadigen van groeiplaatsen van beschermde of gewenste planten.
- Opheffen van rust- en voortplantingsplaatsen van vogels, vleermuizen en zoogdieren.

Het **algemeen zorgvuldig** handelen bij houtige begroeiingen bestaat uit de volgende maatregelen.

1. De uitvoeringsperiode voor vellen is de periode van 15 juli tot 15 maart. Verzorgend onderhoud kan jaarrond plaatsvinden omdat deze werkzaamheden veelal vanaf/aan de buitenkant van het perceel worden uitgevoerd. Voor bomen geldt dat er jaarrond begeleidingssnoei kan plaatsvinden met in achtneming de bescherming van in gebruik zijnde nesten en rekening houdend met drachtbomen¹¹.
2. Tijdens het werk in het veld controleren op in gebruik zijnde rust- en voortplantingsplaatsen, deze registreren, eventueel markeren en ontzien tijdens de werkzaamheden. Dit ook doen in de hiervoor genoemde uitvoeringsperiode.
3. Rijdend materieel zo veel mogelijk buiten de beplanting op de verharding of het onderhoudspad opstellen. Als dit niet lukt, de insporing beperken tot 5 cm door inzet van ander materieel of aanpassing materieel (inzet rijplaten) of ander uitvoeringsmoment (drogere periode).
4. Houd rekening met vluchtroutes voor fauna door van druk (bv de weg) naar rustig (bv agrarisch perceel) te werken zodat (jonge) zoogdieren en vogels veilig kunnen vluchten.
5. Waar is afgesproken snoeihout stapelen tot takrillen en de takrillen tijdens werkzaamheden ontzien.
6. Blijf alert tijdens het werk, let op mogelijke verblijfplaatsen en aanwezigheid van dieren:
  - o Alarmerende vogels (meestal nest in de buurt).
  - o Holten in bomen (uilen, eekhoorn, marterachtigen, vleermuizen).
  - o Hopen met blad en takken en takrillen (muizen, egels, kleine marterachtigen).
  - o Gaten in de grond (muizen en kleine marterachtigen).
  - o Uitwerpselen, braakballen, pootafdrukken (zoogdieren en vogels).
  - o Wildsporen en platliggende vegetatie van rustplekken (zoogdieren en vogels).

¹¹ Bomen dienen ook als voedselbron voor onder andere insecten; door gefaseerd te werken wordt gezorgd dat er op de juiste tijden voedsel beschikbaar is. Bijvoorbeeld bloeiende knotwilgen dienen voor wilde bijen als voedselbron.

Nieuw aangetroffen verblijfplaatsen en groeiplaatsen vermelden op het registratieformulier (zie bijlage V) of **registreren** via de betreffende Web-app (en vervolgens doorvoeren in de Web-viewer biodiversiteit), eventueel markeren van een beschermingszone en deze tijdens de werkzaamheden ontzien. Na afloop van de werkzaamheden eventuele fysieke markeringen weer verwijderen.

5.2.4 Kruidachtige begroeiingen

Hiertoe behoren oevers, riet, ruigtes, ruw gras, bloemrijk grasland (extensief beheerd gras) en gazons (intensief beheerd gras) als ook vaste planten met maaibeheer, stinzenplanten en muurflora.

De werkzaamheden betreffen planmatig onderhoud en hebben tot **doel** het functioneel en veilig houden van de begroeiing, het duurzaam in stand houden van de vegetaties of soorten om de natuurwaarde en biodiversiteit te vergroten.

De **werkzaamheden** bestaan uit technisch onderhoud (maaaien en/of afvoeren, bijmaaaien en bladruimen en het herstellen van zand- en ruitpaden) en verzorgend onderhoud (zwerfvuil verwijderen) met behulp van verschillende werktechnieken en inclusief de aan- en afvoerroute.

Risico's op overtreding van de verboden zijn:

- Verstoren en beschadigen van in gebruik zijnde vogelnesten.
- Verstoren van de winterrust van kleine zoogdieren, reptielen en amfibieën.
- Beschadigen van groeiplaatsen van beschermde of gewenste planten.
- Opheffen van rust- en voortplantingsplaatsen van vogels, reptielen, amfibieën en kleine grondgebonden zoogdieren.

Het **algemeen zorgvuldig** handelen bij kruidachtige begroeiingen bestaat uit de volgende maatregelen.

1. Uitvoeringsperiode voor het technisch onderhoud (maaaien en afvoeren) is de periode van 15 mei tot 15 november, gazons uitgezonderd. Verzorgend onderhoud (zwerfvuil) kan jaarrond plaatsvinden omdat dit veelal vanaf/aan de buitenkant van het perceel worden uitgevoerd.
2. Bij grasvelden met extensief beheer per maaibeurt minimaal 5%¹² laten overstaan zodat er nectar-aanbod en overwinteringslocaties voor fauna behouden blijven. Bij de volgende maaibeurt weer andere delen laten overstaan. Dit kan door in stroken te maaaien of golven (bv. sinusbeheer) of door rond obstakels meer dan 1 m rond de obstakels te laten staan. Bij voorkeur delen laten staan die nog in bloei moeten komen. Tijdens 2de maaionder worden langs de ringwegen de middenberm of buitenbermen om het jaar niet gemaaid. Rondom bomen wordt in de 2de maaibeurt ook niet bijgemaaid. Daarmee blijft in de meeste gevallen 15% overstaan.

¹² In 2021 loopt hiervoor een pilot, op basis van de resultaten dit percentage eventueel bijstellen. Kleurkeur hanteert in haar richtlijnen: Bij iedere maaibeurt moet tussen 15% tot 30% van de oppervlakte van de vegetatie blijven staan. Deze overstaande delen vegetatie mogen binnen één aansluitende berm of groenstrook maximaal één kilometer uit elkaar liggen. Maximaal 10% van het oppervlak van de overstaande vegetatie mag onder bomen en struiken liggen.

3. Voorafgaand aan het werk in het veld controleren op in gebruik zijnde rust- en voortplantingsplaatsen van dieren, deze registreren, eventueel markeren en ontzien tijdens de werkzaamheden. Dit ook doen in de hiervoor genoemde uitvoeringsperiode.
4. Insporing beperken tot 5 cm door inzet van ander materieel of aanpassing materieel (inzet rijplaten) of ander uitvoeringsmoment (drogere periode).
5. Houd rekening met vluchtroutes voor fauna door van druk (bv de weg) naar rustig (bv agrarisch perceel) te werken zodat (jonge) zoogdieren en vogels veilig kunnen vluchten.
6. Blijf alert tijdens het werk, let op mogelijke verblijfplaatsen en aanwezigheid van dieren:
  - o Alarmerende vogels (meestal nest in de buurt).
  - o Hopen met blad en takken (muizen, hazen, amfibieën, egels).
  - o Gaten in de grond (muizen).
  - o Uitwerpselen, braakballen, pootafdrukken (zoogdieren en vogels).
  - o Wildsporen en platliggende vegetatie van rustplekken (zoogdieren en vogels).

Nieuw aangetroffen verblijfplaatsen en groeiplaatsen **registreren** via de betreffende Web-app (en vervolgens doorvoeren in de Web-viewer biodiversiteit), eventueel markeren van de beschermingszone en ontzien tijdens de werkzaamheden. Na afloop van de werkzaamheden eventuele fysieke markeringen weer verwijderen.

5.2.5 Verhardingen en muurvegetaties

In deze categorie vallen binnen het groenbeheer het onderhoud van de zand- en ruitpaden en het van schoonhouden van kades, bruggen en muren. De werkzaamheden (planmatig onderhoud) hebben tot doel om deze paden veilig en toegankelijk te houden. Het gaat om het **egaliseren en het vullen van gaten** en **verwijderen van graffiti**.

Hierbij wordt rekening gehouden met het voorkomen van verstoren, beschadigen of vernielen van vogelnesten (ook in bomen langs de paden) en groeiplaatsen van planten (blauwe knoop, grote pimperl) en muurvegetaties (muurvaren, -leeuwenbek. Aanwezige verblijfplaatsen inclusief beschermingszone registreren, eventueel markeren en ontzien tijdens de werkzaamheden.

De aanwezigheid van mensen en machines wordt beperkt bij in gebruik zijnde rust- en voortplantingsplaatsen (bv broedende scholeksters in de aangrenzende berm) door bijvoorbeeld een tijdelijke opstelplaats van machines op minimaal 50 m afstand van de rust- en voortplantingsplaatsen te maken. De locaties van de hiervoor genoemde of andere beschermde soorten in de randen van de paden worden gespaard. De beschermingszone voor zover nog niet eerder vastgesteld, tijdens het tactisch en operationeel overleg vaststellen.

5.2.6 Watergangen, vijvers en poelen

Hiertoe behoren enkele watergangen, vijvers en poelen. De werkzaamheden aan de oevers vallen onder de categorie 'kruidachtige begroeiingen, zie paragraaf 5.2.3. De meeste watergangen worden door het waterschap onderhouden. De gemeente onderhoudt vooral vijvers en poelen.

De werkzaamheden betreffen planmatig onderhoud en hebben tot **doel** het functioneel en veilig houden van de watergang, het duurzaam in stand houden van de vegetaties of soorten om de natuurwaarde en biodiversiteit te vergroten.

De **werkzaamheden** bestaan uit technisch onderhoud (maaïen en/of afvoeren van de natte oevervegetaties en waterbodems) met behulp van verschillende werktechnieken en inclusief de aan- en afvoer-route.

Risico's op overtreding van de verboden zijn:

- Opheffen van rust- en voortplantingsplaatsen van vogels, vissen, reptielen, amfibieën.
- Verstoren en beschadigen van in gebruik zijnde vogelnesten.
- Verstoren van de winterrust van vissen, reptielen en amfibieën.
- Beschadigen van groeiplaatsen van beschermde of gewenste planten.

Het **algemeen zorgvuldig** handelen bij water bestaat uit de volgende maatregelen.

1. Uitvoeringsperiode voor het technisch onderhoud (maaïen en afvoeren) is de periode van 15 september tot 1 november, droge oevers en gazons uitgezonderd.
2. Per maaibeurt 50% laten overstaan (ONNO-principe¹³) zodat er overwinteringslocaties voor fauna ontstaan.
3. Voorafgaand aan het werk in het veld controleren op in gebruik zijnde rust- en voortplantingsplaatsen, deze registreren, eventueel markeren en ontzien tijdens de werkzaamheden. Dit ook doen in de hiervoor genoemde uitvoeringsperiode.
4. Insporing beperken tot 5 cm door inzet van ander materieel of aanpassing materieel (inzet rijplaten) of ander uitvoeringsmoment (drogere periode).
5. Houd rekening met vluchtroutes voor fauna door van druk (bv de weg) naar rustig (bv agrarisch perceel) te werken zodat (jonge) zoogdieren en vogels veilig kunnen vluchten.
6. Blijf alert tijdens het werk, let op mogelijke verblijfplaatsen en aanwezigheid van dieren:
  - Alarmerende vogels (meestal nest in de buurt).
  - Hopen met blad en takken (muizen, hazen, amfibieën, egels).
  - Gaten in de grond (muizen).
  - Uitwerpselen, braakballen, pootafdrukken (zoogdieren en vogels).
  - Wildsporen en platliggende vegetatie van rustplekken (zoogdieren en vogels).

Nieuw aangetroffen verblijfplaatsen en groeiplaatsen vermelden op het registratieformulier (zie bijlage V) of **registreren** via de betreffende Web-app (en vervolgens doorvoeren in de Web-viewer biodiversiteit), eventueel markeren van een beschermingszone en deze tijdens de werkzaamheden ontzien. Na afloop van de werkzaamheden eventuele fysieke markeringen weer verwijderen.

¹³ ONNO staat voor in de ONeven jaren maaïen van de Noord en Oost van de oevers/bermen en in de even jaren de zuid- en westoevers/bermen. Dit principe wordt toegepast bij vijvers, kikkerpoelen en droge oevers van watergangen. Dit principe geldt niet voor de natte oevers van de watergangen in de stad die door het waterschap (WDOD) worden onderhouden.

5.3 Specifiek zorgvuldig handelen

Behoud van de rust- en voortplantingsplaatsen en functionaliteit en toepassen van de juiste maatregelen uit de maatregelencoatalogus:

- Wel/niet werken in kwetsbare periode.
- Tijdelijk markeren van beschermingszone.
- Specifieke aanpak in de beschermingszone.
- Behoud biotoop van essentieel leefgebied.

Zie bijlage VII en VIII waarin dit verder per beheergroep per werkzaamheid is uitgewerkt. Hierbij zijn de maatregelen uit paragraaf 4.4 en 6.4 uit de gedragscode aangehouden.

5.3.1 Locaties met jaarrond in gebruik zijnde vogelnesten

Dit betreft roofvogelhorsten (buizerd, sperwer, havik), uilennesten (steenuil, ransuil) of koloniebroeders (roek, blauwe reiger, ooievaar) in houtige begroeiingen. Bij de uitvoering van werkzaamheden wordt rekening gehouden met:

- Afronden van werkzaamheden voor 1 februari.
- Behoud van de nesten door:
  - Het aanbrengen van een beschermingszone van minimaal 1,5x de boomlengte vanaf de nestboom/rand nestkolonie aan te houden.
  - De nestboom registreren in de app (op tablet) en eventueel de rand van de beschermingszone met lint te markeren.
  - Binnen de beschermingszone geen werkzaamheden uitvoeren.
- Nestbomen zo snoeien (denk ook aan knotten) dat er altijd beschutting aanwezig blijft (werk faseren door jaarlijks 50% van essentieel leefgebied te bewerken).

5.3.2 Locaties die door vleermuizen worden gebruikt

Dit betreft vooral bomen met holten of loszittende schors, bomenrijen of randen van bosschages die als vliegroute worden gebruikt en beplanting rond water dat als foerageergebied dient. Bij de uitvoering van werkzaamheden wordt rekening gehouden met:

- Bomen die worden gebruikt als zomer- of paarverblijf of bosranden, singels en bomenrijen als essentiële vlieg- of migratieroute niet vellen of snoeien of een tijdelijke beschermingszone van minimaal 1,5x de boomlengte vanaf de nestboom aanhouden. Deze registreren in de app (tablet), markeren en binnen deze zone geen werkzaamheden uitvoeren.
- Bij locaties met winterverblijven van boombewonende vleermuizen¹⁴ de werkzaamheden (kappen en werken met geluid) uitvoeren in de periode 15 augustus tot 1 november en altijd na afstemming met een ecologische deskundige (gemeentelijke ecooloog).

¹⁴ Er zijn [waarnemingen](#) bekend van kolonies rosse vleermuis, watervleermuis en ruige dwergvleermuis in bomen in het Engelse werk, Zalné, Zandhove/De Oude Mars, Binnenstad (periode 1-1-2017-1-12022)

- Voor het vellen van bomenrijen die deel uit maken van een essentiële vliegroute een ecologische deskundige (gemeentelijke ecooloog) raadplegen.

5.3.3 Locaties met rust- en voortplantingsplaatsen overige zoogdieren

Dit betreft burchten, bouwen en holen van dassen, otters, muizen, hazen, konijnen, marterachtigen houtige en kruidachtige begroeiingen. Bij de uitvoering van werkzaamheden wordt rekening gehouden met:

- Bij rust- en voortplantingsplaatsen van das, steenmarter, waterspitsmuis, eekhoorn, wezel, hermelijn een tijdelijke beschermingszone hanteren rond de verblijfplaats. Deze registreren in de Web-app, eventueel markeren met behulp van stokken verspreid over de zonerand en binnen de zone geen werkzaamheden uitvoeren. De afstand per locatie bepalen en met onderbouwing vastleggen op het registratieformulier (bijlage V).
- Bij bomen met (bewoonde) eekhoornnesten of boommarter een tijdelijke beschermingszone van minimaal 1,5x de boomlengte vanaf de nestboom aanhouden. Deze registreren in Web-app, eventueel met lint markeren en binnen deze zone geen werkzaamheden uitvoeren.

5.3.4 Groeiplaatsen van beschermde en Zwolse vaatplanten

Het doel is dat beschermde en Zwolse vaatplanten (flora) zich goed kan ontwikkelen of in elk geval langdurige in stand wordt gehouden. Bij de uitvoering van werkzaamheden wordt rekening gehouden met:

- Belangrijke locaties van deze soorten, zie Web-viewer biodiversiteit, pas maaien na de bloei van deze soorten of de afgesproken kensoorten.

DEEL IV UITWISSELING VAN GEGEVENS COMMUNICATIE ONDERTEKENING

6 SOORTMANAGEMENT

Planten en dieren groeien, bloeien en planten zich voort. Afhankelijk van de omstandigheden in de leefgebieden van elke soort zal een soort zich al dan niet gunstig kunnen ontwikkelen ofwel in aantal toenemen. Welke ontwikkelingen en trends zich voordoen is alleen in beeld te brengen door soorten te monitoren. Op basis hiervan kan het beheer worden bijgestuurd ten gunste van gewenste soorten of juist ter bestrijding van ongewenste of overlast gevende soorten.

6.1 Inventariseren

Voor het opstellen van dit ecologisch werkprotocol is samen met betrokken medewerkers in beeld gebracht welke soortgegevens in het openbaar groen al bekend zijn vanuit de werkzaamheden in de afge-lopen jaren. Ook is gebruik gemaakt van de soorten, leefgebieden en biotopen zoals deze zijn ingevoerd in de NDFF van gemeente Zwolle en zal worden gekoppeld aan de Web-viewer biodiversiteit van de gemeente.

Daarnaast zal er bij bepaalde werkzaamheden voorafgaand aan de uitvoering een controle nodig zijn op daadwerkelijk aanwezigheid van soorten en hun rust- en voortplantingsplaatsen. In de werkprotocollen 'Beplantingen en bomen' en 'Grassen en oevers' (zie bijlage VII en VIII) is aangegeven wie bij welke werkzaamheden dit doet. Wanneer dit leidt tot nieuwe waarnemingen of aanpassing van soortgegevens worden deze door ROVA aangeleverd via de betreffende Web-app. Degene die de waarneming doet registreert deze in de app. Waarnemingen van nieuwe soorten of locaties worden gevalideerd door de adviseur ecologie van de gemeente. De jaarlijkse flora-inventarisatie wordt in een bulk aangeleverd en goedgekeurd tijdens het jaarlijks evaluatiemoment.

De kaart en de data van de Zwolse flora en fauna genaamd "Web viewer biodiversiteit" wordt de komende jaren nog verder uitgebouwd. Met name het fauna deel is momenteel voor het groenbeheer nog niet volledig en dekkend.

6.2 Verzamelen en uitwisselen gegevens

Voorafgaand aan de uitvoering van de werkzaamheden (bv voorafgaand aan een maaironde) vindt door ROVA een toets plaats op actuele en relevante soortgegevens zoals deze in de Web viewer biodiversiteit zijn opgenomen. Nieuw aangetroffen soorten worden via de Web-app ingevoegd en via de Web-viewer biodiversiteit worden deze gelijk of uiterlijk bij het volgende operationele overleg teruggelegd bij de gemeente zodat voorafgaand aan de uitvoering duidelijk is of het werkprotocol moet worden aangepast. Middels de validatie van de adviseur ecologie kan ook het signaal komen dat werkzaamheden anders uitgevoerd moeten worden dan voorgenomen. Op deze manier is een **dubbele signaalfunctie** in het proces ingebouwd en wordt kwetsbaarheid in periode van afwezigheid ook opgevangen.

6.3 Monitoring

Het actueel houden van data in de Web-viewer biodiversiteit houdt in dat nieuwe waarnemingen worden toegevoegd en dat tevens wordt bekeken of die nieuwe waarnemingen invloed hebben op beheer en onderhoud. Dit gebeurt na elke veldcontrole voorafgaand aan de uitvoering van werkzaamheden of na het uitvoeren van een zelfstandige monitoring.

Groenvoorzieningen waarvoor extra natuurdoelen zijn gesteld (zie Hoofdstuk 3) om de staat van instandhouding van een soort te verbeteren soort moeten ook regelmatig gecheckt worden op **gewenste ontwikkeling**. Dit kan bijvoorbeeld door monitoring van kensoorten. Het toenemen van gewenste soorten (doelsoorten) en de mate waarin, geven de mate van ontwikkeling aan. Monitoring kan bijvoorbeeld in een frequentie van 5 jaar, voorafgaand door een 0-meting (vastleggen van de uitgangssituatie). Voor zeldzamere soorten en erg mobiele soorten een frequentie van 3 jaar aanhouden.

Gemeente Zwolle inventariseert sinds 2009 jaarlijks de flora in 20% van de **Zwolse bermen**. Ieder jaar wordt zo een vijfde deel van de bermen langsgelopen. Sinds 2012 is deze taak bij ROVA belegd. De soortinformatie wordt verwerkt op de gemeentelijke Web-viewer biodiversiteit.

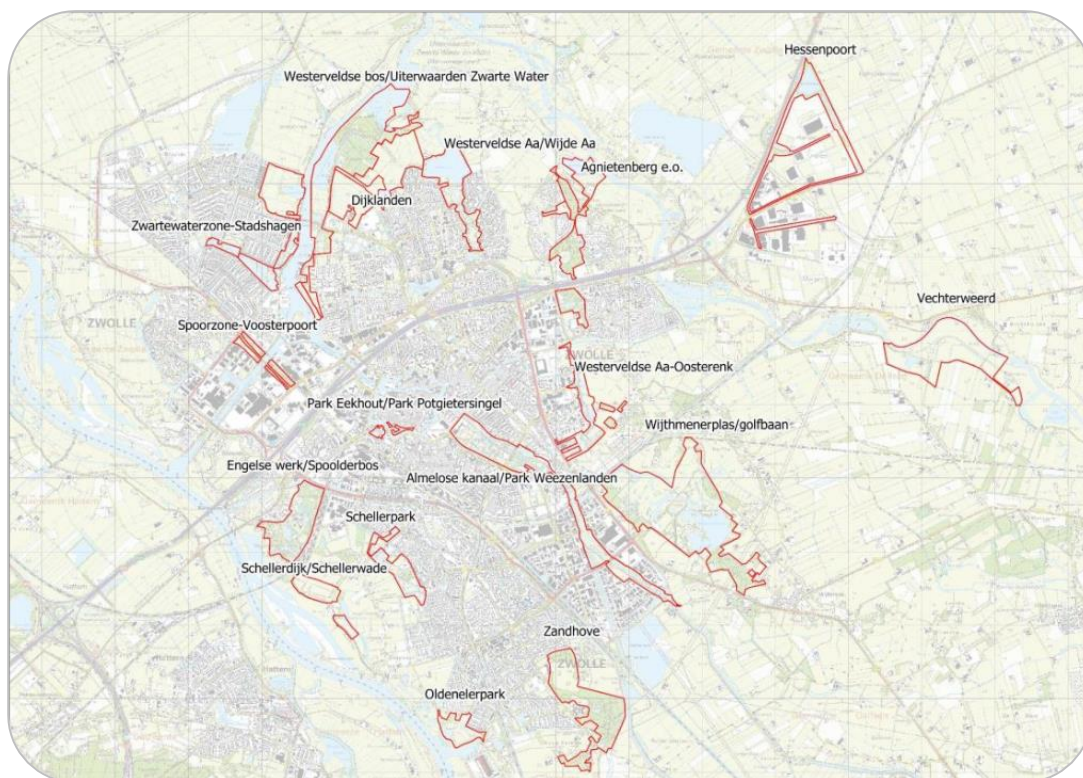
Daarnaast worden elke vijf jaar in opdracht van de gemeente Zwolle, Waterschap Drents Overijsselse Delta en Vitens gezamenlijk door ongeveer 70 vrijwilligers, waaronder een aantal specialisten, een deel van de fauna in **bossen, parken, wateren en natuurterreinen** in Zwolle onderzocht. De diersoorten die zijn geïnventariseerd, zijn kieskeurig, kwetsbaar, bedreigd en soms zeldzaam. Maar ze zijn ook karakteristiek, opvallend en horen thuis in Zwolle. Zie afbeelding 3 voor de terreinen die worden onderzocht.

In bijlage VI is een voorstel uitgewerkt voor waar en voor welke soorten nog aanvullende monitoring nodig is en hoe deze moet worden uitgevoerd. Voor het zorgvuldig kunnen beheren van het openbaar groen zijn de volgende soortgroepen relevant:

- Locaties met nesten van vogels die jaarrond (categorie 1 t/m 5) worden gebruikt: o.a. roofvogels, uilen, spechten, roek.
- Locaties met vaste verblijfplaatsen en vliegroutes van vleermuizen (in bomen).
- Ei-afzetplaatsen van specifieke Zwolse vlinders, libellen of andere insecten: sleedoornpage, locomotiefje.

Belangrijk is dat vooral wordt vastgelegd waar rust- en voortplantingsplaatsen of essentiële delen van het leefgebied van een soort aanwezig zijn. Bijvoorbeeld voor het kappen van een boom is het nodig om te weten of er een eekhoornnest of voedselvoorraad in boom aanwezig is en niet of hij in een boom aan het spelen is.

Voor welke soorten in het openbaar groen de ontwikkelingen specifiek worden gevolgd, wordt uitgewerkt in het nieuwe groenbeleidsplan. Hierin worden de **doelsoorten/ambassadeursoorten** voor Zwolle benoemd.

Afbeelding 3: Onderzoeklocaties externe faunaonderzoek

(bron: [Faunaonderzoek Zwolle en Vechterweerd 2017-2018](#) Ecogroen_020519def)

6.4 Registratie

Gemeente Zwolle is geabonneerd op de Nationale Database Flora en Fauna ([NDFF](#)). De NDFF is de meest omvangrijke landelijke informatiebron van verspreidingsgegevens en bevat betrouwbare waarnemingen van planten en dieren. Nieuwe gegevens worden dagelijks toegevoegd. Alle gegevens in de NDFF zijn gevalideerd. Nader (veld-)onderzoek kan noodzakelijk zijn om aanwezigheid van een soort te bevestigen of uit te sluiten. Voor groenbeheer wordt de NDFF nu nog niet of zeer beperkt gebruikt, dit zal de komende jaren worden uitgebreid door relevante informatie uit deze database toe te voegen aan de **Web-viewer biodiversiteit**.

De nationale database bevat, naast actuele waarnemingen, ook veel historische gegevens. De gegevens zijn afkomstig van diverse partijen (o.a. gemeenten, provincies, SOVON (Vereniging Vogelonderzoek Nederland), RAVON (Stichting Reptielen, Amfibieën en Vissen Onderzoek Nederland), FLORON (Floristisch Onderzoek Nederland), onderzoeksbureaus) en individuele waarnemers. De informatie is op diverse detailniveaus beschikbaar. Dit is afhankelijk van het soort onderzoek waaruit is geput en het detailniveau dat de eigenaar van de gegevens beschikbaar wil stellen (bv. exacte locatie, per kilometerhok of per uurhok). Het beheer en de exploitatie van de NDFF wordt verzorgd in opdracht van [BIJ12](#).

Raadplegen soortinformatie

Binnen gemeente Zwolle zijn de opgeslagen soortgegevens beschikbaar via de Web-viewer biodiversiteit (nu vooral flora, nog aanvullen met overige soorten en verblijfplaatsen). De adviseur ecologie is verantwoordelijk voor de ontsluiting van de gegevens binnen gemeente Zwolle. Minimaal eenmaal per jaar worden de gegevens hierin geactualiseerd.

Binnen de Web-viewer biodiversiteit kunnen de volgende combinaties van gegevens worden ingezien:

- Soort en locatie van de waarneming met datum.
- Soort, type vaste rust- en verblijfplaats en locatie.

Voor het voorbereiden en uitvoeren van beheer- en onderhoudswerk dienen soortgegevens niet ouder te zijn dan **5 jaar**. Voor ruimtelijke ontwikkelingen mogen gegevens niet ouder dan **3 jaar** zijn. Het vellen van bijvoorbeeld grote percelen beplantingen en omvormingen worden door het ministerie gezien als een ruimtelijke ontwikkeling omdat het perceel langere tijd niet de functie voor de aanwezige soorten kan vervullen die het had. In een oud bosje kan bijvoorbeeld worden gebroed door vogels, in gras of jonge aanplant kan dat niet.

De bekende soortgegevens worden op de besteks- en beheerkaarten weergegeven als basis voor de uitvoering door eigen dienst, ROVA, aannemers of anderszins uitbestede werkzaamheden of zij krijgen toegang tot de Web-viewer biodiversiteit.

Invoer nieuwe soortinformatie

Het is belangrijk de gegevens actueel te houden door de Web-viewer biodiversiteit te vullen met nieuwe informatie. Gemeente Zwolle geeft de voorkeur aan het laten invoeren van gegevens door partijen die zelf de informatie ook verzamelen (inventarisaties verrichten). Voor het invoeren van gegevens van soorten en vaste rust- en verblijfplaatsen geldt het [invoerprotocol](#) van de NDFF. Zie paragraaf 6.1 voor de wijze van aanleveren door ROVA.

Registeren van (nieuwe) soorten

Aangetroffen nieuwe rust- en voortplantingsplaatsen of groeiplaatsen van beschermde of beschermwaardige soorten dienen te worden geregistreerd en te worden gemeld bij de betreffende voorman en werkvoorbereiding bij ROVA en de betreffende operationeel beheerder en adviseur ecologie van de gemeente. Hiervoor geldt de volgende procedure:

- Intekenen van de rust- of voortplantingsplaats dan wel groeiplaats of essentieel biotoop op kaart via de Web-app: locatie met een stip en invullen van eigenschappen (soort, type verblijfplaats of functionaliteit, aantal, naam en datum melder).
- Registeren van gegevens: hiervoor geldt de Web-app en/of het registratieformulier (zie Bijlage V).
- Overdracht van gegevens: nieuw ingevoerde vindplaatsen worden gevalideerd door de adviseur ecologie. Dit geldt niet voor de ingevoerde gegevens van de jaarlijkse flora-inspectie. Vaststelling van deze gegevens geschiedt op 1 moment ter evaluatie van het inventarisatieseizoen door de adviseur ecologie.

6.5 Overdrachtsmomenten en werkinstructies

In de protocollen voor 'Beplantingen en bomen' en Gras en oevers' (zie bijlagen VII en VIII) is aangegeven welke flora- en faunamaatregelen wanneer nodig zijn. Belangrijk is dat deze ook in de praktijk gaan leven en worden uitgevoerd. De werkprotocollen zijn daarom ingepast in de '**Taakbladen**' als onderdeel van de Dienstverleningsovereenkomst (DVO) met ROVA en de **reguliere overleggen tussen gemeente, ROVA en aannemers**. Onderstaand is op hoofdlijnen aangegeven wanneer er werkinstructies worden gegeven zodat actuele soortinformatie en de gewenste werkwijze voorafgaand aan de uitvoering van de werkzaamheden bij de uitvoering bekend is en vastligt wat is afgesproken.

- A.** Voor de start van een werkzaamheid (bv. een maaironde of hagenknipronde) **raadpleegt** de voorman van ROVA de **Web-viewer** waarin historie van voorgaande jaren is terug te vinden. Op basis daarvan signaleert de voorman op voorhand waar werkzaamheden moeten worden aangepast en waar potentieel vindplaatsen te verwachten zijn een zorgvuldigere werkwijze wordt verlangd. Op kaart worden deze plekken gemarkeerd en kan gezien worden als de basis van de aanpak voor het zorgvuldig handelen. Indien nodig wordt ook in het veld gemarkeerd.
- B.** Vervolgens vindt er tijdens het **operationeel overleg afstemming** plaats met een ecologisch deskundige (in principe de operationeel beheerder groen) passend bij de te verwachten soorten en risico's (zie jaarkalender ROVA). Op basis van actuele waarnemingen of seizoensinvloeden wordt vervolgens bepaald of de gedragscode en het ecologisch werkprotocol kunnen worden gevolgd en wordt aangegeven wie bij de betreffende werkzaamheid als deskundige optreedt. Bij dit overleg wordt ook de **aanpak door alle partijen goedgekeurd**. Dit wordt vastgelegd in het verslag van het overleg. Bij twijfel wordt de adviseur ecologie van de gemeente geraadpleegd.
- C.** De overeengekomen aanpak wordt gedeeld met de uitvoerende medewerkers voordat zij aan de slag gaan (**werkinstructie** vastleggen en deelnemers laten ondertekenen).
- D.** Nieuwe waarnemingen tijdens de uitvoering van de werkzaamheden worden zo snel mogelijk **toevoegen via de Web-app**. Na validatie van de adviseur ecooloog worden nieuwe bevindingen met een live-koppeling geregistreerd in de Web-viewer biodiversiteit.
- E.** **Afwijkingen** periodiek verwerken in de protocollen, taakbladen en andere documenten, zie paragraaf 7.5.
- F.** Na afloop van de werkzaamheden de aanpak vanuit het operationeel overleg evalueren en **verbeterpunten doorvoeren** en voorleggen aan het tactisch overleg.

7 COMMUNICATIE

Dit hoofdstuk gaat over de uitwisseling van gegevens gedurende het werkproces. Het betreft overwegend de communicatie tussen gemeente en ROVA (en andere opdrachtnemers). Deze is gekoppeld aan de vaste overlegmomenten tussen gemeente en ROVA.

7.1 Contactpersonen

De adviseur ecologie¹⁵ van de gemeente is contactpersoon flora en fauna voor ROVA en woordvoerder indien er vragen vanuit het bevoegd gezag komen.

Indien er aanpassingen gewenst of nodig zijn in het werkprotocol, verzamelt de contractbeheerder ROVA (via het operationeel overleg) de aanpassingen en sluit deze voorstellen enerzijds kort (via het tactisch overleg) met de gemeente (adviseur ecologie) en anderzijds via werkinstructies en toolboxes met de uitvoering.

7.2 Uitvoering

Gemeente Zwolle heeft het merendeel van het groenonderhoud inbesteed middels een dienstverlenings-overeenkomst (DVO) aan ROVA. Het is belangrijk dat de medewerkers weten waar welke ontwikkelingen in soorten (moeten) worden gestimuleerd, waar de beschermde en beschermingswaardige soorten zich bevinden en wat ten aanzien van die soorten de randvoorwaarden zijn. Zij sturen met hun kennis vaak ook derden aan, zoals aannemers en vrijwilligers en onderhouden contacten met andere terrein-beherende instanties. Ook kunnen zij nieuwe waarnemingen doorgeven en nieuwe voorstellen voor natuurontwikkeling indienen. Belangrijk hierin is overleg en opleiding.

In de protocollen voor 'Beplantingen en bomen' en 'Grassen en oevers' (zie bijlage VII en VIII) is aangegeven welke deskundigheid voor het uitvoeren van bepaalde werkzaamheden of maatregelen nodig is. Hierbij is onderscheid te maken in ecologische deskundigheid van soorten, technische deskundigheid van groenbeheer en kennis over het werken met de 'Gedragscode soortbescherming gemeenten'. Alle drie deze deskundigheden zijn nodig en zullen aantoonbaar moeten kunnen worden gemaakt, zie ook paragraaf 4.2.

7.3 Uitvoering door derden

Door hoofdpartner ROVA en door de gemeente worden ook onderaannemers of andere bedrijven ingehuurd. In alle situaties zal de in de gedragscode en de in dit document vastgelegde werkwijze voor het

---

¹⁵ Contactgegevens zie adreslijst in het projectdossier

omgaan met flora en fauna worden ingepast, zodat ongeacht wie het werk uitvoert, de aanpak voor het zorgvuldig omgaan met flora en fauna eenduidig is.

In bestekken, contracten of andere overeenkomsten met derden daarom het volgende verwerken:

- Voorschrijven van de inzet van de 'Gedragscode soortbescherming gemeenten' van Stadswerk en dit werkprotocol inclusief het bijbehorende vaststellingbesluit.
- Verwijzen naar paragraaf 1.22 en Hoofdstuk 64 RAW Standaardbepalingen (2020).
- Gunnen op basis van criteria voor zorgvuldig handelen en mate van aantoonbare deskundigheid.
- Verwachtingen voor van leveren en bijhouden soortinformatie.
- Dit uitgewerkte ecologisch werkprotocol voorschrijven of het format beschikbaar stellen zodat de betreffende partijen aanvullende protocollen kan aanleveren voor werkzaamheden waarin het gemeentelijke protocol niet voorziet.
- Besteksposten met specifieke flora- en faunamaatregelen opnemen voor wijze van registreren en het eventueel aanbrengen en verwijderen van markeringen e.d.

7.4 Toezicht

Voor werkzaamheden binnen de DVO, ligt de verantwoording voor het correct naleven van dit ecologisch werkprotocol bij de teamleider en de voormannen van ROVA. Hierbij houden zij toezicht op zowel de werkzaamheden die worden uitgevoerd door medewerkers van ROVA als op door ROVA aanbesteed werk. De operationeel beheerder 'groen en ecologie' en de operationeel beheerder 'bomen' zijn namens de gemeente toezichthoudend op de werkzaamheden. Hierbij kunnen zij ondersteuning vragen bij de adviseur ecologie van de gemeente.

In de **operationeel overleggen** tussen gemeente en ROVA worden op basis van de Taakbladen en de Jaarkalender de uit te voeren werkzaamheden in de aankomende periode besproken en getoetst aan dit 'Ecologisch werkprotocol beheer openbaar groen'. Noodzakelijke gegevens (soorten, locaties) worden wederzijds gedeeld en eventuele bijzonderheden worden doorgenomen en vastgelegd. Incidenten worden doorgegeven aan het **tactisch overleg** met een omschrijving van de toedracht van het incident en de ernst ervan. Tevens volgt een aanbeveling ter voorkoming van herhaling.

De **contractbeheerder** draagt zorg voor de nodige aanpassingen in het ecologisch werkprotocollen inclusief de bijlagen.

Sporadisch lopen er aanbestedingen buiten de DVO om. Dit soort werken worden begeleid door een projectleider en een directievoerder van de gemeente. In de aanbesteding wordt te kennen gegeven dat volgens de gedragscode en dit ecologisch werkprotocol wordt gewerkt en dat de aannemer zich hier aantoonbaar aan te houden heeft. De projectleider en directievoerder zijn verantwoordelijk voor naleving.

7.5 Overlegmomenten

In tabel 6 is samengevat wie bij welk overlegmoment wat inbrengt. Het ecologisch werkprotocol is bij de overleggen een **vast agendapunt**. Belangrijk is dat de afspraken in een **verslag** worden vastgelegd zodat deze aantoonbaar zijn bij eventuele controles.

Overleg-moment	Wie	Wat	Wanneer
Tactisch overleg	Contractbeheerder gem. Zwolle Regiomanager ROVA Adviseur gemeenten ROVA (Adviseur ecologie gem. Zwolle)	Uit te voeren en uitgevoerde werkzaamheden en afwijkingen op de protocollen (o.a. afwijkende beschermingszones)	Maandelijks + verslag
Overleg operationeel beheer	Operationeel beheerders gem. Zwolle. Teamleider ROVA Werkvoorbereiders ROVA	Bepalen startmoment werkzaamheden Check protocollen en registratieformulieren (kan dit worden gevolgd?) Check soorten (is er voor alle soorten een aanpak?) Uitwerken afwijkende aanpak Doornemen afgeronde werkzaamheden (evalueren op bijzonderheden)	1 maal per 2 weken + verslag dan wel parafering op jaarkalender
Start werk-instructie	Medewerkers uitvoering ROVA Uitvoerend personeel aannemers Teamleider ROVA	Bij start nieuwe werkzaamheden* doorlopen van werkinstructies en protocollen. Instructies geven over toepassen protocollen (ook vastleggen) * Start maaiseizoen, start maaironde, start kappen bomen, start snoeien bosplantsoen etc	Bij start van elke werkronde + deelnemerslijst
Werkoverleg of toolbox	Medewerkers uitvoering ROVA Uitvoerend personeel aannemers Teamleider ROVA	Evalueren wat gaat goed en wat gaat minder goed. Wat kunnen we verbeteren. Lerend karakter, met verslag	Minimaal 4 keer per jaar + deelnemerslijst

Tabel 6: Overzicht de overlegmomenten voor uitwisseling van gegevens en werkinstructies

7.6 Documentatie en dossiervorming

Om zorgvuldig handelen ook aantoonbaar te maken zijn de volgende zaken op de werklocatie aanwezig en worden gebruikt (analoog of digitaal op de telefoon/tablet):

- De actuele gedragscode inclusief goedkeuringsbesluit.
- Dit 'Ecologisch werkprotocol beheer openbaar groen' inclusief bijlagen en vaststellingsbesluit.

- Beheerkaart met werkinformatie en te beschermen groeiplaatsen flora en voortplantingsplaatsen van fauna (Web-viewer biodiversiteit).
- Toegang tot Web-app voor aanwezige soorten gemarkeerde locaties.
- Markeerlint en stokken/palen om digitaal slecht te traceren beschermingszones van rust- en voortplantingsplaatsen van beschermde soorten in het veld tijdelijk te markeren.
- Bij ontbreken van Web-app het registratieformulier (bijlage V, bij voorkeur op tablet waarmee dit formulier kan worden ingevuld) gebruiken om de werkwijze vast te leggen van afwijkend onderhoud, calamiteit en nieuwe soortwaarnemingen.
- Telefoonnummers van de adviseur ecologie en werkvoorbereiders ROVA.

De uitvoerende partij/organisatie (ROVA) zorgt ervoor dat deze documentatie beschikbaar is.

Soortinformatie, registratieformulieren en aanpassingen van dit ecologisch werkprotocol wordt in elk geval jaarlijks, maar zoveel mogelijk na afloop van de werkzaamheid aan het projectdossier toegevoegd. Vanuit het operationeel en/of tactisch overleg wordt dit aangestuurd en gecontroleerd. Naast het verzamelen van soortgegevens voorafgaand en tijdens de werkzaamheden zal er ook gekoppeld aan de natuurwaardenkaart, monitoring van specifieke soorten gaan plaatsvinden, zie bijlage VI.

7.7 Omgaan met calamiteiten

Een calamiteit betreft een onvoorziene gebeurtenis die actie vereist vanwege een **acuut risico voor de volksgezondheid of openbare veiligheid**. Voorbeelden van situaties zijn acute of dreigende wateroverlast, overstroming, storm, droogte of waterverontreiniging of de noodzakelijke inzet van een waterberging. In die gevallen kunnen de voorschriften uit deze gedragscode niet worden opgevolgd en zal in geval van bomen de gemeentelijke procedure voor noodkap worden gevolgd waarbij een quick scan plaatsvindt die wordt geregistreerd op het formulier 'noodkap', zie bijlage IX. Dit betekent dat er altijd afstemming met adviseur ecologie plaatsvindt en de situatie in het operationeel overleg wordt ingebracht zodat het in de verslaglegging wordt opgenomen.

In minder acute situaties – er is nog wel sprake van een calamiteit maar het acute gevaar is geweken en er is tijd voor afstemming en het treffen van maatregelen – waarbij niettemin de veiligheid van mensen, gebouwen, installaties of kunstwerken in gevaar is, wordt onmiddellijk met een ecologisch deskundige overlegd over de werkwijze die in die situatie het meeste recht doet aan de bescherming van aanwezige juridisch beschermde soort(en). Dit kan de adviseur ecologie zijn maar ook iemand van ROVA die aantoonbare kennis van de soorten die betreft heeft.

Vervolgens vindt er een afweging plaats van het advies in de context van het incident en wordt op basis daarvan gehandeld. De genomen maatregelen en de eventuele effecten op beschermde soorten worden in het operationeel overleg ingebracht en in het verslag ervan gedocumenteerd. Voor zover mogelijk wordt de calamiteit, de gevolgen voor rust en voortplantingsplaatsen en de werkwijze met beelden vastgelegd zodat het zorgvuldig handelen kan worden aangetoond.

7.9 Ondertekening

Dit ecologisch werkprotocol is aan de opdrachtgever overgedragen:

Namens opdrachtnemer	Firma ...
Naam	...
Functie	...
Handtekening	...
Plaats	...
Datum	...

Dit ecologisch werkprotocol is door de opdrachtgever ontvangen:

Namens opdrachtgever	Gemeente ...
Naam	...
Functie	...
Handtekening	...
Plaats	...
Datum	...

Deze ondertekening jaarlijks herhalen op basis van een eventueel bijgesteld ecologisch werkprotocol, tijdens het laatste tactische overleg van het lopende jaar. De ondertekening wordt in het betreffende verslag opgenomen.

7.10 Instructie medewerkers

De instructies over dit ecologisch werkprotocol vinden plaats via toolboxmeetings, zie paragraaf 7.5. De ondertekening van de deelnemende medewerkers wordt in de betreffende werkinstructie opgenomen.

LITERATUUR

Waarneming.nl

NDFF en verspreidingsatlassen

Website SOVON

Website RAVON

Website Vlinderstichting

Website stichting Anemoon

Vleermuis.net

Beheerplan Natura 2000 Zwarte water en Overijssel Vecht

Beheerplan Natura 2000 Rijntakken - IJssel

Wet Natuurbescherming RVO...

Website Zoogdiervereniging

Website Provincie Overijssel

Faunaonderzoek Zwolle en De Horte 2012-2013, EcoGroen

Faunaonderzoek Zwolle en Vechterweerd 2017-2018, EcoGroen en vele vrijwilligers (Inventarisatie van zoogdieren, broedvogels, amfibieën, reptielen, vissen, dagvlinders, libellen en sprinkhanen)

BIJLAGE I, ACTIEPROGRAMMA

ACTIES BEHEER OPENBAAR GROEN

Per 1 januari 2022 werken gemeente Zwolle en ROVA bij het onderhoud van het openbaar groen op basis van de 'Gedragscode soortbescherming gemeenten' van Stadswerk. Dit eerste jaar zal in het teken staan van het inregelen van de organisatie en mogelijk verfijnen van het 'Ecologisch werkprotocol beheer openbaar groen'.

Een op maat gemaakt ecologisch werkprotocol is **noodzakelijk** om met de 'Gedragscode soortbescherming gemeenten' te kunnen werken. Tijdens de uitvoering van onderhoudswerkzaamheden worden de stappen uit dit ecologisch werkprotocol met bijbehorende werkprotocollen opgevolgd. Om dit goed te kunnen doen, worden de onderstaande **actiepunten** de komende jaren nog uitgewerkt. In de kolom 'Wie' staat de initiatiefnemer van de betreffende actie.

Nr	Wat	Wie
1.	Besluit nemen over inzet van de gedragscode inclusief ecologisch werkprotocol in het Management-overleg (gemeente en ROVA); hier wordt een MT-notitie voor gemaakt.	Zwolle (+ ROVA)
2.	Opnemen van de toepassing van de gedragscode en het ecologisch werkprotocol in de dienstverleningsovereenkomst (DVO) en de kader- en taakbladen met ROVA (formaliseren).	ROVA
3.	Inpassen van de gedragscode en het ecologisch werkprotocol in de kader- en taakbladen en de jaarkalender van ROVA, inclusief wie per onderdeel de deskundigen zijn en de wijze van voorlopen, inventariseren, markeren, registratie en bewaartermijnen.	ROVA
4.	Voorschrijven van de gedragscode en het ecologisch werkprotocol in bestekken en opdrachten aan andere bedrijven dan ROVA.	Zwolle + ROVA
5.	De kaart en de data (Web-viewer biodiversiteit opbouwen zodat deze voor alle relevante soortgroepen en het gehele groenbeheer bruikbaar is en aangevuld kan worden. Hierbij ook de benodigde Web-apps bouwen waarin waarnemingen kunnen worden ingevoerd en beschermingszone worden opgenomen.	Zwolle (+ ROVA)
6.	Bepalen welke planten die niet of tijdens de eerste maaibeurt niet gemaaid mogen worden bv. orchideeën en op welke soorten wordt gestuurd .	Zwolle
7.	Uitwerken op welke wijze ROVA gebruik kan maken van de Web-viewer biodiversiteit en hoe ROVA verzamelde soortgegevens aanlevert via de Web-apps.	Zwolle + ROVA

Nr	Wat	Wie
8.	Opleiden en faciliteren (bv. met app in cabine) van maaiers en andere medewerkers zodat zij over het juiste deskundigheidsniveau (zie paragraaf 4.2) beschikken en de lijst met soorten die in Zwolle in het groen voorkomen in het veld goed kunnen herkennen en weten welke maatregelen relevant zijn.	ROVA
9.	Beheerdoelen voor bossen en bosplantsoen uitwerken in een beheer-, snoei- en/of dunningsplan inclusief faserings op wijkniveau , (niet) gewenste soorten, duurzaamheidseisen, klimaatdoelen en wijze van gelaagdheid en structuur en voor heesters is een faseringsplan.	Zwolle + ROVA
10.	Het groenbeheer verfijnen ten gunste van fauna door, zie ook Bijlage II: - Gefaseerd maaibeheer op faunaschaal en vooral insecten en andere ongewervelden (bv. 5-25% laten staan op basis van resultaten pilot). - Maaibeheer afstemmen op de stabiele en (zeer) zeldzame soorten (meer op inzetten) en hotspots op kaart vermelden. - Natuurlijk oeverbeheer (in principe overal ONNO-principe) incl het uitwerken van een kaart met ligging ervan. - Stimuleren van meer bosranden en struweel (zorgen voor meer gelaagdheid en structuur door strokenbeheer zodat er meer mantel-en zoomvegetaties langs bossen en bosplantsoenstroken komen. Hier gaat het om het invoeren van een nieuwe beheeractiviteit, vergelijkbaar met het ONNO-beheer van oevervegetaties. - Behouden van aangewezen kruiden in de beplantingen voor insecten en vogels (deze niet schoffelen en maaien voor de zaadzetting). De uitkomsten verwerken in de DVO en waar nodig in het ecologisch werkprotocol.	Zwolle
11.	Zorgen dat de lokale toezichthouders en handhavers op de hoogte zijn van de werkwijze op basis van de gedragscode en dit ecologisch werkprotocol.	Zwolle

AANBEVELINGEN GEMEENTEBREED

Naast de hiervoor genoemde actiepunten zijn er ook een aantal punten die niet specifiek over het werken met de gedragscode bij het groenbeheer gaan, maar wel van belang zijn voor in de inpassing van natuurwetgeving en de gedragscode binnen de gemeentelijke organisatie. De aanbeveling is om deze mee te nemen in het nog te actualiseren groenbeleidsplan (voornemen voor 2022).

Nr	Wat	Wie
A.	Op basis van bekende soortgegevens Zwolse ambities en doelen formuleren voor het omgaan met beschermde en beschermwaardige soorten in relatie tot biodiversiteit in de gehele stad (zie paragraaf 1.3 en Bijlage III) in bijvoorbeeld een natuurstructuur-, groenstructuur- of groenbeleidsplan of ander plan en bijvoorbeeld ondernemen met water en natuur. Dit is nodig om de gunstige staat van instandhouding van lokale soorten te kunnen volgen.	Zwolle
B.	Op basis van de natuurdoelen en -ambities aanwijzen van doel-, kensoorten en of kritische soorten waar de doelen en ambities aan worden gekoppeld. Eventueel kunnen hier adoptiesoorten bij worden aangewezen als karakteristieke soort voor een bepaalde soortgroep en of soorten waarop bij het maaien wordt gestuurd (actualiseren tabel 2).	Zwolle
C.	Het uitwerken van een natuurstructuur waaruit blijkt welke locaties als verblijfplaatsen, essentiële biotopen of leefgebieden voor de relevante voorkomende beschermde soorten/soortgroepen nodig zijn. Deze structuur beleidsmatig beschermen in het kader van de Omgevingsvisie. Dit betreft de minimaal de structuren voor de wettelijk beschermde soorten, maar ook de niet-beschermde Zwolse soorten zouden hier een plek kunnen krijgen.	Zwolle
D.	Opzetten van een monitoringsystematiek van soorten om de ontwikkelingen in soorten te volgen (aan kunnen tonen van de gunstige staat van instandhouding). Het monitoringsplan is een onderdeel van / wordt gekoppeld aan de Natuurwaardenkaart.	Zwolle
E.	Afstemmen van renovatie en vervanging van groenbeheer op weg- en rioolbeheer zodat tijdig maatregelen kunnen worden getroffen voor beschermde en Zwolse soorten. Renovatie en vervanging van openbaar groen vindt plaats op basis van Meerjarenonderhoudsprogramma (MJOP) of incidentele opdrachten op projectbasis. In dit document is alleen het reguliere groenbeheer uitgewerkt.	Zwolle
F.	Ook bij andere afdelingen (RO, vergunningverlening, handhaving en vastgoed) binnen gemeente Zwolle is aandacht voor het omgaan met beschermende soorten nodig.	Zwolle
G.	Afstemming met afdeling Vastgoed over beheer van terreinen binnen Natura 2000-gebieden. Als zij ook volgens deze gedragscode en dit ecologisch werkprotocol werken, dit dan meenemen bij het vaststellen van het ecologische werkprotocol (of in een apart besluit vastleggen zodat duidelijk is dat dit het gemeentelijke beleid is).	Zwolle

BIJLAGE II, AANZET FLORA- en FAUNABELEID

Gemeente Zwolle werkt sinds jaar en dag aan het vergroten van de natuurwaarden in de stad. Dit gaat goed, maar kan ook op onderdelen beter. Daarom is in maart 2020 de gemeente (als eerste Nederlandse gemeente) partner geworden in het landelijke Deltaplan Biodiversiteitsherstel. In deze brede coalitie werken boerenorganisaties, bedrijven, kennisinstellingen en natuur- en milieuorganisaties samen om het verlies aan biodiversiteit in Nederland te stoppen en om te buigen naar herstel.

In dit hoofdstuk worden de ambities van gemeente Zwolle voor het omgaan van flora en fauna bij het beheer van openbare groenvoorzieningen weergegeven. Ook wordt aangegeven welke instrumenten daarvoor worden ingezet en hoe dit in het werkproces is ingepast. Dit is bedoeld als input voor het nieuwe groenbeleidsplan.

1. Wat willen we en waar?

Naast beschermde soorten komen er ook andere natuurwaarden in Zwolle voor die het beschermen waard zijn. Gemeente Zwolle wil een groene gemeente zijn, die ook het goede voorbeeld geeft aan haar inwoners en andere terreinbeheerders. Voor wat betreft het beheer van het openbaar groen gaat het om de volgende ambities:

1. Het 'natuurgroen' beheren we ecologisch.
2. We beschermen meer dan alleen de wettelijk beschermde soorten.
3. We ontsluiten de soortgegevens digitaal.
4. We werken waar mogelijk natuur-inclusief.
5. We sturen het beheer op basis van kensoorten.
6. We focussen het groenbeheer meer op fauna.
7. We voeren een meer insectvriendelijk maaibeheer.
8. We wijzen adoptiesoorten aan om over ontwikkelingen in soorten te communiceren.

Deze ambities worden in de navolgende paragrafen toegelicht.

1.1 Beeldgroen, gebruiksgroen en natuurgroen

Onze ambitie: het 'natuurgroen' beheren we ecologisch.

Het Groenbeleidsplan 1998 stelt dat het openbaar groen in Zwolle is in te delen in 3 typen groen: beeldgroen, gebruiksgroen en natuurgroen. Dit beleid geldt nu nog steeds. Het beeldgroen heeft als functie het goed uit laten komen van gebouwen, van straten, van de wijk of van 'blikvangersgroen'. Gebruiksgroen heeft – zoals de naam al zegt – voornamelijk een gebruiksfunctie. De diversiteit van gebruik is groot. Te denken valt aan: speelplekken, hondenuitlaatplaatsen, sportvelden, etc.

Natuurgroen vervult vooral een functie voor de stedelijke ecologische groenstructuur en draagt bij aan de Zwolse groene vingers (zie afbeelding BIII.11). Grote delen van de wegbermen en grotere groen-

gebieden hebben deze ecologische functie. Zij zorgen vaak ook voor een geleidelijke overgang tussen beeld- en natuurgroen. Dit is niet alleen mooi, maar soms ook net dat stukje extra om ecologische verbindingzones in stand te houden of te creëren.

Vaak lopen de drie functies deels door elkaar heen. Zoals het groen op het Van Nahuysplein, dat voornamelijk beeldgroen is, maar met de aanwezigheid van stinsenplanten een wezenlijke bijdrage levert aan natuurgroen. Zwolle heeft een decennialange traditie als het gaat om ecologisch groenbeheer. Dit is met name terug te vinden in het natuurgroen maar ook daarbuiten. Werken in het natuurgroen van Zwolle betekent vasthouden aan ecologische principes.

Vanuit de **natuurwetgeving** staat de opgave – voor met namen de overheden – voorop om aanwezige beschermde soorten in een gunstige staat van instandhouding te houden. Dit geldt niet alleen voor het groenbeheer maar gemeentebreed dus ook over terreinen en gebouwen daarbuiten. De stedelijke ecologische groenstructuur geeft een goede basis om te zorgen voor de instandhouding van veel soorten. Of dit voldoende is vraagt nog aanvullende onderzoek.

1.2 Te beschermen soorten

Onze ambitie: we beschermen meer dan alleen de wettelijk beschermde soorten.

Zorgvuldig omgaan met wettelijk beschermde soorten is verplicht (minimaal doen). Gemeente Zwolle kiest ervoor om eveneens zorgvuldig, alsof het beschermde soorten zijn, om te gaan met:

- In Zwolle voorkomende Overijsselse provinciale aandachtsoorten.
- Soorten die in Zwolle bijzonder (zeldzaam) zijn of karakteristieke soorten die natuurwaarden aantonen. Dit zijn de Zwolse aandachtsoorten. Het gaat hierbij vooral om planten en enkele insecten.

Zie tabel voor de soorten die hiertoe behoren. Dit betekent ook dat degene die in het groenbeheer werken deze soorten moeten kunnen herkennen en weten hoe te handelen om deze soorten te behouden en waar nodig te ontwikkelen. Dit wordt geborgd door opleiding, omschrijving in de taakbladen, het werkprotocol en toolboxmeeting.

1.3 Digitale soortinformatie

Onze ambitie: we ontsluiten de soortgegevens digitaal.

De gemeente Zwolle beschikt over een grote hoeveelheid data vanuit flora en fauna-inventarisaties. ROVA voert ieder jaar een inventarisatie uit naar de aanwezige flora in een vijfde deel van de stad. Eens in de 5 jaar wordt zo de hele stad onderzocht op het voorkomen van ruim 300 soorten (zie bijlage IV). Sinds 2009 zijn de verzamelde gegevens in een gemeentelijk database opgeslagen. Daarnaast laat Zwolle eens in de 5 jaar delen van de stad inventariseren op het voorkomen van fauna. Een ecologisch adviesbureau verzameld dan een jaar lang samen met vele vrijwilligers het voorkomen van fauna. Ook hiervan zijn meerdere jaargangen beschikbaar.

De verzamelde soortinformatie is belangrijke informatie voor de uitvoering van onderhoudswerkzaamheden. Middels een **Web-viewer biodiversiteit** worden deze gegevens inzichtelijk gemaakt. De Web-

viewer biodiversiteit maakt het mogelijk om selecties te maken op beschermingsniveau van de soort. Op die wijze kan gericht voorafgaand aan een beheeractiviteit een inschatting worden gemaakt van het voorkomen van beschermende flora en fauna in het betreffende beheergebied.

Nieuwe soorten worden toegevoegd aan de viewer zodat deze altijd up-to-date is¹⁶. Het raadplegen van de Web-viewer biodiversiteit is een onderdeel van het zorgvuldig werken zoals in dit plan van aanpak is uitgewerkt. Voor fauna gaat het om de vaste rust- en voortplantingsplaatsen en essentiële routes of leefgebieden.

1.4 Natuur-inclusief werken

Onze ambitie: we werken waar mogelijk natuur-inclusief.

Op veel locaties is door het gevoerde beleid en beheer in de afgelopen jaren de uitgangssituatie gunstig voor verdere natuurontwikkeling of bevordering van biodiversiteit. Waar de gelegenheid zich voordoet worden dan ook maatregelen getroffen om de ontwikkeling van beschermde en beschermwaardige soorten actief te bevorderen. Bijvoorbeeld door bij omvormingen, herinrichtingen of nieuwbouw groeiplaatsen of leefgebied voor deze soorten in te passen.

Het gaat bijvoorbeeld om groeiplaatsen voor wilde kievitsbloem en leefgebied voor de groene glazenmaker (komt nog niet voor) of door een gericht beheer de leefomstandigheden van bepaalde planten en dieren te verbeteren zoals de sleedoornpage en specifieke wilde bijen.

1.5 Werken op basis van kensoorten

Onze ambitie: we sturen het beheer op basis van kensoorten.

Bepaalde soorten geven aan of de aangewezen terreinen zich ontwikkelen naar het gewenste streefbeeld, bijvoorbeeld grote ratelaar, klimop, rietorchis bij extensief beheerde bermen, bosschages, waterbuffers en rietoevers. Dit worden ken- of indicatorsoorten genoemd, zij zijn kenmerkend voor een bepaald vegetatietype. Wanneer bijvoorbeeld in grasland de grote ratelaar wordt gevonden is dat een stap in de goede richting. Deze soort is niet beschermd en staat niet op de Rode lijst. Toch is deze soort als indicator belangrijk omdat zij de voorbode is van ruimte voor meer kruiden in plaats van alleen grassen. Zie tabel BII.1 voor de voorlopige indeling van ken- en indicatorsoorten (nog definitief maken). Bij het maaien wordt gestuurd op het ontwikkelen van grasland met stabiele en zeldzamere soorten.

Bij het onderhoud van beplantingen worden bepaalde kruiden gespaard, zie kader, omdat zij het openbaar groen aantrekkelijker maken voor bijvoorbeeld insecten en vogels. In bosplantsoenvakken worden ook stinzenplanten behouden en ontwikkeld door bijvoorbeeld stobbe niet te rooien op locaties waar stinzenplanten voorkomen. De bodemstructuur moet hier zoveel mogelijk intact blijven.

---

¹⁶ De soortgegevens worden ook gebruikt om de natuurwaardenkaart actueel te houden, zie voorbeeldkaart [Natuurwaarden \(arcgis.com\)](#) waarbij nog een verfijnen naar soortgroep gemaakt dient te worden

Gewenste kruiden in beplantingen (heesters en hagen)

In de wijk Aa-landen geldt voor het beheer van heestervakken dat hier een aantal onkruiden toegelaten worden. Deze kruiden hoeven niet gewied te worden of pas vlak na zaadzetting. Afhankelijk van de combinatie is dit een waardevolle toevoeging van het beeld en zeker ook voor het nectaraanbod voor verschillende soorten insecten. Uitrol van deze werkwijze naar de overige wijken is in ontwikkeling. Een voorbeeld hiervan is Robertskruid in rozenbottelvakken. Dit ziet er fraai uit en door de afwisseling in bloeiperiode levert dit haast het gehele seizoen een bron van nectar. Zie document 'kruiden in heestervakken' dd 10-2-2015 van ROVA. Samenvattend gaat het om de volgende soorten:

Alle dovenetelsoorten	Look zonder look	Stinkende Gouwe
Judaspenning	Klokjessoorten	Alle toortsen
Kaasjeskruiden	Nagelkruidsoorten	Maagdenpalm
Echte koekoeksbloem	Dagkoekoeksbloem	Bosandoorn
Geraniumsoorten	Hondsdrif	Wilde aardbei
Sedumsoorten	Postelein	Penningkruid
Speenkruid	Maarts viooltje	Wespenorchis
Longkruid	Overige stinzenplanten	

Eind jaren zeventig startte gemeente Zwolle als een van de eerste gemeenten in Nederland met een verschrallingsbeheer van haar bermen. Verschralling van de bermen betekent dat na het maaien het maaisel wordt afgevoerd. Hierdoor krijgt de berm minder voedsel en verschralt. Op deze wijze worden planten van voedselrijke grond, zoals grote brandnetel en ridderzuring, teruggedrongen en krijgen wilde planten van de schralere grond meer kans. Zo komen er niet alleen meer wilde planten, maar ook meer diversiteit in soorten planten. Er werden 3 groepen soorten onderscheiden, zie ook tabel BII.1.

- Ruigtesoorten zijn planten die op voedselrijke gronden groeien.
- Pioniersoorten zijn planten die verschijnen zodra de grond is geroerd of bewerkt, ze verdwijnen als er evenwicht ontstaat. Ongeacht hoe zeldzaam ze zijn, zodra het evenwicht is hersteld verdwijnt de pionier, na plaats gemaakt te hebben voor andere meer stabielere soorten.
- Stabiele soorten (ook kritische soorten genoemd) zijn planten die langdurig op minder voedselrijke gronden groeien. Om deze soorten te stimuleren wordt verschrallingsbeheer toegepast.

Ruigtesoorten	Pioniersoorten	Stabiele soorten
Akkerdistel	Echte kamille	Echte koekoeksbloem
Fluitenkruid	Geknikte vossenstaart	Gele morgenster
Gewone bereklauw	Greppelrus	Grote boterbloem
Grote brandnetel	Herik	Grote ratelaar

Ruigtesoorten	Pioniersoorten	Stabiele soorten
Grote vossenstaart	Moerasdroogwortel	Jacobskruid ¹⁷
Grote weegbree	Ruige klapproos	Kale jonker
Heelblaadjes	Valse kamille	Pastinaak
Kruipende boterbloem	Zeldzamere soorten	Wilde cichorei
Paardenbloem	<i>Blauwe knoop</i>	Wilde margriet
Ridderzuring	Brede orchis	Wilde peen
Smeerwortel	Borstelbies	Zeldzamere soorten
Speerdistel	Grasklokje	Wilde kievitsbloem
Witte dovenetel	Grote pimpernel	Wilde tijm
	Gulden boterbloem	Zwolse anjer
	Waterpostelein	

Tabel: Groepen plantensoorten bij verschringsbeheer (bron: brochure Grasbeheer Zwolle 2008-2017)

Het tijdstip waarop wordt gemaaid is vastgelegd op de maaitijdstippenkaart (jaarkalender). Omdat de bermen zich ontwikkelen, ontwikkelt deze kaart zich ook voortdurend. Afhankelijk van de ontwikkeling van de vegetatie wordt het maaitijdstip en of de maaifrequentie aangepast. Het **tijdstip van maaien** wordt onder andere gekoppeld aan de volgende gewenste plantensoorten: blauwe knoop, draadgentiaan, duifkruid, gewone dotterbloem, rapunzelklokje, steenanjier, tripmadam, vetblad, waterdrieblad, wilde kievitsbloem en ook sturen op groot hoefblad, stinsplanten, rietorchis, brede orchis (tabel nog actualiseren). Zodra deze soorten in grotere aantallen verschijnen wordt het maaitijdstip afgestemd op de bloei en zaadzetting van deze soorten. Zodra er stabiele soorten voorkomen krijgen deze hoogste prioriteit.

1.6 Rekening houden met fauna in het groenbeheer

Onze ambitie: we focussen ons maaibeheer meer op fauna.

Tot op heden lag het accent van het ecologisch groenbeheer vooral op het creëren van gunstige groei-omstandigheden voor planten/flora. Door de opgaven vanuit de natuurwetgeving is het (sinds 2017) noodzakelijk om de aandacht te verbreden en ook te zorgen voor gunstige leefomstandigheden voor de voorkomende fauna.

¹⁷ Niet in agrarische gebieden om te voorkomen dat deze soort in grasland terecht komt dat wordt gebruikt als paardenhooi.

In hoofdstuk 3 en de (separate) bijlage IV zijn de relevante soorten genoemd waar in het groenbeheer rekening mee wordt gehouden. Kunnen herkennen van deze soorten en kennis van hun leefwijze wordt daarmee een randvoorwaarde voor het groenbeheer. Het in beeld brengen van de essentiële leefgebieden, biotopen en vaste verblijfplaatsen binnen de gemeente maakt duidelijk waar dit aan de orde is.

1.7 Insectvriendelijk maaibeheer

Onze ambitie: we voeren een meer insectvriendelijk maaibeheer.

Het maaibeheer is tot op heden vooral gericht op de ontwikkeling van kruidenvegetaties. Gezien de landelijke dalende trends bij veel diersoorten en met name bij de insecten is het goed om vanaf nu ook het maaibeheer meer insectvriendelijk uit te voeren door:

- Meer gefaseerd te maaien (niet alle bloeiende percelen tegelijk maaien) zodat er voedsel en verblijfplaatsen beschikbaar blijven. Het gefaseerd maaien op wijk- en buurniveau organiseren zodat er op vlieg- en loopafstand van insecten steeds bloeiende soorten voorkomen en de bloeihoog optimaal verlengen.
- Toepassen van strokenbeheer zodat er meer mantel-zoomvegetaties langs bossen en bosplantsoenstroken komen. Hier gaat het om het invoeren van een nieuwe beheeractiviteit, vergelijkbaar met het ONNO-beheer van oevertvegetaties.

ONNO-beheer oevertvegetaties

Sinds 2009 past gemeente Zwolle een specifiek beheer toe bij het maaien van oevertvegetaties. Tot die tijd werden veel bermen langs watergangen 2 keer per jaar geheel gemaaid tot aan de sloot. Dit is losgelaten om langs watergangen meer natuurwaarden te creëren. Oevers zijn doorgaans 0,50 tot 1 meter breed (op land). De Zwolse oevers worden volgens het ONNO-principe gemaaid. Dat wil zeggen dat in de ONeven jaren de Noord- en Oostzijden worden gemaaid en in de even jaren de andere zijdes. Alle oevers worden dus eens in de twee jaar gemaaid. Dit gebeurt in de maanden oktober en november. Het maaien is nodig om verhouting tegen te gaan...

1.8 Beheer afstemmen op Zwolse fauna (adoptiesoorten)

Onze ambitie: we wijzen adoptiesoorten aan om over ontwikkelingen in soorten te communiceren.

In het beheer van openbare groenvoorzieningen liggen kansen om voor specifieke soorten meer overlevings- of ontwikkelingskansen te creëren. De volgende soorten hebben in Zwolle (en soms landelijk) een unieke thuisbasis. Bij het beheer wordt daarom rekening gehouden met het creëren van voedselaanbod en verblijfplaatsen voor bij voorbeeld:

- Sleedoornpage. Zwolle en omgeving is van de circa 10 hotspots in Nederland van deze uiterst zeldzame vlinder.
- Knoflookpad. Deze Europees beschermde en zeldzame soort komt op 1 locatie in Zwolle voor. Langs de Overijssel Vecht komen meer populaties voor.
- Grote modderkruiper. Deze soort komt binnen het groenbeheer op 1 locatie in Zwolle voor, maar is in de regio een regelmatig voorkomende vissoort van verlandende wateren.
- Locomotiefje. Zwolle is 1 van de 3 populaties in Nederland van deze zeldzame sprinkhaan. Ze houden van droge, voedselarme terreinen en zetten hun eieren af in losse bodem, zonder begroeiing.
- Wilde bijen.
- Paddenstoelen, bijzondere schimmels en korstmossen in oudere bossen.
- Verblijfplaatsen en leefgebied van das, otter (o.a. stadsgracht, singel).
- Boomgebonden vleermuizen.
- Oeverwaluw in oevers van watergangen.

Voorgesteld wordt om van alle in het openbaar groen voorkomende flora en fauna per soortgroep 1 soort uit te lichten en als ambassadeur (adoptiesoort) voor deze soortgroep aan te wijzen. Deze soorten gebruiken als boegbeeld in de communicatie over de Zwolse soorten in het groenbeheer. In het nieuwe groenbeleidsplan dit nog uitwerken. Onderstaande tabel geeft daar een voorzet voor.

Soortgroep	Ambassadeursoort	Beschermingsstatus	Staat in Zwolle
Grondgebonden zoogdieren	Egel	Nationaal	
Vleermuizen	Watervleermuis	Europees	
Vogels, vast nest jaarrond in gebruik (categorie 4)	Steenuil	Europees	
Vogels, vast nest (categorie 5)	Oeverwaluw	Europees	
Overige vogels, Tijdelijk nest	Scholekster	Europees	
Reptielen	Ringslang	Nationaal	<u>Verspreiding</u>
Amfibieën	Knoflookpad	Europees-	1 locatie in Zwolle; <u>Vechtgebied</u> is belangrijkste leefgebied in NL
Vissen	Grote modderkruiper	Nationaal	
Libellen	Groene glazenmaker?	Provinciaal	

Soortgroep	Ambassadeursoort	Beschermingsstatus	Staat in Zwolle
Dagvlinders	Sleedoornpage	Provinciaal	Zwolle is 1 van de ca 10 hotspots in Nederland
Sprinkhanen	Locomotiefje	Gemeentelijk	Zwolle is 1 van de 3 populaties in Nederland
Vaatplanten	Wilde kievitsbloem	Provinciaal	
Paddenstoelen	?		

Tabel BII.2: Voorstel voor adoptie/ambassadeursoorten

2 Raakvlakken met ander beleid

Naast de provinciale plannen zoals de Natura 2000-beheerplannen en het provinciale natuurbeheerplan hebben ook terreinbeherende instanties zoals Waterschap, Rijkswaterstaat, buurgemeenten, Overijssels Landschap, Natuurmonumenten en Staatsbosbeheer beheer- en beleidsplannen. Daar waar het openbaar groen direct grenst aan terreinen van deze beheerders is onderlinge afstemming nodig/gewenst zodat soorten een gelijke bescherming krijgen. Bijvoorbeeld bij het uitmaaïen van de paden in de struinwaard Berkum.

Naast inzet van de gedragscode is het van belang dat de gemeentelijke werkzaamheden overeenstemmen met de gestelde doelen (beheer/doeltypen) van de provincie uit Natuurbeheerplan en dat de werkzaamheden aansluiten bij die van de aanliggende terreinbeherende instanties indien er een beheerplan voor handen is en voor zover dit wettelijke doelstellingen betreft. Bijvoorbeeld bij het beheer van de graslanden rond Agnietenplas, Struinwaard Berkum en ten noorden van het Westerveldse bos.

Planten en dieren trekken zich meestal niets van grenzen van plannen en eigenaren aan. Soorten komen niet alleen in het openbaar groen voor, maar ook op of in gebouwen (vastgoedbeheer) en soms om kolken en putten (rioolbeheer) of tussen verhardingen (wegbeheer). Met het aanpassen van verlichtingen worden mogelijk onbewust vleermuizen van hun route afgebracht en raken ontregeld. Ook bij de andere afdeling binnen gemeente Zwolle is aandacht voor beschermde soorten een aandachtspunt.

BIJLAGE III, Beschermde gebieden en soorten in Zwolle

Gebieden kunnen wettelijk of beleidsmatig beschermd zijn. Gemeente Zwolle beheert ook openbare groenvoorzieningen¹⁸ die gelegen zijn in wettelijk beschermde gebieden (Natura 2000). Daarnaast beheert de gemeente ook delen van het beleidsmatig beschermde Natuurnetwerk Overijssel, terreinen met hoge natuurwaarden buiten het natuurnetwerk en terreinen met weinig of geen natuurwaarden. Navolgend een overzicht van alle terreinen die hieronder vallen.

1. Wettelijk beschermd (Natura 2000)

Aan de noordoostzijde en de zuidwestzijde is de gemeente Zwolle omsloten door Europees beschermd natuurgebieden, zie afbeelding BIII.1. Binnen of direct grenzend aan de gemeentegrenzen vallen de volgende wettelijk beschermde Natura 2000-gebieden:

- Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (Vogel- en Habitatrichtlijngebied nr. 36).
- Rijntakken – IJssel (Vogel- en Habitatrichtlijngebied nr. 38).

Voor elk gebied zijn instandhoudingsdoelstelling voor specifieke habitattypen en -soorten aangewezen. Hoe deze doelen worden bereikt is uitgewerkt in een beheerplan¹⁹. Activiteiten, plannen en projecten in en rond Natura 2000-gebieden kunnen negatieve effecten op deze beschermde natuurwaarden hebben. Wanneer dergelijke activiteiten niet zijn getoetst in de beheerplannen is een vergunning van de provincie nodig om deze te kunnen uitvoeren.

Voor het beheer van het openbaar groen in Zwolle is van belang dat groenvoorzieningen die zich in of nabij Natura 2000-gebieden bevinden onderhouden worden met in achtneming van de (provinciale) beheerplannen voor de betreffende gebieden en in afstemming met het bevoegd gezag, de provincie Overijssel. Dit geldt eveneens bij het verwijderen of aanbrengen van voorzieningen (ruimtelijke ontwikkelingen) in deze gebieden.

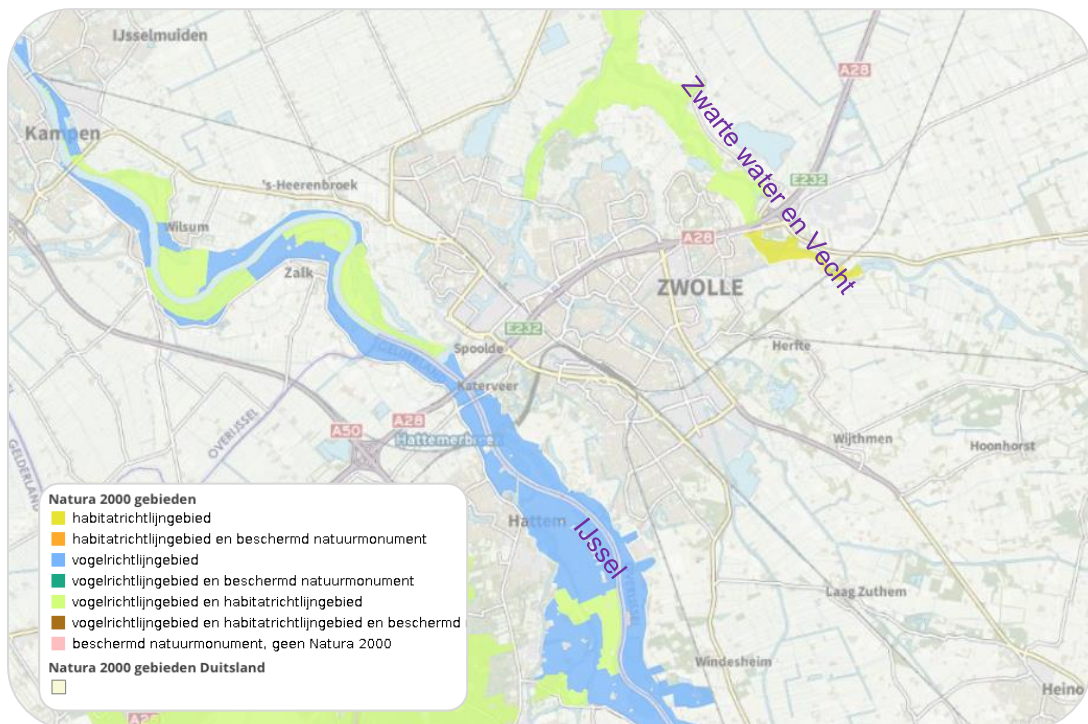
In afbeelding BIII.2 zijn met A, B, en C drie gebieden aangegeven waar binnen de grenzen van Natura 2000-gebied Zwarte water en Vecht groenbeheer²⁰ door de gemeente Zwolle plaatsvindt. Het gaat om:

- Grasland bij de Agnietenplas (1,9318 ha).
- Graspaden in Struinwaard Berkum (0,3091 ha, eigendom Overijssel Landschap).
- Grasland ten noorden van het Westerveldse bos (0,5694 ha).

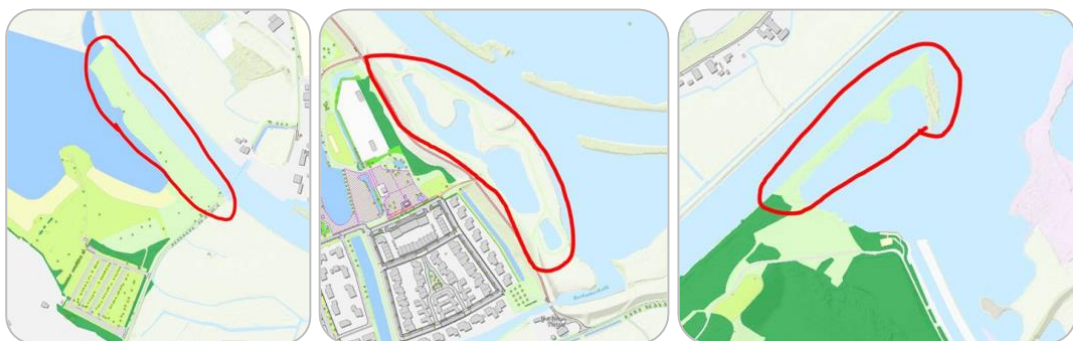
¹⁸ De gemeente heeft ook infrastructuur en andere voorzieningen in eigendom en beheer in Natura 2000-gebieden.

¹⁹ Te vinden via de website van BIJ12. Opgesteld door Provincies of RVO.

²⁰ Daarnaast zijn er enkele terreinen die vanuit Afdeling Vastgoed worden beheerd bv langs de Holterdijk en de Kanaaldijk

Afbeelding BIII.1: Natura 2000-gebieden (bron: <https://www.overijssel.nl/over-overijssel/cijfers-kaarten/>)

Afbeelding BIII.2: Door gemeente Zwolle beheerde gebieden in Natura 2000-gebieden (bron: ROVA)

2. Beleidsmatig beschermd – provincie

Overijsselse gebieden

Het Natuurnetwerk Nederland (NNN, voorheen ecologische hoofdstructuur EHS), is een samenhangend netwerk van bestaande en nieuw aan te leggen natuurgebieden. Het doel van het natuurnetwerk is het behoud en de versterking van het aantal soorten van in het wild voorkomende planten en dieren en het onderling verbinden van de Natura 2000-gebieden. De provincies dragen zorg voor het vervolmaken en in standhouden van het natuurnetwerk in de betreffende provincie. Het Natuurnetwerk Overijssel draagt sterk bij aan de identiteit van Overijssel. De begrenzing van de gebieden die tot het Natuurnetwerk Overijssel behoren is vastgelegd in de geactualiseerde Omgevingsvisie Overijssel 2018 – 2019 en nader uitgewerkt in het Natuurbeheerplan Overijssel, zie afbeeldingen BIII.3 en BIII.4.

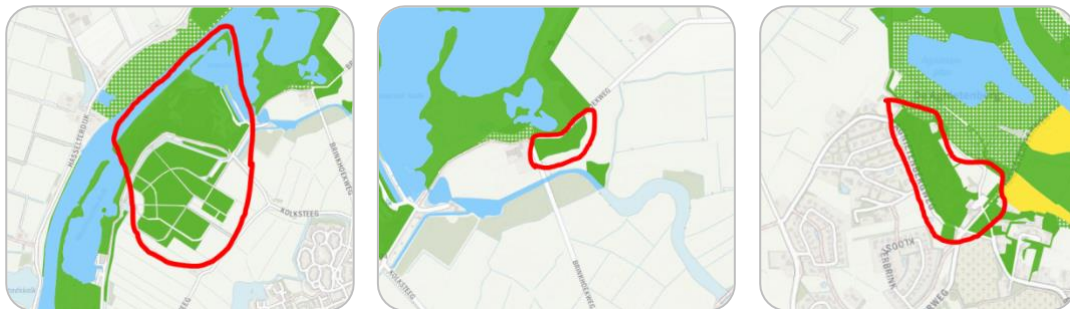

ZWOLLE ecologisch werkprotocol groenbeheer 20220315 DEFINITIEF.docx

de beheerde delen rond Agnietenplas (A) is geen doeltipe aangewezen, het is wel zoekgebied voor Agrarisch Natuurbeheer (Droge dooradering), zie habitattypenkaart N2000 en beheertypenkaart 2020. Zie ook afbeeldingen BIII.5 en BIII.6.

Afbeelding BIII.5: Beheertypen uit Natuurbeheerplan 2021 Overijssel (bron: [Kaart Natuurbeheerplan](#))

Westerveldse bos (C)

Brinkhoekweg bosje in de hoek (C)

Agnietenberg (B)

Engelse Werk (oostzijde)

Katerveerdijk fietspad vanaf Engelse werk

Afbeelding BIII.6: Gemeentelijke locaties binnen Natuurnetwerk Overijssel (bron: ROVA)

Overijsselse soorten

Voor sommige Overijsselse planten en dieren is extra aandacht nodig. Deze planten en dieren zijn opgenomen in de provinciale aandachtsoortenlijst, zie afbeelding BIII.7 en bijlage IV. Planten en dieren op deze lijst wil de provincie beschermen en sterker maken. De provincie Overijssel stelt hiervoor geld, mensen en informatie beschikbaar omdat ze bijzonder voor Overijssel zijn. Soorten van deze lijst in het openbaar groen voorkomen zijn bijvoorbeeld: ringmus, scholeksters, dotterbloem, wilde narcis, iepenpage, sleedoornpage, diverse soorten bijen, knoflookpad, otter en veel soorten vleermuizen. Sommige soorten zijn ook wettelijk beschermd zoals de vleermuizen en vogels.

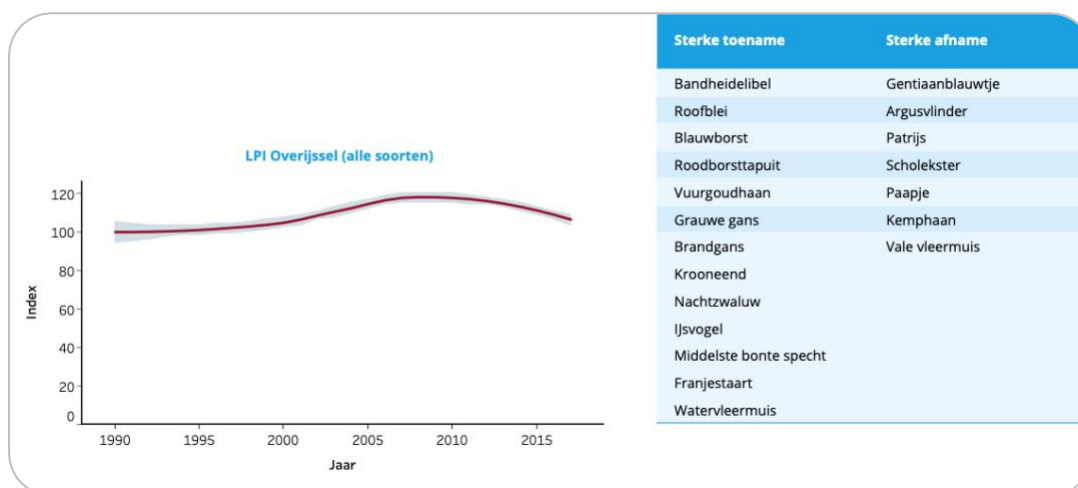

Trends in Overijsselse soorten

De provincie meet regelmatig hoe het met de soorten in Overijssel gaat. In april 2019 verscheen de meest recente rapportage²¹. Daaruit blijkt dat de situatie vrij stabiel is, de laatste 5 jaar is er wel sprake van een lichte afname, zie afbeelding BIII.8. De soorten die een positieve trend laten zien zijn soorten waar het klimaat in Overijssel als leefgebied aantrekkelijk is geworden zoals grauwe gans en middelste bonte specht. De soorten die het slechter doen, stellen hogere eisen aan hun leefomgeving: ze hebben last van vermessing, verzuring, verdroging of versnippering. Voorbeelden daarvan zijn: grutto, kievit, veldleeuwerik, paapje, spreeuw en vale vleermuis.

Soort	VR/HR/Bern/Bonn	Nationaal beschermd	Rode Lijst	Natuur	Agrarisch gebied	Stad	Overig (zoals water, dijken, langs wateren, bermen, begraafplaatsen)
Vlinders							
aardbeivlinder		X	X	X			
bruine eikenpage		X	X	X	X		
bruine vuurvlinder			X	X			
gentiaanblauwtje		X	X	X			
grote vuurvlinder	X	X	X	X			
iepenpage		X	X		X	X	
kleine ijsvogelvlinder		X	X	X	X		
kommavlinder		X	X	X			
sleedoornpage		X	X		X	X	
zilveren maan		X	X	X			

Afbeelding BIII.7: Uitsnede aandachtsoortenlijst Overijssel (bron: provincie Overijssel)

Afbeelding BIII.8: Trends in biodiversiteit in Overijssel (bron: Staat van de biodiversiteit 2019)

²¹ De staat van de biodiversiteit in Overijssel, Gedeputeerde Staten van Overijssel, april 2019

3. Beleidsmatig beschermd – provincie/waterschap

Tot het Natuurnetwerk Overijssel horen ook de ecologische verbindingzones. Dat zijn lijnvormige landschapselementen zoals oevers en uiterwaarden, die een belangrijke rol spelen voor de verbreiding van dieren van het ene naar het andere natuurgebied.

Door ontsnippering ontstaat uitwisseling tussen populaties van soorten waardoor de genetische diversiteit van planten- en diersoorten en de hieraan gekoppelde biodiversiteit voor Overijssel blijft behouden. Ook kunnen ecologische verbindingzones functioneren als leefgebied voor soorten die hun totale levenscyclus binnen de verbindingzone voltooien.

De ecologische verbindingzones zijn afzonderlijk begrensd in het Natuurbeheerplan (Provincie Overijssel). Rond en in gemeente Zwolle zijn deze verbindingzone gekoppeld aan de grotere rivieren de IJssel en het Zwarte water.

4. Beleidsmatig beschermd – gemeente

Zwolse natuurgebieden

Gemeente Zwolle heeft met de actualisatie van haar Groenbeleidsplan 1998 haar Groene agenda voor de periode 2015-2025 vastgesteld. In 2022 wordt gestart met een algehele herziening ervan.

Ecologische onderbouwing van de groene kaart (zie afbeelding BIII.9)

Voorwaarden voor het goed functioneren van de stedelijke ecologische structuur:

- De stedelijke groenstructuur is verbonden van het omringende landelijke gebied (de groene vingers).
- De grootte en inrichting van de onderdelen van de ecologische structuur moeten voldoen aan de eisen die planten en dieren stellen aan hun leefmilieu. Deze eisen zijn per soort verschillend.
- Er zijn verbindingen tussen soortgelijke leefmilieus in de stad in de vorm van een samenhangend netwerk tot diep in de stad.
- Beheer en gebruik zijn gericht op duurzaamheid en regelmaat: langdurig beheer op dezelfde wijze is voorwaarde voor het ontstaan en voortbestaan van natuurwaarden.

Bron: Groenbeleidsplan 1998)

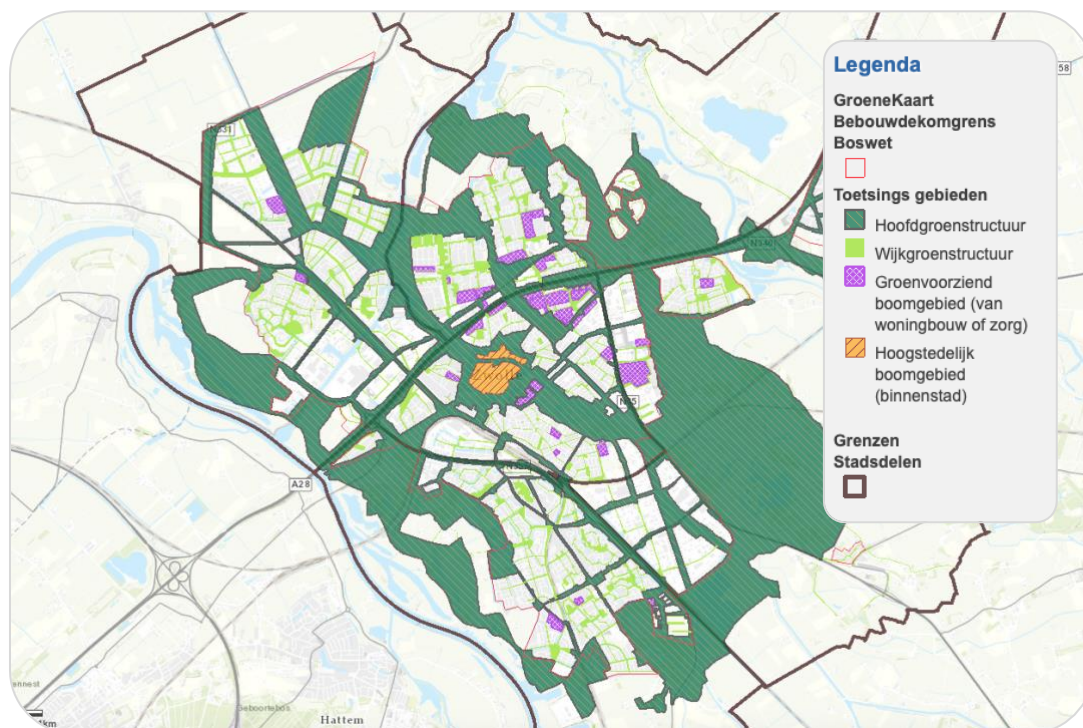
De kaders uit 1998 zijn daarbij ongewijzigd gebleven. Biodiversiteit wordt daarin genoemd als een belangrijk aspect van de maatschappelijke waarden van groen. Ingezet wordt op:

- Bij het beheer explicieter sturen op biodiversiteit, onder andere door monitoring.

- Stimuleren van gerichte beschermende maatregelen door het aanwijzen van een aantal soorten (ambassadeurs of adoptiesoorten²²). Soorten waarvoor Zwolle een speciale verantwoordelijkheid op zich neemt, bijvoorbeeld de Kievitsbloem.
- Binnen de wettelijke kaders onderzoeken in hoeverre deze ruimte biedt voor gemeentelijke experimenten in de uitvoering, bijvoorbeeld een gebiedsgerichte aanpak.

Op de Groene kaart Zwolle 2013²³ is de stedelijke hoofdgroenstructuur weergegeven, zie afbeelding BIII.9. Deze bestaat uit een samenstel van groenelementen die tezamen een betekenis hebben voor de stad als geheel. Een van de functies is dat deze structuren natuurwaarden in zich bergen. De hoofdgroenstructuur is daarmee een onderdeel van betekenis voor de stedelijke ecologische structuur. In de hoofdgroenstructuur zijn zowel gemeentelijke groengebieden als belangrijke groengebieden van particulieren opgenomen.

Afbeelding BIII.9: [Groene kaart 2013](#)

²² Dit is nooit uitgewerkt. Voorkeur gaat uit om doelsoortenbeleid te ontwikkelen gekoppeld aan de hoofdgroenstructuur. Daar richt de monitoring zich vervolgens op. Op basis van de monitoring kun je het beheer aanpassen. Ambassadeursoorten is meer een communicatiemiddel. Dit verder uit te werken in het Groenbeleidsplan.

²³ Een nieuwe, geactualiseerde groene kaart wordt in 2022 verwacht.

Zwolse Omgevingsvisie

In de Zwolse omgevingsvisie '[Mijn Zwolle van morgen](#)' uit 2021 is een van de 5 topambities:

"Zwolle behoudt en versterkt haar ruimtelijke, cultuurhistorische en landschappelijke kwaliteiten.

De fysieke stad is ons fundament. De stad Zwolle en haar natuurlijke omgeving is van grote kwaliteit, die we willen behouden en versterken. De historisch gelaagde en waardevolle stad en landschappelijke omgeving zorgt voor een sterke identiteit en een gezamenlijke trots."

En als **trend** in de Omgevingsvisie wordtesignaleerd het besef van afhankelijkheid van natuurlijke systemen. Waarbij het denken in termen van 'waarden toevoegen, meer dan alleen economische waarden' steeds belangrijker wordt.

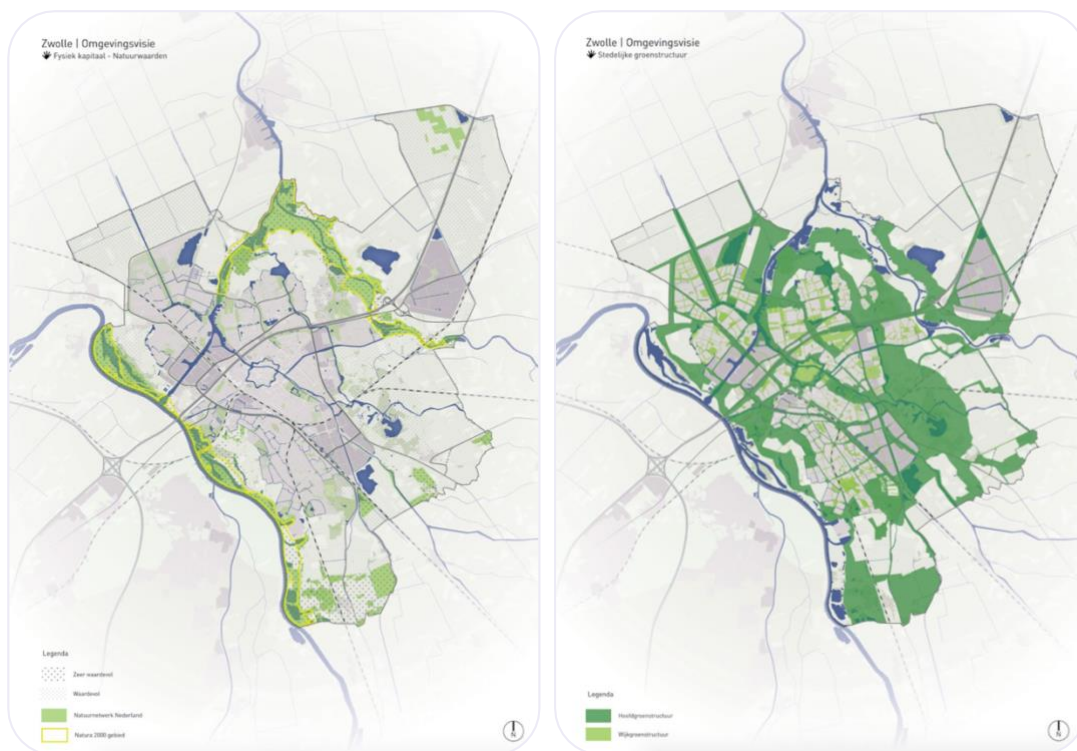
Ook wordt in de Omgevingsvisie geconcludeerd dat steden die veel in groen en water investeren en een goede groen- en waterstructuur bezitten, het economisch beter doen. Hier willen mensen graag wonen en werken. Zwolle heeft zo'n sterke groene en blauwe dragerstructuur, zie afbeeldingen BIII.10 en BIII.11.

In de Zwolse omgevingsvisie wordt ook voor natuur de samenhang tussen natuur en andere thema's van de fysieke leefomgeving vastgelegd. Daarmee wordt bepaald op welke locaties natuur prioriteit heeft en voor welke soortgroepen. Door op dit niveau voor de populaties van lokale soorten te zorgen voor een dusdanig leefgebied dat deze populaties vitaal blijven, ontstaat er ruimte op andere locaties voor andere thema's. Bijvoorbeeld door te zorgen voor vitale sleedoornstruwelen langs wegen die onderling of met het buitengebied in verbinding staan op 'sleedoornpage-vliegafstand' en deze locaties te beschermen door deze te 'bestemmen' voor natuur en passend te beheren. Hiervoor is een specifiek beheerplan met de snoeiwijze van sleedoornstruwelen opgesteld. Een van de acties uit de Omgevingsvisie is het opstellen van nieuwe groenbeleid (met onder andere een nadere concretisering van de natuurwaardenkaart en spelregels voor natuur-inclusief bouwen)

In de [Zwolse Omgevingsvisie](#) (vastgesteld september) is een afwegingskader opgenomen aan de geformuleerde basiswaarden, ruimtelijke kwaliteiten en de ontwikkelrichtingen. Hiermee kunnen ruimtelijke ontwikkelingen worden gewogen als het gaat om maatschappelijke meerwaarde.

In de Zwolse omgevingsvisie zijn de vier milieubeginselen leidend:

- Het voorzorgsbeginsel.
- Het beginsel van preventief handelen.
- Het beginsel dat milieuaantastingen bij voorrang aan de bron worden bestreden.
- Het beginsel dat de vervuiler betaald.

Afbeelding BIII.10 en BIII.11: Natuurwaarden en Stedelijke groenstructuur 2021 (Bron: Omgevingsvisie Zwolle)

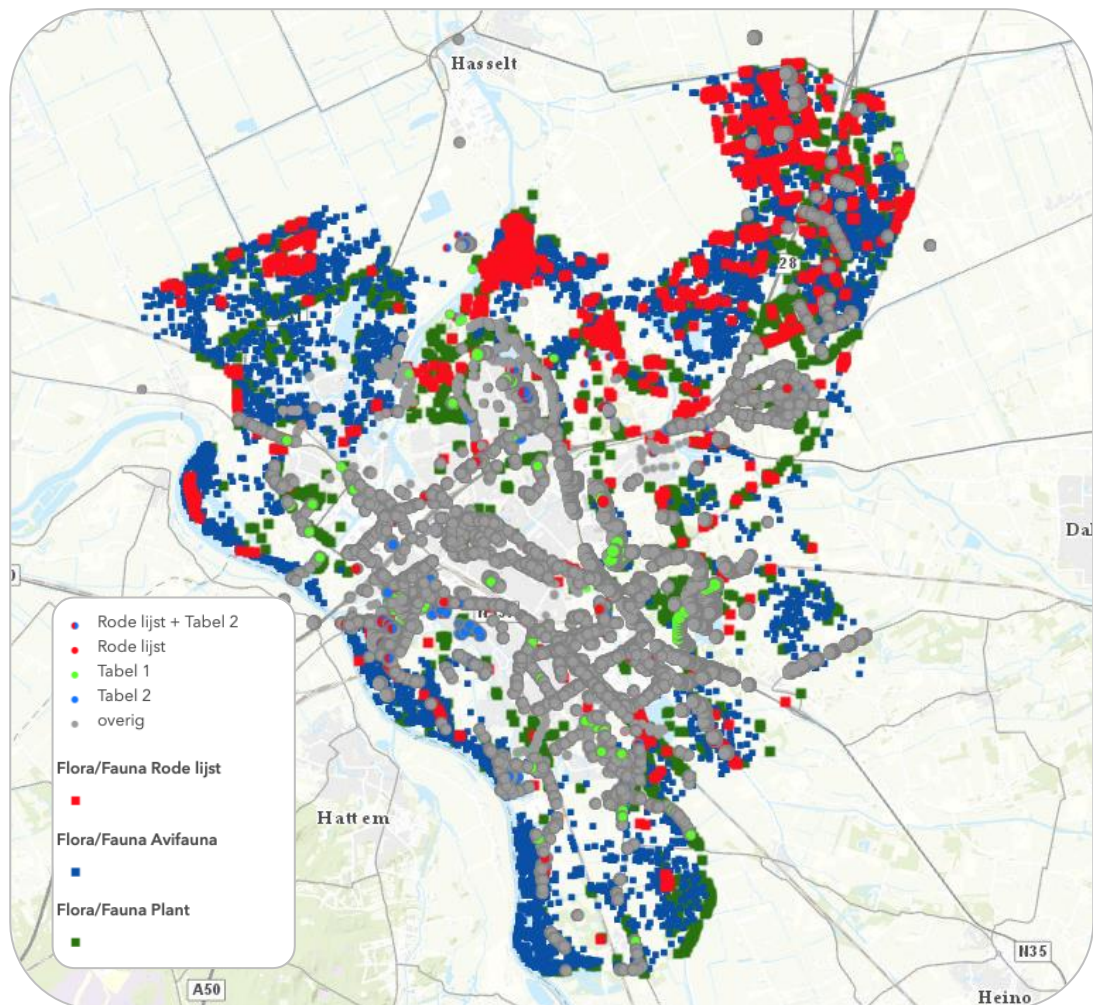
Bijzondere flora en fauna

In de bijbehorende Zwolse Atlas 2017²⁴ is ook een kaart opgenomen met de Zwolse Natuurwaarden, zie afbeelding BIII.10. Weergegeven zijn alle waarnemingen van Rode lijst-soorten in de afgelopen 5 jaar uit de Nationale Databank Flora en Fauna (NDFD). Het gaat om 8.812 waarnemingen van 242 Rode lijstsoorten.

Daarnaast kent de Zwolse Atlas 2017 een kaart met de bijzondere flora en fauna die momenteel gevuld is met Rode lijstvaatplanten, zie afbeelding BIII.12. Dit betreft vooral waarnemingen van medewerkers van de gemeente en van ROVA uit de jaarlijkse monitoring van de bermen. Hiermee dient rekening te worden gehouden bij ontwikkeling en werkzaamheden in de openbare ruimte, zie bijlage IV voor welke soorten dit in het bijzonder nodig is.

²⁴ Kaart natuurwaarden uit Omgevingsvisie 2030, pagina 104

Afbeelding BIII.12: Uitsnede kaart Flora en fauna met Rode lijstplanten 2017 (bron: [Atlas Zwolle](#))

Natura 2000-gebied Uiterwaarden Zwarte Water en Vecht (samenvatting)

Het betreft het geheel aan uiterwaarden ten noorden van Zwolle waar de Overijsselse Vecht uitmondt in het Zwarte Water. Het gebied heeft een totale oppervlakte van 1.504 hectare. Het gebied omvat delen van de gemeenten Zwartewaterland en Zwolle.

Een groot deel van het gebied is in eigendom van natuurbeherende organisaties: Staatsbosbeheer, Stichting Landschap Overijssel en Vereniging Natuurmonumenten. Verder is een groot deel in eigendom van overheden en particulieren. Rijkswaterstaat en het Waterschap Drents Overijsselse Delta zijn de waterbeheerders in het Natura 2000-gebied.

Habitattypen: Meren met krabbenscheer en fonteinkruiden, Stroomdalgraslanden, Blauwgraslanden, Ruigten en zomen (moerasspirea), Glanshaver- en Vossenstaarthooilanden (glanshaver), Glanshaver- en Vossenstaarthooilanden (grote Vossenstaart), Droge hardhoutooibossen.

Habitatsoorten: **Bittervoorn**, **Kleine modderkruiper**.

Broedvogels: Roerdomp*, Porseleinhoen, Kwartelkoning, Zwarte stern, Grote karekiet*.

Niet-broedvogels: Kleine zwaan, Kogans, Smient, Pijlstaart, **Slobeend**, **Meerkoet**, **Grutto**.

Onderstreepte soorten hebben als doelstelling uitbreiding, de overige soorten instandhouding. De **vet-gedrukte soorten** kunnen voorkomen in het groenbeheer en zijn meegenomen in de uitwerking van het ecologisch werkprotocol.

De kievitsbloemhooilanden wil de provincie verbeteren en op sommige plekken uitbreiden. De **kievitsbloemhooilanden** in de uiterwaarden van het Zwarte Water moeten regelmatig overstromen, willen we ze houden. Bij een tijdelijke overstroming komt er een dun laagje voedselrijk slib op de kievitsbloemhooilanden te liggen. Dit is goed voor de ontwikkeling van de kievitsbloemen. De provincie gaat de sloten en klepduikers aanpassen. Zo kan het gebied in de winter makkelijker overstromen.

* Er zijn twee knelpunten: Verstoring door waterrecreatie: Er zijn onvoldoende rustplaatsen aanwezig voor moerasbroedvogels waaronder de Grote karekiet. Het Zwarte Water wordt drukbevaren door pleziervaart. Daarnaast zijn veel gebieden met rietlanden toegankelijk voor het publiek. Knelpunten opper-vlakte en kwaliteit leefgebied: Er is te weinig riet en het aanwezige riet is van slechte kwaliteit (geen waterriet).

NB Sinds 2020 worden een foeragerende roerdomp waargenomen in Stadshagen, niet binnen het Natura 2000-gebied. Niet bekend is of er wordt gebroed. Wanneer het een essentieel foerageergebied in openbaar groen betreft dient er met de roerdomp rekening worden gehouden tijdens werkzaamheden (behoud overjarig riet).

Bron Beheerplan 2017

BIJLAGE IV, Lijst voorkomende soorten bij groenbeheer

Zie ook separaat Excel bestand versie 20220311

Soort	Soortgroep (status provincie Overijssel 2021)	Status Wnb	Vrijstelling	Aandachtssoort prov. Overijssel	Aandachtssoort gem. Zwolle	Voorkomend in Zwolle	Rekening mee houden bij groenbeheer	Groentype	Locatie en/of opmerkingen
A Zoogdieren (zeezoogdieren)			x						
A Zoogdieren (vleermuizen)			x						
Baardvleermuis	Zoogdieren (vleermuizen)	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Ja		Mogelijk	Mogelijk	Bossen, parken, oude bomen	Verblijfplaatsen bomen en gebouwen
Bosvleermuis	Zoogdieren (vleermuizen)	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Ja		Ja	Ja	Bossen, parken, oude bomen	Verblijfplaatsen bomen en gebouwen
Franjestaart	Zoogdieren (vleermuizen)	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Ja		Ja	Ja	Bossen, parken, oude bomen	Verblijfplaatsen vooral in bomen maar recent ook in gebouwen
Gewone grootvleermuis	Zoogdieren (vleermuizen)	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Ja		Ja	Ja	Bossen, parken, oude bomen	Verblijfplaatsen bomen en gebouwen
Rosse vleermuis	Zoogdieren (vleermuizen)	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Ja		Ja	Ja	Bossen, parken, oude bomen	Verblijfplaatsen vooral in bomen
Ruilge dwergvleermuis	Zoogdieren (vleermuizen)	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, parken, oude bomen	Verblijfplaatsen bomen en gebouwen
Watervleermuis	Zoogdieren (vleermuizen)	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, parken, oude bomen	Verblijfplaatsen veel in bomen maar ook in gebouwen
A Zoogdieren (landzoogdieren)			x						
Aardmuis	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Ja	Nee		Ja	Ja	Graslanden, bosranden	
Bever	Zoogdieren (landzoogdieren)	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Nee		Ja	Ja	Water en oevers	
Boommarter	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, parken, oude bomen	Wijheseweg (2018)
Bosmuis	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Ja	Nee		Ja	Ja	Graslanden, bosranden, struwelen	
Bunzing	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Nee	Nee		Ja	Ja	Graslanden, bosranden, struwelen, ruigten	Niet meer vrijgesteld in Overijssel
Das	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Nee	Ja		Ja	Ja	Bossen, parken	

Soort	Soortgroep (status provincie Overijssel 2021)	Status Wnb	Vrijstelling	Aandachtssoort prov. Overijssel	Aandachtssoort gem. Zwolle	Voorkomend in Zwolle	Rekening mee houden bij groenbeheer	Groentype	Locatie en/of opmerkingen
Dwergmuis	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Ja	Nee		Ja	Ja	Graslanden, bosranden, struwelen, ruigten	
Dwergspitsmuis	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Ja	Nee		Ja	Ja	Graslanden, bosranden, struwelen, ruigten	
Eekhoorn	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, parken, oude bomen	
Egel	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Nee	Nee		Ja	Ja	Graslanden, bosranden, struwelen, ruigten	Niet meer vrijgesteld in Overijssel
Gewone bosspitsmuis	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Ja	Nee		Ja	Ja	Graslanden, bosranden, struwelen, ruigten	
Haas	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Ja	Nee		Ja	Ja	Struwelen, ruigten	
Hermelijn	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Nee	Ja		Ja	Ja	Graslanden, bosranden, struwelen, ruigten	Niet meer vrijgesteld in Overijssel
Huisspitsmuis	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Ja	Nee		Ja	Ja	Graslanden, bosranden, struwelen, ruigten	
Konijn	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Ja	Nee		Ja	Ja	Graslanden, bosranden, struwelen, ruigten	
Otter	Zoogdieren (landzoogdieren)	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Ja		Ja	Ja	Water en oevers	
Ree	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Ja	Nee		Ja	Ja	Bossen, struwelen, bosranden, graslanden	
Rosse woelmuis	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Ja	Nee		Ja	Ja	Bossen, struwelen, bosranden, ruigte	
Steenmarter	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, parken, oude bomen	
Tweekleurige bosspitsmuis	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Ja	Nee		Mogelijk	Ja	Bossen, struwelen, bosranden, graslanden	
Veldmuis	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Ja	Nee		Ja	Ja	Graslanden, ruigten	

Soort	Soortgroep (status provincie Overijssel 2021)	Status Wnb	Vrijstelling	Aandachtssoort prov. Overijssel	Aandachtssoort gem. Zwolle	Voorkomend in Zwolle	Rekening mee houden bij groenbeheer	Groentype	Locatie en/of opmerkingen
Vos	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Ja	Nee		Ja	Ja	Bossen, struwelen, bosranden, ruigte	
Waterspitsmuis	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Nee	Nee		Ja	Ja	Struwelen bij oevers	Langenholte, Vreugderijkerwaard
Wezel	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Nee	Nee		Ja	Ja	Graslanden, bosranden, struwelen, ruigten	Niet meer vrijgesteld in Overijssel
Woelrat	Zoogdieren (landzoogdieren)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Ja	Nee		Ja	Ja	Water en oevers	
A Weekdieren	Weekdieren		x						
A Vogels, jaarond beschermd	Vogels, jaarond beschermd 5		x						
Blauwe reiger	Vogels, jaarond beschermd 5	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, parken	
Bonte vliegenvanger	Vogels, jaarond beschermd 5	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, struwelen	
Boomklever	Vogels, jaarond beschermd 5	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, struwelen	
Boomkruiper	Vogels, jaarond beschermd 5	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, struwelen	
Gekraagde roodstaart	Vogels, jaarond beschermd 5	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, struwelen, bosranden, ruigte	Nestelt in grote hopen, nissen en nestkasten, meestal slechts op enkele meters boven de grond
Glanskop	Vogels, jaarond beschermd 5	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Nee		Ja	Ja	Oud loofbos	De nestholte wordt gemaakt in rottend hout
Grauwe vliegenvanger	Vogels, jaarond beschermd 5	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Ja		Ja	Ja	Bossen, struwelen, bosranden, bomen	Bouwt nesten in scheuren of grote hopen in bomen, in klimop tegen de stam
Groene specht	Vogels, jaarond beschermd 5	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, parken, grote bomen	Broedt in boomholtes
Grote bonte specht	Vogels, jaarond beschermd 5	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, parken, grote bomen	Broedt in boomholtes
Grutto	Vogels, jaarond beschermd 5	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Nee		Ja	Ja	Graslanden, ruigten	
IJsvogel	Vogels, jaarond beschermd 5	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Nee		Ja	Ja	Water en oevers	
Kleine bonte specht	Vogels, jaarond beschermd 5	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, parken, grote bomen	
Middelste bonte specht	Vogels, jaarond beschermd 5	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, parken, grote bomen	
Oeverzwaluw	Vogels, jaarond beschermd 5	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Nee		Ja	Ja	Water en oevers	Geen loodrechte steilwanden maken!
Ringmus	Vogels, jaarond beschermd 2	Jaarrond beschermd (2)	Nee	Nee		Ja	Ja	Struwelen	Heeft struweel bij nesten onder daken nodig
Spreeuw	Vogels, jaarond beschermd 5	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, struwelen, bosranden, bomen	Broedt in boomholtes

Soort	Soortgroep (status provincie Overijssel 2021)	Status Wnb	Vrijstelling	Aandachtssoort prov. Overijssel	Aandachtssoort gem. Zwolle	Voorkomend in Zwolle	Rekening mee houden bij groenbeheer	Groentype	Locatie en/of opmerkingen
Tureluur	Vogels, beschermd in broedperiode	Alleen beschermd tijdens broedseizoen	Nee	Ja		Ja	Ja		
Veldleeuwerik	Vogels, beschermd in broedperiode	Alleen beschermd tijdens broedseizoen	Nee	Ja		Ja	Ja		
Wulp	Vogels, beschermd in broedperiode	Alleen beschermd tijdens broedseizoen	Nee	Ja		Ja	Ja		
Zomertortel	Vogels, beschermd in broedperiode	Alleen beschermd tijdens broedseizoen	Nee	Ja		Ja	Ja		
Zwarte mees	Vogels, jaar rond beschermd 5	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Nee		Mogelijk	Ja	Bossen, parken, grote bomen	Broedt in boomholtes, voorkeur naaldbossen
Zwarte roodstaart	Vogels, jaar rond beschermd 5	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Nee		Ja	Ja	??	Broedt in holten in muren
A Vogels, jaar rond beschermd	Vogels, jaar rond beschermd 1-4		x						
Boerenwaluw	Vogels, jaar rond beschermd 3	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Ja		Ja	Ja?	Gebouwen en schuren, graslanden	Modder en ander nestmateriaal in grasland
Boomvalk	Vogels, jaar rond beschermd 4	Jaarrond beschermd (4)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, struwelen, bosranden, bomen	Gebruikt oude kraaien- of ekster nest
Bosuil	Vogels, jaar rond beschermd 3	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, parken, grote bomen	
Buizerd	Vogels, jaar rond beschermd 4	Jaarrond beschermd (4)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, parken, grote bomen	Bouwt nest in boomkroon
Havik	Vogels, jaar rond beschermd 4	Jaarrond beschermd (4)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, parken, grote bomen	Bouwt nest in boomkroon
Huismus	Vogels, jaar rond beschermd 2	Jaarrond beschermd (2)	Nee	Nee		Ja	Ja	Struwelen	Heeft struweel bij nesten onder daken nodig
Kerkuil	Vogels, jaar rond beschermd 3	Jaarrond beschermd (3)	Nee	Ja		Ja	Ja	Parken	Broedt soms in boomholtes, meestal in nestkasten
Ooievaar	Vogels, jaar rond beschermd 3	Jaarrond beschermd (3)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, parken, grote bomen	Nestpalen
Ransuil	Vogels, jaar rond beschermd 4	Jaarrond beschermd (4)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, parken, grote bomen	Gebruikt oude kraaien- of ekster nest; rust bvk in naaldbomen
Roek	Vogels, jaar rond beschermd 2	Jaarrond beschermd (2)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, parken, grote bomen	Nesten in gevorkte takken in kolonies (overlast?)
Sperwer	Vogels, jaar rond beschermd 4	Jaarrond beschermd (4)	Nee	Nee		Ja	Ja	Bossen, parken, grote bomen	Bouwt nest vaak dicht tegen de stam in dicht bos of struiken
Steenuil	Vogels, jaar rond beschermd 1	Jaarrond beschermd (1)	Nee	Nee		Ja	Ja	Parken, knotbomen, schuren	Broedt in allerlei natuurlijke holtes van bomen, vooral knotwilgen en oude (hoogstam)fruitbomen.

Soort	Soortgroep (status provincie Overijssel 2021)	Status Wnb	Vrijstelling	Aandachtssoort prov. Overijssel	Aandachtssoort gem. Zwolle	Voorkomend in Zwolle	Rekening mee houden bij groenbeheer	Groentype	Locatie en/of opmerkingen
Torenvalk	Vogels, jaar rond beschermd 4	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Nee		Ja	Ja	Graslanden, bosranden, struwelen, ruigten	Broedt in boomholtes (oude kraaiennesten)
Wespendief	Vogels, jaar rond beschermd 4	Jaarrond beschermd (4)	Nee	Nee		Mogelijk	Ja	Bossen, struwelen, bosranden, ruigte	Nestelt in kruin van hoge loof- en naaldbomen.
Zwarte specht	Vogels, jaar rond beschermd 3	Jaarrond beschermd (5)	Nee	Ja		Mogelijk	Ja	Bossen, parken, oude bomen	Broedt in boomholtes
Zwarte wouw	Vogels, jaar rond beschermd 4	Jaarrond beschermd (4)	Nee	Nee		Mogelijk	Ja	Bossen, parken, grote bomen	1 broedpoging
A Vogels, beschermd in broedperiode	Vogels, beschermd in broedperiode		x						
A Vogels, overige vogelsoorten	Vogels, beschermd in broedperiode	VRL	Nee	Nee		Ja	Ja		
Buidelmees	Vogels, beschermd in broedperiode	Alleen beschermd tijdens broedseizoen	Nee	Ja		Ja	Ja		
Kwartelkoning	Vogels, beschermd in broedperiode	Alleen beschermd tijdens broedseizoen	Nee	Ja		Ja	Ja		
Patris	Vogels, beschermd in broedperiode	Alleen beschermd tijdens broedseizoen	Nee	Ja		Ja	Ja		
Scholekster	Vogels, beschermd in broedperiode	Alleen beschermd tijdens broedseizoen	Nee	Ja		Ja	Ja		
Slobeend	Vogels, beschermd in broedperiode	Alleen beschermd tijdens broedseizoen	Nee	Ja		Ja	Ja		Vreugderijkerwaard
Zomertaling	Vogels, beschermd in broedperiode	Alleen beschermd tijdens broedseizoen	Nee	Ja		Ja	Ja		
Zwarte stern	Vogels, beschermd in broedperiode	Alleen beschermd tijdens broedseizoen	Nee	Ja		Ja	Ja		
A Vissen	Vissen		x						
Aal/paling	Vissen	Geen status	Niet van	Ja		Ja	Ja	Waterpartijen	Zwarte Water/Vecht
Bittervoorn	Vissen	Geen status, beschermd FF-wet	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?	Waterpartijen	
Grote modderkruiper	Vissen	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Nee	Ja		Ja	Ja	Waterpartijen	Vijvers Engelse werk
Houting	Vissen	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Nee		Ja	Ja	Waterpartijen	IJsselcentrale, Vecht
Kleine modderkruiper	Vissen	Geen status, beschermd FF-wet	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?	Waterpartijen	
Kwabaal	Vissen	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Nee	Ja		Ja	Ja	Waterpartijen	Langenholte
Paling	Vissen	Geen status	Niet van	Ja	Ja	Ja?	Ja?	Waterpartijen	
Rivierdonderpad	Vissen	Geen status, beschermd FF-wet	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?	Waterpartijen	
A Reptielen (slangen)	Reptielen (slangen)		x						

Soort	Soortgroep (status provincie Overijssel 2021)	Status Wnb	Vrijstelling	Aandachtssoort prov. Overijssel	Aandachtssoort gem. Zwolle	Voorkomend in Zwolle	Rekening mee houden bij groenbeheer	Groentype	Locatie en/of opmerkingen
Ringslang	Reptielen (slangen)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Nee	Ja		Ja	Ja	Water en oevers, graslanden	De Horte, Wijthmen; broeihopen
A Reptielen (schildpadden)	Reptielen (schildpadden)		x						
A Reptielen (hagedissen)	Reptielen (hagedissen)		x						
A Vaatplanten	Planten (vaatplanten)		x						
Akkergeelster	Planten (vaatplanten)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?	Graslanden, schduw, onder hagen	Onderscheidt maken in droog/vochtig?
Akkerklokje	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?	Graslanden	
Blauwe bosbes	Planten (vaatplanten)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja	Ja	Bossen, parken, struwelen, bosranden,	
Blauwe knoop	Planten (vaatplanten)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Ja	Ja	Ja	Ja	Graslanden	Tolhuislanden
Blonde zegge	Planten (vaatplanten)	Geen status	Niet van	Ja		Ja	Ja	Graslanden	Westerveldse bos
Brede orchis	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet en Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?	Graslanden	
Brede wespenorchis	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet en Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?	Graslanden, struwelen, bossen	
Draadgentiaan	Planten (vaatplanten)	Geen status	Niet van	Ja	Ja	Ja	Ja	Graslanden, voedselarm	Westerveldse bos
Drijvende waterweegbree	Planten (vaatplanten)	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Nee		Mogelijk	Ja	Waterpartijen	Voorheen Herfte, Hessenpoort
Duifkruid	Planten (vaatplanten)	Geen status	Niet van	Ja	Ja	Ja	Ja		Aa-landen en Langenholte, Bergklooster
Elzenzegge	Planten (vaatplanten)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja	Ja?	Bossen, graslanden	
Gele helmbloem	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet en Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Gewone dotterbloem	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet	Niet van	Ja	Ja	Ja	Ja	Water en oevers, graslanden	
Gewone vogelmelk	Planten (vaatplanten)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Grasklokje	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Groot hoefblad	Planten (vaatplanten)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Grote kaardenbol	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Grote keverorchis	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet en Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Grote ratelaar	Planten (vaatplanten)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Gulden boterbloem	Planten (vaatplanten)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
IJle zegge	Planten (vaatplanten)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja	Ja?	Bossen, graslanden	
Klein glaskruid	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		

Soort	Soortgroep (status provincie Overijssel 2021)	Status Wnb	Vrijstelling	Aandachtssoort prov. Overijssel	Aandachtssoort gem. Zwolle	Voorkomend in Zwolle	Rekening mee houden bij groenbeheer	Groentype	Locatie en/of opmerkingen
Krabbenscheer	Planten (vaatplanten)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Ja	Ja	Ja	Ja	Waterpartijen	
Kruisdistel	Planten (vaatplanten)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Lange ereprijs	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet en Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Liggende ereprijs	Planten (vaatplanten)	Onderdeel B (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel c)	Nee	Ja		Ja	Ja		Vreugderijkerwaard
Maretak	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet en Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?	Populieren	
Moeraskartelblad	Planten (vaatplanten)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Moeraswespenorchis	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet en Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Pamassia	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet en Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Pijpestrootje	Planten (vaatplanten)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja	Ja	Bossen, parken	
Pilzegge	Planten (vaatplanten)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja	Ja?	Bossen, graslanden	
Rapunzelklokje	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet	Niet van	Nee	Ja	Ja	Ja		1 waarneming Ittersumallee/Vrouwenlaan
Rietorchis	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet en Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Ruig klokje	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Steenanjer	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet en Zwols beleid	Niet van	Ja	Ja	Ja	Ja		
Steenbreekvaren	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet en Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?	Muren en verharding	
Tongvaren	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet en Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Tripmadam	Planten (vaatplanten)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Ja	Ja	Ja	Ja		Maagjesbolwerk (2018 2 standplaatsen), Oude IJsselbrug
Veldsalie	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet en Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Vetblad	Planten (vaatplanten)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Ja	Ja	Ja	Ja		Westerveldse bos
Vingerhelmbloem	Planten (vaatplanten)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Vleeskleurige orchis	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Waterdrieblad	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet	Niet van	Ja	Ja	Ja	Ja	Waterpartijen	Hasselterdijk Stadshagen
Weidegeelster	Planten (vaatplanten)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Wilde averuit	Planten (vaatplanten)	Onderdeel B (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel c)	Nee	Ja		Ja	Ja		Vreugderijkerwaard
Wilde kievitsbloem	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet en Zwols beleid	Niet van	Ja	Ja	Ja	Ja		

Soort	Soortgroep (status provincie Overijssel 2021)	Status Wnb	Vrijstelling	Aandachtssoort prov. Overijssel	Aandachtssoort gem. Zwolle	Voorkomend in Zwolle	Rekening mee houden bij groenbeheer	Groentype	Locatie en/of opmerkingen
Wilde marjolein	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Wilde narcis	Planten (vaatplanten)	Geen status	Niet van	Ja		Ja	Ja		Noordelijke Ruitenweg
Zandblauwtje	Planten (vaatplanten)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?		
Zwanenbloem	Planten (vaatplanten)	Geen status, beschermd FF-wet	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?	Water en oevers	
A Sporenplanten	Planten (sporenplanten)		x						
Koningsvaren	Planten (sporenplanten)	Geen status, beschermd FF-wet	Niet van	Nee	Ja	Ja	Ja	Bossen, parken	
Kussentjesmos	Planten (sporenplanten)	Geen status, Zwols beleid?	Niet van	Nee	Ja	Ja	Ja	Bossen, parken	
A Paddenstoelen	Paddenstoelen		x						
Anemonenbekerzwam	Paddenstoelen	Geen status	Niet van	Ja		Ja	Ja	Bossen, parken	Westerveldse bos
Okerbruin beekschijfje	Paddenstoelen	Geen status	Niet van	Ja		Ja	Ja	Bossen, parken	Westerveldse bos
Spechtinktzwam	Paddenstoelen	Geen status	Niet van	Ja		Ja	Ja	Bossen, parken	Engelse Werk, Bikkenrade, Zandhove
Witgeringd mosklokje	Paddenstoelen	Geen status	Niet van	Ja		Ja	Ja	Bossen, parken	Westerveldse bos
A Kreeften	Kreeften		x						
A Korstmossen	Korstmossen		x						
Lokomotiefje	Insecten (sprinkhanen)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?	Graslanden, ruigten	Droge en voedselarm
Moerassprinkhaan	Insecten (sprinkhanen)	Geen status, Zwols beleid	Niet van	Nee	Ja	Ja?	Ja?	Oevers en graslanden	Vochtige terreinen
A Insecten (nachtvlinders)	Insecten (nachtvlinders)		x						
A Insecten (mieren)	Insecten (mieren)	Geen status, checklist natuurbeheer	x					Bossen	Mierenhopen
A Insecten (libellen)	Insecten (libellen)		x						
Beekkrombout	Insecten (libellen)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Nee	Nee		Ja	Ja	Water en oevers	
Gevlekte witsnuitlibel	Insecten (libellen)	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Nee		Ja	Ja	Water en oevers	Laagveenmoerassen
Groene glazenmaker	Insecten (libellen)	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Ja		Mogelijk	Ja	Water en oevers	Stadsgaten Hasselt; legt eitjes op krabbenscheer
Kempense heidelibel	Insecten (libellen)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Nee	Ja		Ja	Ja	Water en oevers	Vanuit recente populatie in Weerribben
Noordse winterjuffer	Insecten (libellen)	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Nee		Mogelijk	Ja	Water en oevers	1 waarneming Herfte - mogelijk zwerver
Rivierrombout	Insecten (libellen)	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Nee		Ja	Ja	Water en oevers	

Soort	Soortgroep (status provincie Overijssel 2021)	Status Wnb	Vrijstelling	Aandachtssoort prov. Overijssel	Aandachtssoort gem. Zwolle	Voorkomend in Zwolle	Rekening mee houden bij groenbeheer	Groentype	Locatie en/of opmerkingen
Sierlijke witsnuitlibel	Insecten (libellen)	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Nee		Ja	Ja	Water en oevers	Laagveenmoerassen
A Insecten (kevers)	Insecten (kevers)		x						
A Insecten (haften)	Insecten (haften)		x						
A Insecten (dagvlinders)	Insecten (dagvlinders)		x						
Grote weerschijnvlinder	Insecten (dagvlinders)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Nee	Nee		Mogelijk	Ja	Struwelen	Laagveenbosjes
Sleedoornpage	Insecten (dagvlinders)	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Nee	Ja		Ja	Ja	Struwelen met sleedoorn	
A Insecten (bijen)	Insecten (bijen)		x						
A Amfibieën	Amfibieën		x						
Bruine kikker	Amfibieën	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Ja	Nee		Ja	Ja	Water en oevers, graslanden, bos en struweel	
Gewone pad	Amfibieën	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Ja	Nee		Ja	Ja	Water en oevers, graslanden, bos en struweel	
Kamsalamander	Amfibieën	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Ja		Ja	Ja	Water en oevers, graslanden, bos en struweel	Soeslo
Kleine watersalamander	Amfibieën	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Ja	Nee		Ja	Ja	Water en oevers, graslanden, bos en struweel	
Knoflookpad	Amfibieën	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Ja		Ja	Ja	Diepe poelen, graslanden, ruigten	Agnietenberg; Brinkhoek
Meerkikker	Amfibieën	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Ja	Nee		Ja	Ja	Water en oevers, graslanden	Hasselterdijk
Middelste groene kikker	Amfibieën	Onderdeel A (behorende bij artikel 3.10, eerste lid, onderdeel a)	Ja	Nee		Ja	Ja	Water en oevers, graslanden	
Poelkikker	Amfibieën	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Nee		Ja	Ja	Water en oevers, graslanden	Voorsnog noord van A28
Rugstreeppad	Amfibieën	HRL, bijlage IV (inclusief verdrag van Bern, Bijlage I en II voor zover van toepassing)	Nee	Nee		Ja	Ja	Water en oevers, graslanden, ondiepe plassen	Vreugderijkerwaard

BIJLAGE V, Concept-registratieformulier ‘voorlopen’

Navolgend concept-formulier en instructie betreft een eerste aanzet die in het pilot-jaar verder wordt ontwikkeld.

Het registratieformulier wordt vóór aanvang van de werkzaamheden door een medewerker met deskundigheidsniveau 2 of een flora- en fauna-inspecteur of -controleur ingevuld en ondertekend. De toezichthouder (voorman) ondertekent als blijf van ontvangst, kennisname en akkoord. Het registratieformulier wordt ingevuld op de tablet. Het registratieformulier wordt tenminste vijf jaar bewaard in het projectdossier van de aannemer of gemeente.

Eén formulier per voorman per werkzaamheid per seizoen invullen bijvoorbeeld voor aanvang van de eerste keer knippen van de hagen en ook bij de tweede keer knippen.

1. Op welk(e) (deel)gebied(en)/object(en) heeft dit formulier betrekking?

Gebieds-/objectaanduiding, voeg bij voorkeur een kaart met ligging een toe of verwijs naar tekeningnummer ...):

.....

.....

.....

2. Bij welke beheertype worden de werkzaamheden uitgevoerd?

Aankruisen wat van toepassing is (meer dan één mogelijk):

BEPLANTINGEN en BOMEN

- ☐ Bomen
- ☐ Bossen
- ☐ Bosplantsoen
- ☐ Heesters
- ☐ Hagen
- ☐ Kaden, bruggen en muren

GRAS en OEVERS

- ☐ Extensief gras
- ☐ Droge hooilanden
- ☐ Gras extensief, moerasmaaier
- ☐ Begrazingsobjecten
- ☐ Oevers
- ☐ Kikkerpoelen

Bij vaste planten, zand- en ruitervelden en intensief gras is de kans op voorkomen van beschermde soorten erg klein. Door te werken buiten de kwetsbare periodes en door inzet van deskundige hoeft dit formulier voor deze beheertypen niet te worden ingevuld.

3. Welke soort werkzaamheden worden uitgevoerd?

Aankruisen wat van toepassing is (meer dan één mogelijk)

- ☐ Vellen van bomen
- ☐ Dunnen van bos en bosplantsoen
- ☐ Machinaal knippen hagen
- ☐ Knippen of snoeien van heesters
- ☐ Maaien extensief gras
- ☐ Maaien oevers
- ☐ ... (benoem beheertype en werkzaamheid)

Bij nieuwe werkzaamheden risicoanalyse uitvoeren en toevoegen aan dit werkprotocol.

4. Op welke wijze worden werkzaamheden uitgevoerd?

.....

.....

5. Wanneer worden de werkzaamheden uitgevoerd?

Datum aanvang werkzaamheden: .....

Datum afronding werkzaamheden: .....

6. Is dit (punt 4 en 5) conform de werkprotocollen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee, graag toelichten waarom wordt afgeweken en of dit tot een andere aanpak leidt:

.....

.....

7. Welke soorten uit de lijst (zie Excellijst) zijn aangetroffen?

(Soorten uit lijst kunnen aanvinken en op kaart kunnen aanwijzen; vermeld ook wat je hebt aangetroffen: horstboom, rustplaats, groeiplaats, essentieel leefgebied e.d.) en of en zo ja, hoe er een markering is aangebracht)

Soort	Type verblijfplaats	Registratie	Markering aangebracht
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....
.....	.....	.....	.....

.....

.....

.....

Resultaat: kaart van het werkgebied met locaties van rust- en voortplantingsplaatsen van aangetroffen soorten. Deze locaties worden ontzien (overgeslagen) tijdens de werkzaamheden.

8. Welke voorzorgmaatregelen zijn aanvullend aan het Ecologisch werkprotocol openbaar groen nodig om zorgvuldig te handelen? Vermeld hier ook de wijze van faseren.

Bijvoorbeeld wijze van sinusmaaien, dunnen van vakken waarbij er niet gedunde vakken op 'vlieg- of loopafstand voor fauna' aanwezig blijven.

.....
.....

9. Overige afspraken tussen beheerder en aannemer

.....
.....

10. Ondertekening

BEHEERDER:

AANNEMER:

Datum .....

Datum .....

Plaats .....

Plaats .....

Naam .....

Naam .....

Handtekening .....

Handtekening .....

Wanneer tijdens de uitvoering afwijkingen nodig blijken worden deze op een kopie van dit formulier verwerkt en voorzien van nieuwe data en handtekeningen.

BIJLAGE VI, Voorstel monitoring flora en fauna

In de navolgende tabel wordt een eerste aanzet gegeven voor monitoringen die nodig zijn voor het groenbeheer en hoe deze worden uitgevoerd. Dit nog verder uitwerken in het nieuwe Groenbeleidsplan.

Alle opgehaalde soortgegevens worden verwerkt in de gemeentelijk Web-viewer biodiversiteit en minimaal jaarlijks wordt door gemeentelijke ecologen bekeken wat de trends zijn. Op basis van de trends is mogelijk bijsturing van de beheerwerkzaamheden nodig.

Soortgroep	Frequentie	Protocol	Uit te voeren door*
Vaatplanten DOEL: aanwezigheid en trends in kensoorten; signaleren nieuwe soorten in bermen	Elke 5 jaar; jaarlijks 20% van de bermen	Namenlijst 2010 met mate van voorkomen Locaties met 'kensoorten' registreren voor maaien	ROVA
Vlinders en libellen (Sleedoorn en ...) DOEL: ei-afzetlocaties in bosplantsoen, bermen en oevers	Jaarlijks	Eieren tellen in alle locaties met grotere groepen sleedoorn in het openbaar groen Overige soorten?	I.s.m. Insectenwerkgroep IVN Zwolle
Vaste vogelnesten jaarrond (roofvogels, uilen, spechten, roek/raaf, grote gele kwikstaart) DOEL nesten, gebruik nest en trends in aantallen in bomen en bossen, bosplantsoen	Jaarlijks	Kennisdocumenten BJ12 Buizerd: 2-4 veldbezoeken overdag van maart tot en met half mei, met minimaal 10 dagen tussen de bezoeken	ROVA (registreren tijdens uitvoering van werkzaamheden)
Vleermuizen verblijfplaatsen in bomen (watervleermuizen, ruige dwergvleermuizen en rosse vleermuizen) DOEL: verblijfplaatsen in bomen (en trends in aantallen?)	Jaarlijks	Foeragegebieden en routes (Vleermuisprotocol 2021)	Alleen registratie vanuit beheer, mogelijk combi met BVC
Marterachtigen (Boom- en steenmarter) DOEL: leefgebied in bosplantsoen en grasland	Jaarlijks	Brochure soortbescherming in Overijssel bunzing, egel, hermelijn en wezel?	Wat vanuit onderhoudswerkzaamheden wordt waargenomen
Amfibieën en reptielen (Ringslang overwinteringsplaatsen en broeihopen) DOEL: verblijfplaatsen in oevers en trends in aantallen	3-jaarlijks	??	Wat vanuit onderhoudswerkzaamheden wordt waargenomen

Soortgroep	Frequentie	Protocol	Uit te voeren door*
Faunaonderzoeken**	5-jaarlijks	Diverse, zie rapportage 2019	Ecogroen en vrijwilligers

* De uit te voeren personen hebben de hiervoor vereiste deskundigheid

** Gemeente Zwolle, Vitens en Waterschap Drents Overijsselse Delta hebben in 2017 en 2018 samen met vrijwilligers en Ecogroen BV een grootschalig faunaonderzoek uitgevoerd naar het voorkomen van kritische faunasoorten op zeventienterreinen rondom Zwolle. In 2012-2013 heeft hier een nulmeting plaatsgevonden. Betreft een aantal percelen met gemeentelijk openbaar groen:

- Westerveldse bos
- Wijthmenerplas/golfbaan?
- Angnietenberg
- Westerveldse Aa/Oosterenk
- Hessenpoort
- Park Eekhout/Park Potgietersingel
- Almelose kanaal/Park Weezenlanden
- Landgoed Zandhove
- Oldenelerpark
- Schellerpark
- Engelse Werk/Spoolderbos
- Zwartewaterzone-Stadshagen
- Westerveldse Aa/Wijde Aa

BIJLAGE IX, Formulier Noodkap bomen

INVENTARISTIEFORMULIER FLORA & FAUNA T.B.V. NOODKAP

Algemene informatie boom

Locatie boom	
Soort boom	
Boomnummer	
Datum inventarisatie	

Manier van beoordeling

Vanaf de grond	Ja / Nee
Vanuit de hoogwerker	Ja / Nee
Ingezette hulpmiddelen (bijv. verrekijker)	

Nesten (vogels, eekhoorn)

Aantal nesten	
Grootte (diameters in cm)	
Vorm	Plat / Bolvormig / Losse takken
Jaarrond beschermd nest	Ja / Nee / Weet ik niet
Is nest in gebruik	Ja / Nee
Van welke soort is het nest	

Holtes

Holtes in stam	Ja / Nee
Aantal holtes	
Van welke soort is de holte	
Vorm holte	Rond / Ovaal / Anders
Afmeting holte (diameters in cm)	
Is holte in gebruik	Ja / Nee Ja, eieren aanwezig Ja, jongen aanwezig Ja, ouderdier vloog-sprong op Ja, ouderdier vliegt rond in de buurt Ja, vleermuizen aanwezig Niet te beoordelen vanaf de grond
Loszittende schorsplaten / scheuren	Ja / Nee
Ingerotte snoeiwond(en)	Ja / Nee
Aantal ingerotte snoeiwond(en)	

Conclusie / Besluit

Geen holte(s) of nest(en) aanwezig	Kap zonder verdere voorwaarden
Opties bij tijdelijk nest dat in gebruik is op volgende van voorkeur	1 - Boom nog laten staan en gevaar door snoeien wegnemen 2 - Kappen na uitvliegen jongen 3 - Overleg met ecooloog over verplaatsen nest
Jaarrond beschermd nest (behoud en functioneel houden van nest is noodzakelijk)	1 - Boom nog laten staan en extreem gevaar door snoeien wegnemen 2 - Verdere behandeling boom (snoeien, kandelaberen) uitvoeren als jongen uitgevlogen zijn. 3 - Overleg met ecooloog en Provincie over verplaatsen nest
Holte aanwezig welke in gebruik is	1 - Boom snoeien of kandelaberen 2 - Overleg met ecooloog en Provincie
Loszittende schorsplaten aanwezig	Overleg met ecooloog voor extra controle bewoning

Mitigerende maatregelen (alleen op advies en onder begeleiding van een ecooloog en bij jaarrond beschermde nesten na afstemming met Provincie)

- Plaatsen nestkasten / vleermuiskasten
- Gekapte tak / stam met holte opzij leggen en 1 dag laten liggen
- Vogelnest verplaatsen
- Dieren verplaatsen (vleermuizen)

Foto's maken

- Foto van gehele boom
- Foto van holte(s) of nest(en)
- Foto van gebruikssporen

Locatie kaartje (incl. coördinaten en boomnummer)

Persoonsgegevens

Ingevuld door	
Datum	
Handtekening	

Indien van toepassing akkoord ecooloog en / of Provincie

Naam	
Datum	
Handtekening	

Versie 31 januari 2022

BIJLAGE VII, Maatregelen beplantingen en bomen

Meer informatie over de gehanteerde begrippen en de werkzaamheden is terug te vinden in de taakbladen evenals de wijze van voorlopen/inventariseren, registreren en bewaartermijnen. Zie ook paragraaf 6.4 in de gedragscode.

Alle werkzaamheden starten vanuit het Tactisch overleg waarbij gemeente en ROVA actuele gegevens uitwisselen. Deze gegevens worden vervolgens ingebracht in het overleg operationeel beheer en vervolgens start de werkinstructie. De werkzaamheden en uitvoeringsperiode zijn afgestemd op de aanwezige flora en fauna meest gunstige periode. In de meeste gevallen zal het 'voorlopen' dan ook gedurende het werk plaatsvinden: per 'werkvak' beoordelen en registreren.

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingpercentage (niveau A en B)	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
BOS <i>Voorkomend in alle soorten gebieden, sportterreinen, begraafplaatsen, recreatiegebieden, landschapsparken en landgoederen.</i>		<i>Bos bestaat uit grotere percelen met bomen en struiken en kruiden. Veel voorkomende typen bos zijn: broekbos (hakhout²⁵), eiken/berken, essen, populieren, eikenproductiebos. Beheerdoelen en streefbeeld en zijn deels in oude beheerplannen wel benoemd.</i>		
Randensnoei (overhangende takken bij de grond afzetten of rooien langs ATB, wandel-ruiterpaden) incl braam in randen	Opdracht is paden toegankelijk houden. Dit wordt beoordeeld op basis van waarnemingen van ROVA en meldingen van inwoners	Augustus tot half maart Buiten broedperiode van vogels (½ maart - ½ juli) werken	Opheffen, verstoren en beschadigen van in gebruik zijnde vogelnesten; verstoren van vlinders	Voorlopen door niveau 2 en registratieformulier invullen op app; te beschermen locaties op kaart registreren In gebruik zijnde nesten ontzien en Zwolse soorten laten staan, zie Excellijst en Bijlage II, 1.5
Blessen te dunnen percelen (bomen met verf markeren) en valrichting bepalen	Conform dunnings- of beheerplan, zie Bijlage I, Actieprogramma, actie 9	Januari - ½ maart Buiten kwetsbare periode en buiten beschermingszone werken	Verstoren in gebruik zijnde vogelnesten	Uitvoeren door niveau flora- en fauna-inspecteur, die gelijktijdig flora en fauna scan doet, te beschermen locaties op kaart zetten en registratieformulier invullen

²⁵ Hakhoutpercelen verhogen de biodiversiteit en komen plaatselijk voor binnen en buiten de bebouwde kom. Deze percelen worden periodiek in zijn geheel afgezet.

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingpercentage (niveau A en B)	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
				2 weken voorafgaand aan dunnen bomen en locaties die moeten worden ontzien registreren op kaart en beschermingszone instellen (cirkel van 1,5x de boomlengte)
Dunnen met motorzaag; stammen en takhout laten liggen	Conform dunnings- of beheerplan, zie Bijlage I, Actieprogramma, actie 9	Januari - ½ maart, behoudens in extreem natte jaren; dan wordt er niet gedund Buiten broedperiode van vogels (½ maart - ½ juli) werken en buiten beschermingszone werken	Opheffen en verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten en horsten (uilen, roofvogels, spechten), dassenburchten, verblijfplaatsen kleine zoogdieren (boom/steenmarters/eekhoorn) en ei-afzetplaatsen van vlinders o.a. sleedoornpage	Op kaart gemarkeerde bomen (zie blessen) ontzien: - Nestbomen niet vellen tenzij onveilig (dan procedure noodkap volgen) - In actieve periode binnen zone van 1,5x boomlengte niet werken Fasering conform beheerplan incl sleedoorns
Bestrijden Amerikaanse vogelkers en esdoorn (trekken, uitsteken en wanneer dat niet meer mogelijk is met motorzaag of kraan verwijderen of pruikenboommethode toepassen)	Op basis van meldingen (buiten DVO)	Augustus - ½ maart Buiten kwetsbare periode en buiten beschermingszone werken	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten en horsten (uilen, roofvogels, spechten), dassenburchten, verblijfplaatsen kleine zoogdieren (boom/steenmarters) Opheffen van rust- en voortplantingsplaatsen van vogels en kleine zoogdieren	Op kaart gemarkeerde bomen (bij blessen meenemen) ontzien: - Niet vellen - Binnen zone van 1,5x boomlengte niet werken

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingpercentage (niveau A en B)	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
BOSPLANTSOEN		<i>Houtachtige beplanting met struikvormers en/of boomvormers met kruidlaag, die extensief wordt beheerd. Het beheer is gericht op het stimuleren of intact houden van de natuurlijke groeivormen</i>		
Inboeten bosplantsoen en watergeven	1x per jaar	Oktober - maart	Geen (gebeurt op kale plekken)	n.v.t.
Uitmaaïen bosplantsoen circa 1 m uit rand bij paden (bij vakken < 500 m ²) Als pad langs gras zit wordt het mee gemaaid 1-2 keer per jaar Zit het direct aan bosplantsoen dan alleen indien noodzakelijk bij overgroei	1 of 2x per jaar, op beeld Opdracht is om de paden toegankelijk te houden	Jaarrond	Afmaaïen van beschermde plantensoorten	Voor start van de werkzaamheden registratieformulier invullen door niveau 2 Werken vanaf de weg door niveau 2, Zwolse en beschermde soorten overslaan; doel is behoud bloemrijke kruidlaag zonder overhang op aangrenzende verharding
Randensnoei bosplantsoen langs paden incl braam (afzetten bij grond met handgereedschap, motorzaag of opscheren met behulp van mulchbak) Snoeihout laten liggen in vak	1x per jaar	Augustus - ½ maart Buiten broedperiode van vogels (½ maart - ½ juli) werken	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde nesten van algemene broedvogels; verstoren vlinders	Voor start van de werkzaamheden registratieformulier invullen door niveau 2 Werken vanaf de weg door niveau 1 (uit het vak blijven)
Terugzetten of vrijstellen incl versnipperen en afvoeren (max 5% terug in vak)	Faseren in tijd en ruimte conform dunnings- of beheerplan, zie Bijlage I, Actieprogramma, actie 9	Augustus - half maart Buiten broedperiode van vogels (½ maart - ½ juli) werken	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten; winterrust van egels, amfibieën en ei-afzetlocaties van vlinders	1 week voor start voorlopen door flora- en fauna-inspecteur, verblijfplaatsen registreren (op kaart) en overslaan

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingpercentage (niveau A en B)	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
	(Eikenhakhout 1x per 10 jaar 100%)	Percelen met sleedoorn in nazomer (juli - augustus) snoeien conform snoeischema	Opheffen van rust- en voortplantingsplaatsen	Er blijft op 'vlieg/loopafstand' vergelijkbaar gebied beschikbaar Standplaats versnipperaar > 10m uit in gebruik zijnde voortplantingsplaats (bewoonde) verblijfplaats
HEESTERS (<i>Opgaand, bodembedekkend, solitair</i>)		<i>Cultuurlijke beplanting welke bestaat uit zowel inheemse als uitheemse soorten; overwegend houtige, meerjarige, opgaande beplanting</i>		
Inboeten en watergeven heesters incl verwijderen dode beplanting	Inboeten 1x per jaar Watergegeven na behoefte	Inboeten oktober - december Watergeven na behoefte in de zomermaanden	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten van algemene broedvogels Opheffen groeiplaatsen beschermde en Zwolse flora	Bij inboet voorlopen door deskundige niveau 2 (handwerker) te beschermen locaties op kaart registreren en registratieformulier invullen Te beschermen locaties ontzien (er ruim om heen werken)
Onkruidvrij maken heesters (schoffelen en uitharken incl voorjaarschoonmaak) m.u.v gewenste kruiden van lijst, zie na deze tabel	Op beeld	Jaarrond	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten van algemene broedvogels Opheffen groeiplaatsen van beschermde en Zwolse flora	Na instructie aan ploeg door deskundige niveau 2, gewenste en beschermde soorten laten staan (er omheen werken)
Randensnoei heesters langs paden met mulchbak en snoeisel laten liggen	1x per jaar, wanneer doorgang niet gewaarborgd kan worden 2 ^e keer per jaar	Juli – ½ maart Buiten broedperiode van vogels (½ maart - ½ juli) werken	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten van algemene broedvogels	Na instructie aan ploeg door deskundige niveau 2, gewenste en beschermde soorten laten staan (er omheen werken)

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingpercentage (niveau A en B)	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
Snoeien i.v.m. veerkracht in handkracht of met mulchbak	1x per jaar of vaker zijn indien veiligheid dit vereist	Jaarrond	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten van algemene broedvogels	Na instructie aan ploeg door deskundige niveau 2 gewenste en beschermde soorten laten staan (er omheen werken of hoger snoeien)
Verjongingssnoei heesters – handmatig incl versnipperen (snippers, max 5% terug in vak)	Elke 4-5 jaar rond; jaarlijks 20-25% bloksgewijs per wijk zodat er altijd wat blijft staan; conform snoeiplan, zie Actieprogramma, actie B	Januari - ½ maart Buiten broedperiode van vogels (½ maart - ½ juli) werken	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten; rustplaatsen van egels, amfibieën Opheffen van rust- en voortplantingsplaatsen	Voorlopen door deskundige niveau 2 (handwerker) en registratieformulier invullen of op kaart registreren Fasieren conform heestersnoeiplan Standplaats versnipperaar > 10m uit in gebruik zijnde voortplantingsplaats
Verjongingssnoei heesters met mulchbak en 100% in vak teruggebracht Vooral Lonicera en Symphoricarpos	100% van het areaal Lonicera en Symphoricarpos	September – ½ maart Buiten broedperiode van vogels (½ maart - ½ juli) werken	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten; rustplaatsen van egels, amfibieën Opheffen van rust- en voortplantingsplaatsen	Voorlopen door deskundige niveau 2 (handwerker), te beschermen locaties op kaart registreren en registratieformulier invullen Standplaats machine > 10m uit in gebruik zijnde voortplantingsplaatsen
Vervangen heesters (verwijderen beplanting, aanbrengen grond, nieuwe planten aanbrengen)	Dit gaat via reconstructies Maximaal areaal per wijk is begrensd, zie reikwijdte document in bijlage III in gedragscode	September – ½ maart Buiten broedperiode van vogels (½ maart - ½ juli) werken	Opheffen van rust- en voortplantingsplaatsen van algemene broedvogels en kleine zoogdieren en groeiplaatsen van beschermde en Zwolse flora	Voorlopen door deskundige niveau flora- en fauna-inspecteur. Te beschermen locaties op kaart registreren en registratieformulier invullen; bij in gebruik zijnde verblijfplaatsen wachten tot deze verlaten zijn

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingpercentage (niveau A en B)	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
HAGEN (lijn en blok)		<i>Gesloten lijnvormige haagbeplanting, waarvan de hoogte en breedte door middel van knippen in stand wordt gehouden</i>		
Inboeten en watergeven hagen	Inboeten 1x per jaar Watergegeven na behoefte	Najaar (voor de kerst)	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten van algemene broedvogels Opheffen groeiplaatsen beschermde en Zwolse flora	Bij inboet voorlopen door deskundige niveau 2 (handwerker) te beschermen locaties op kaart registreren en registratieformulier invullen Te beschermen locaties ontzien (er ruim om heen werken)
Onkruidvrij maken hagen (schoffelen en uitharken incl voorjaarsschoonmaak); m.u.v. gewenste kruiden van lijst na deze tabel	Op beeld	Jaarrond	Verstoren in gebruik zijnde vogelnesten van algemene broedvogels Opheffen groeiplaatsen beschermde en Zwolse flora	Na instructie aan ploeg door deskundige niveau 2 gewenste en beschermde soorten laten staan (er omheen werken)
Knippen hagen – handmatig; incl afvoeren	1 of 2x per jaar	Juni t/m september	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten (vooral merels en mussen) en rustplaatsen kleine zoogdieren	Voorlopen door deskundige niveau 2 en verblijfplaatsen op kaart registreren; betreffende locaties overslaan Voorlopen gelijktijdig met handknippen
Knippen hagen – machinaal; incl mulchen	1 of 2x per jaar	Juni t/m september	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten (o.a. mussen, merels) en rustplaatsen kleine zoogdieren	Zie vorige
Snoeien i.v.m. verkeersveiligheid	2x per jaar extra	Jaarrond	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten	Na instructie aan ploeg door deskundige niveau 2 gewenste en

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingpercentage (niveau A en B)	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
				beschermde soorten laten staan (er omheen werken)
Vervangen hagen (verwijderen beplanting, aanbrengen grond, nieuwe planten aanbrengen)	1x per 25 jaar (kaderblad)	Oktober t/m maart	Opheffen van rust- en voortplantingsplaatsen van fauna en groeiplaatsen flora	Voorlopen door deskundige niveau 2 flora- en fauna-inspecteur en verblijfplaatsen op kaart registreren en registratieformulier invullen Bij in gebruik zijnde verblijfplaatsen wachten tot deze verlaten zijn
VASTE PLANTEN		<i>Cultuurlijke beplanting welke bestaat uit zowel inheemse als uitheemse soorten; overwegend kruidachtig, meerjarige, bodembedekkende beplanting</i>		
Inboeten en watergeven vaste planten	Inboet 1 keer per jaar Watergeven naar behoefte	Inboet maart t/m mei Watergeven naar behoefte	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten van algemene broedvogels Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde verblijfplaatsen kleine zoogdieren (egel)	Bij inboet voorlopen door deskundige niveau 2 (handwerker) te beschermen locaties op kaart registreren en registratieformulier invullen Te beschermen locaties ontzien (er ruim om heen werken)
Onkruidvrij maken (wieden incl voorjaars schoonmaak) Gewenste kruiden horen niet in vaste planten thuis	Op beeld	Jaarrond	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten van algemene broedvogels Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde verblijfplaatsen kleine zoogdieren (egel)	Na instructie aan ploeg door deskundige niveau 2 gewenste en beschermde soorten laten staan (er omheen werken)

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingpercentage (niveau A en B)	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
Afzetten met mulchbak of klepelmaaier en snoeisel laten liggen, handmatig geknipte vaste planten worden afgevoerd)	1x per jaar; 100% van het areaal bij griffioen concept, andere vakken waaronder siergrassen worden handmatig gedaan	Maart - april	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde verblijfplaatsen kleine zoogdieren (egel)	Na instructie aan ploeg door deskundige niveau 2 gewenste en beschermde soorten laten staan (er omheen werken)
BOMEN , incl boomspiegels in verharding		Snoei vindt plaats op basis van objectieve boombeelden, op niveau van de individuele boom, conform Handboek Bomen (Boombeheer in Zwolle, balans in beheer en uitvoering, 2020)		
Inspectie incl nader onderzoek (veiligheid) bomen	Visueel vanaf de grond elke 3 jaar en jaarlijks bij gevaarstelling (door gemeente) Trekproef (door gemeente)	Najaar en vanaf eind april Januari - februari	Geen	n.v.t.
Kappen bomen, betreft incidentele bomen in het kader van beheer Voor vellen voor een ruimtelijke ontwikkeling heeft de gedragscode andere regels, zie paragraaf 4.4	Op basis van inspectie of meldingen en volgens kapprocedure	Na ½ juli t/m ½ maart Buiten broedperiode van vogels (½ maart - ½ juli) werken	Opheffen van rust- en voortplantingsplaatsen van vogels, zoogdieren en vleermuizen LET OP; bomen kunnen ook nesten hebben van vogels waarvan de nesten jaarrond beschermd zijn (o.a. blauwe reiger, roofvogels, uilen); hiervoor is het inzetbereik van de gedragscode beperkt, zie paragraaf 6.4	Inspectie boom door flora- en fauna-inspecteur, op kaart registreren voorkomende soorten, bepalen of met een gedragscode kan worden gekapt en zo ja of er aanvullende maatregelen nodig zijn en registratieformulier invullen Boom met in gebruik zijnde verblijfplaats kappen nadat deze niet meer in gebruik is of boom innemen zodat nest gespaard blijft
Inboeten en watergeven bomen	Inboeten 1x per jaar Watergeven naar behoefte	Najaar	Geen, boom is dan al geveld	Geen

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingpercentage (niveau A en B)	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
Onkruidvrij maken boomspiegels in verharding); m.u.v gewenste kruiden van lijst en geadopteerde spiegels	Op beeld	Jaarrond	Opheffen groeiplaatsen beschermde en Zwolse flora	Beschermde en gewenste kruiden ² laten staan
Stam- en wortelopschot verwijderen	1 keer per jaar	Jaarrond	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten door aanwezigheid van mensen en materieel	Voorlopen door niveau 2 en te beschermen locaties op kaart registreren en overslaan
Snoeien bomen – begeleidingssnoei jeugdfase in handkracht of elektrisch gereedschap; snoeihout versnipperen en afvoeren (max 5% terug in vak)	1x per 3 jaar, 100%	Jaarrond (voorkeursperiode ½ mei – 1 november i.v.m helen van de wonden)	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten	Voorlopen door niveau 2, te beschermen locaties op kaart registreren en registratieformulier invullen Bomen met verblijfplaats overslaan (afstand bepalen op basis van situatie en in te zetten gereedschap) Fasering conform bomenwerkplan
Snoeien bomen – onderhoudssnoei na jeugdfase incl versnipperen, max 5% terug in vak); deels met hoogwerker (incl dood hout, probleemtakken eventueel heder a wegnemen)	1x per 3 jaar inspectie Op basis bomenwerkplan of van BVC-controle Attentie bomen 1 keer per jaar	Jaarrond	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten Opheffen van rust- en voortplantingsplaatsen van vogels en zoogdieren	Voorlopen door niveau 2 of faunacontroleur, te beschermen locaties op kaart registreren en registratieformulier invullen Bomen met verblijfplaats overslaan zolang deze in gebruik zijn en veilig zijn; in onveilige situaties procedure noodkap volgen Fasering conform bomenwerkplan

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingpercentage (niveau A en B)	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
Snoeien vorm- en leibomen	1x per 1, 2 of 4 jaar	Augustus - maart Buiten broedperiode van vogels (½ maart - ½ juli) werken	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten Opheffen van rust- en voortplantingsplaatsen van vogels en zoogdieren	Voorlopen door niveau 2, aanwezige nesten op kaart registreren en registratieformulier invullen Om nestbomen heen werken (afstand bepalen op basis van situatie en in te zetten gereedschap)
Snoeien knotbomen incl versnipperen; alle takken weghalen	1x per 1, 2, 3 of 4 jaar Per wijk faseren zodat er altijd knotwilgen met takken aanwezig zijn op 'vogelvliegafstand'	Augustus - maart Buiten broedperiode van vogels (½ maart - ½ juli) werken	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten Opheffen van rust- en voortplantingsplaatsen van vogels en zoogdieren	Voorlopen door niveau 2, aanwezige nesten op kaart registreren en registratieformulier invullen Om nestbomen heen werken (afstand bepalen op basis van situatie en in te zetten gereedschap)
Vervangen bomen – kappen incl stobbe uitsfrezen (= RO in gedragscode; beperkt inzetbereik, zie paragraaf 4.4: maximaal 20 bomen per jaar tot 25% van object)	Fasering conform kaplijst	Oktober - maart Buiten broedperiode van vogels (½ maart - ½ juli) werken	Opheffen van rust- en voortplantingsplaatsen van vogels en zoogdieren LET OP vellen van bomen met een jaarrond in gebruik zijnde nesten vallen buiten het bereik van de gedragscode	Inspectie boom door flora- en fauna-inspecteur, te beschermen bomen registreren op kaart, bepalen of met een gedragscode kan worden gekapt en registratieformulier invullen Boom met bewoond (tijdelijk) nest kappen nadat rust- en voortplantingsplaatsen niet meer in gebruik is of boom innemen zodat nest gespaard blijft of procedure noodkap volgen indien boom onveilig is

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingpercentage (niveau A en B)	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
Bestrijden eikenprocessierupsen en andere overlast veroorzakende fauna (incidenteel)	Op basis van mate van overlast prioritaire locaties aanwijzen waar wordt bestreden; overige locaties natuurlijke bestrijding stimuleren	April - oktober	Doden van wel gewenste en nuttige insecten (vooral rupsen en vlinders) Indirect voedsel voor vogels en andere insecteneters wegnemen	Voorafgaand aan seizoen aanpak bestrijding overlast afstemmen op verspreiding van beschermde soorten en verwachte mate van overlast. Aanpak vastleggen en uitvoeren. Geen bestrijding door spuiten in leefgebieden van beschermde vlinders (zie kaarten Vlinderstichting)

Gewenste kruiden in beplantingen (heesters en hagen)

In de wijk Aa-landen geldt voor het beheer van heestervakken dat hier een aantal onkruiden toegelaten worden. Deze kruiden hoeven niet gewied te worden of pas na de zaadsetting. Afhankelijk van de combinatie is dit een waardevolle toevoeging van het beeld en zeker ook voor het nectaraanbod voor verschillende soorten insecten. Uitrol van deze werkwijze naar de overige wijken is in ontwikkeling. Een voorbeeld hiervan is Robertskruid in rozenbottelvakken. Dit ziet er fraai uit en door de afwisseling in bloeiperiode levert dit haast het gehele seizoen een bron van nectar. Zie document 'kruiden in heestervakken' dd 10-2-2015 van ROVA. Samenvattend gaat het om de volgende soorten:

Alle dovenetelsoorten	Look zonder look	Stinkende Gouwe	Judaspenning
Klokjessoorten	Alle toortsen	Kaasjeskruiden	Nagelkruidsoorten
Maagdenpalm	Echte koekoeksbloem	Dagkoekoeksbloem	Bosandoorn
Geraniumsoorten	Hondsdrif	Wilde aardbei	Sedumsoorten
Postelein	Penningkruid	Speenkruid	Maarts viooltje
Wespenorchis	Longkruid	Overige stinzenplanten	

BIJLAGE VIII, Maatregelen gras en oevers

Meer informatie over de gehanteerde begrippen en de werkzaamheden is terug te vinden in de taakbladen evenals de wijze van voorlopen/inventariseren, registreren en bewaartermijnen. Zie ook paragraaf 6.5, 6.6 en 6.7 in de gedragscode.

Alle werkzaamheden starten vanuit het Tactisch overleg waarbij gemeente en ROVA actuele gegevens uitwisselen. Deze gegevens worden vervolgens ingebracht in het overleg operationeel beheer en vervolgens start de werkinstructie. De werkzaamheden en uitvoeringsperiode zijn afgestemd op de aanwezige flora en fauna meest gunstige periode. In de meeste gevallen zal het 'voorlopen' dan ook gedurende het werk plaatsvinden: per 'werkvak' beoordelen en registreren.

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingspercentage	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
Extensief gras = 2x maaien		<i>Kruidenrijk gras zowel in bermen, oevers als overige locaties; doel is bloemrijk gras en verhogen van natuurwaarde voor met name insecten. Maaien is nodig om de soorten die voorkomen minimaal in stand te houden of ten gunste te ontwikkelen. Het principe is om na de bloei (van alle soorten) te maaien. Om soorten juist te behouden of uit te breiden wordt soms van dit principe afgeweken en eerder gemaaid. Dit betekent maaien na de bloei en zaadzetting van de gewenste soorten en beschermde soorten en delen in de winter laten overstaan (faseren), zorgen voor relatief open zode en ook zanderige onbegroeide plekken voor grondnesten van hommels en bijen.</i>		
Maaien trekker met front+achtermaaier Of vingerbalk Of maaizuigcombinatie (meterstroken en taluds) (Bijmaaien voorafgaand aan wiersen)	1-2 keer per jaar Maximaal 95% per jaar (minimaal 5% laten overstaan)	Week 20 (starten) t/m week 31 Week 36 t/m 48 Bij natuurlijke oevers (kaart in ontwikkeling) alleen in 2 ^e ronde volgens ONNO-principe maaien; er blijft bij de niet-gemaaide oever 1,5-2 meter staan	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten (bodembroeders, maar ook nesten in bomen waaronder wordt gewerkt), egels, hazen, amfibieën, ongewervelden Fazanten, weidevogels, eenden Opheffen groeiplaatsen van beschermde en Zwolse flora	Binnen 2 weken voorafgaand aan start maaien controle van aangewezen gebieden ²⁶ door flora- en fauna-inspecteur of -controleur, te beschermen locaties op kaart registreren en registratieformulier invullen Maaier met niveau 1 let tijdens maaien op geregistreerde op nesten en planten en eventuele nieuwe soorten

²⁶ Op locaties waar het niet duidelijk is of er wat te verwachten is terwijl dit wel goed mogelijk kan zijn. Een controleur doet dit op locaties waar al eerder is geïnventariseerd; de inspecteur op nieuwe locaties of waar bijzondere soorten worden verwacht. Calamiteiten melden bij ecologisch deskundige voor betreffende soorten en in overleg bepalen hoe verder.

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingpercentage	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
				Aangetroffen verblijf- en groeiplaatsen registreren en overslaan in 1^e maaibeurt en bij 2^e maaibeurt wel maaien. Zo maaien dat er veilige vluchtroutes zijn en soorten van de lijst worden gespaard Er blijft bij elke maaironde altijd minimaal 5 % staan, dit wisselt per maaibeurt
Wiersen maaisel Trekker met hark + handmatig (treintje met maaien)	2 keer per jaar 100%	Maaisel 1-4 werkdagen laten liggen (minimaal 1 werkdag laten liggen!)	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten (bodembroeders), egels, hazen, amfibieën, ongewervelden	Volgt op werkwijze bij maaien In gebruik zijnde nesten niet verstoren door er minimaal 5m uit de kroonprojectie uit de buurt te blijven zodat machines niet te dicht in de buurt van nesten/jonge dieren komen
Afruimen maaisel (opraapwagen met brede banden)	2 keer per jaar 100%	Week 20 t/m 31 Week 36 t/m 48	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten (bodembroeders, maar ook nesten in bomen waaronder wordt gewerkt), egels, hazen, amfibieën, ongewervelden	Insporing, maaier bepaalt waar gemaaid kan worden en komt indien aan de orde later terug
Bijmaaien obstakels met bosmaaier (veiligheid)	2 keer per jaar 100%	Week 20 t/m 31 Week 36 t/m 48	Opheffen groeiplaatsen flora (beschermde en Zwolse flora) als gevolg van op verkeerde tijdstip maaien	Volgt werkwijze bij maaien
Bijmaaien bomen met bosmaaier	1 keer per jaar 100%	Week 20 t/m 31	Geen (planten kunnen opnieuw uitlopen)	Volgt werkwijze bij maaien

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingpercentage	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
Bijmaaien banken	100% (naar behoefte, zodat ze functioneel blijven)	Jaarrond	Geen (planten kunnen opnieuw uitlopen)	Volgt werkwijze bij maaien
Maaien zichthoeken (± 20 ha zie lijst kruispunten / zichthoeklocaties), zie maaien voor werkwijze	1x per jaar (extra beurt)	Week 32 t/m 35	Geen (planten kunnen opnieuw uitlopen)	Volgt werkwijze bij maaien
Uitmaaien paden (klepelmaaier)	5-6 keer per jaar	Mei t/m oktober	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten (bodembroeders), hazen, amfibieën, ongewervelden Opheffen groeiplaatsen beschermde en Zwolse flora	Voorlopen door niveau 2; aangetroffen verblijf- en groeiplaatsen overslaan in 1 ^e maaibeurt en bij volgende maaibeurt wel maaien; eventueel pad dusdanig maaien dat soorten van lijst worden ontzien.
Bladruimen (alleen percelen binnen planning bladtrein)	1 ^e ronde (15,70 ha) 2 ^e ronde (10,19 ha)	Week 45 t/m 51	Verstoren en beschadigen rustplaatsen van egels, kleine zoogdieren (muizen, marters), hazen, amfibieën, ongewervelden	Binnen 2 weken voor start locaties bladdepots bepalen na inspectie werkgebied door niveau 2, te beschermen locaties op kaart registreren en registratieformulier invullen Faunabewust blazen, werkrichting dusdanig dat dieren kunnen vluchten en zorgen voor schuilplaatsen in de directe omgeving
GRAS extensief moerasmaaier = 1x maaien		Grasvelden, incl blauwgraslanden, met een bodem die door het seizoen heen vochtig tot nat is en daarom een andere aanpak vergen; Doel is grasland met natuurwaarde voor met name planten. Maaien is nodig om de soorten die voorkomen minimaal in stand te houden of ten gunste te ontwikkelen. Dit betekent altijd maaien na de bloei en zaadzetting van gewenste soorten en beschermde soorten.		

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingspercentage	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
Maaaien moerasmaaier (rupsbanden)	1 keer per jaar	Week 38 en 39 (2 ^e helft september); met tijdstip sturen om bv rietgroei tegen te gaan	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten (bodembroeders), hazen, amfibieën, ongewervelden Opheffen groeiplaatsen beschermde en Zwolse flora	Binnen 2 weken of voorafgaand start maaaien globale controle van het werkgebied door flora- en fauna-inspecteur/-controleur ¹ en registratieformulier invullen Maaier met niveau 1 let op nesten en planten, maait zo dat er veilige vluchtroutes zijn en dier worden gespaard; aangetroffen verblijf- en groeiplaatsen registreren en indien nog in gebruik ontzien
Bijmaaien obstakels		Gelijk na maaaien	Opheffen groeiplaatsen flora (beschermde en Zwolse flora)	Volgt werkwijze bij maaaien
Afruimen met opraapwagen op rupsbanden, gelijk achter maaier		Gelijk na maaaien	Verstoren en beschadigen hazen, amfibieën, ongewervelden	Volgt werkwijze bij maaaien
OEVERS (oeevervegetaties, rietkragen)		<i>Vegetatie van de oevers van gemeentelijke wateren en water van het waterschap, voor zover deze vegetatie doorloopt tot aan het water; betreft alle natuurlijke oevers (nog op kaart zetten). Waterplanten vallen hier dus niet onder. Doel is een stevige oever die de waterdoorstroming niet belemmerd bij piekbuien. Bloemrijke oevers en waarde voor fauna (insecten, amfibieën, reptielen, bepaalde vogels en zoogdieren) worden gestimuleerd mits dit de waterfunctie niet belemmerd.</i>		
Maaaien volgens ONNO-principe Maaisel 1-4 dag laten liggen afvoeren met trekker met ladewagen	1 keer per jaar	Week 36-48 worden gelijk meegenomen bij de 2 ^e maaironde van extensief gras	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten (bodembroeders), hazen, amfibieën, ongewervelden, zoogdieren	Binnen 2 weken voorafgaand start maaaien globale controle van het werkgebied door flora- en fauna-inspecteur/-controleur ¹ , te beschermen locaties op kaart registreren en registratieformulier invullen

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingpercentage	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
			Opheffen groeiplaatsen beschermde en Zwolse flora	Maaier met niveau 1 let op nesten en planten, maait zo dat er veilige vluchtroutes zijn en dieren worden gespaard; aangetroffen verblijf- en groeiplaatsen registreren en indien nog in gebruik ontzien Maaisel niet deponeren op aangetroffen verblijf- en groeiplaatsen wanneer deze nog in gebruik zijn of in bloei staan
Onthouten (houtachtige opslag verwijderen) met kraan met knipper Snoeihout afvoeren, in ieder geval voor weekend	1 keer per jaar bij oever die niet is gemaaid	Week 1 t/m week 11	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten, amfibieën, ongewervelden, zoogdieren Opheffen groeiplaatsen beschermde en Zwolse flora	Binnen 2 weken voorafgaand start globale controle van het werkgebied door flora- en fauna-inspecteur/-controleur ¹ , te beschermen locaties op kaart registreren en registratieformulier invullen Medewerker niveau 1 let op nesten en planten, werkt zo dat er veilige vluchtroutes zijn en dieren worden gespaard; aangetroffen verblijf- en groeiplaatsen registreren en indien nog in gebruik ontzien
VIJVERS		<i>Gemeentelijke waterpartijen, o.a. Zandhove, Wezenlandenpark, Engelse Werk; dit zijn zeer ondiepe wateren die snel dicht groeien (zie lijst)</i>		
Snijschouw (bodem en onderwatertalud schonen met maaiboot met sleepmes)	1 keer per jaar Natuurlijke oevers volgens ONNO-principe, zie kaart (in ontwikkeling)	Week 36 t/m week 47	Verstoren, beschadigen of vernielen van voortplantingswater van ondergedoken vissen (o.a.	Binnen 2 weken voorafgaand start globale controle van het werkgebied door flora- en fauna-inspecteur/-controleur ¹ , te

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingspercentage	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
Maaisel 1-4 dag laten liggen op oever en afvoeren met kraan en trekker met kieper			grote modderkruiper) en amfibieën (poelkikker) <i>Grote modderkruiper komt voor in Engelse Werk</i>	beschermen locaties op kaart registreren en registratieformulier invullen Jaarlijks enkele stukken laten overstaan, locaties wisselt per jaar, wel zorgen dat er voldoende doorstroming aanwezig blijft. Schouwafval blijft enkele dagen laten liggen om de dieren de kans te geven te vluchten Maaisel niet deponeren op aangetroffen verblijf- en groeiplaatsen wanneer deze nog in gebruik zijn of in bloei staan Bij aanwezigheid van grote modderkruiper maaisel controleren op aanwezigheid van vissen en deze terugzetten in het water
KIKKERPOELEN				
Uitmaaaien ONNO-principe met minikraan met maaikorf (niet over de bodem)	1x per jaar 50%	Week 37	Verstoren, beschadigen of vernielen van voortplantingswater van ondergedoken vissen, amfibieën en reptielen	Binnen 2 weken voorafgaand start globale controle van de oevers door flora- en fauna-inspecteur/-controleur ¹ , te beschermen locaties op kaart registreren en registratieformulier invullen Medewerker niveau 1 let op verblijfplaatsen en planten, werkt zo dat er veilige vluchtroutes zijn en dieren worden gespaard; aangetroffen verblijf- en groeiplaatsen registreren en indien nog in gebruik deze ontzien

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingspercentage	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
Maaisel op oever laten liggen, binnen 1-4 dagen ophalen met kraan met vrachtwagen	1x per jaar 50%	Volgend aan maaien	Zie vorige	Volgt werkwijze bij uitmaaien
INTENSIEF GRAS (met/zonder bollen)		<i>Grasveld dat intensief wordt gemaaid (gazons en speelvelden)</i>		
Maaien met cirkelmaaier	26-34 keer per jaar 100% (met bollen 24 keer)	Wekelijks maart - november	Geen	Stinzenplanten (geplant) en hun natuurlijke begeleiders overslaan en maaien na afsterven.
Bijmaaieren obstakels met bosmaaier	2 keer per jaar 100%	Juni - juli September - oktober	Geen	Geen
Bijmaaieren bomen met bosmaaier	2 keer per jaar 100%	Juni - juli September - oktober	Geen	Geen
Bijmaaieren banken	Naar behoefte	Juni - juli September - oktober	Geen	Geen
Bladruimen (alleen percelen binnen planning bladtrein)	1 ^e ronde (38,93 ha) 2 ^e ronde (21,72 ha)	Week 45 t/m week 51	Verstoren en beschadigen rustplaatsen van egels, muizen, marters, hazen amfibieën, ongewervelden	Faunabewust blazen, werkrichting dusdanig dat dieren kunnen vluchten en zorgen voor schuilplaatsen in de directe omgeving Keuze locaties bladdepots na inspectie door niveau 2
ZAND- EN RUITERPADEN		<i>Zandwegen in buitengebied; zie ook factsheet 'werkwijze herstel zandpaden' vnl in weidevogelgebied</i>		
Pad herstellen door vanuit randen zand naar midden te harken met egalisatieraam, frees, kilverbord of trilwals achter	Herstel is naar behoefte, inschatting is nu ongeveer 20% per jaar	Week 12 en week 13, afhankelijk van broedseizoen en weersomstandigheden en	Verstoren, beschadigen of vernielen van vogelnesten (ook in bomen langs de paden) en groeiplaatsen van planten	Binnen 2 weken voorafgaand start globale controle randen pad en bermen door flora- en fauna-inspecteur/-controleur ¹ , te

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingpercentage	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
trekker. Randen laten staan alleen, doorsteken voor waterafvoer Egalisatie en frezen		bereikbaarheid percelen van agrariërs	(speciaal blauwe knoop, grote pimpernel)	beschermen locaties op kaart registreren en registratieformulier invullen Beschermd en Zwolse soorten in randen sparen Medewerker niveau 1 let op verblijfplaatsen en planten, werkt zo dat er veilige vluchtroutes zijn en dieren worden gespaard en indien nog in gebruik deze ontzien; aangetroffen verblijf- en groeiplaatsen registreren
Egaliseren en gaten vullen	Incidenteel (als gaten pad onveilig maken)	Jaarrond	Zie vorige	Zie vorige
BEGRAZINGS GRASLANDEN	<i>Herder met mobiele kudde Schoonebeeker heideschape in tijdelijke raster trekt door de stad; doel is verschraken van het grasland, zaden verspreiden en insecten faciliteren. Onder andere in het Westerveldsebos, het Holtenbroekerbos en diverse graslanden in Stadshagen. Begin december vertrekt de kudde naar het winterverblijf buiten Zwolle; https://www.zwolle.nl/schaapskudde</i>			
Begrazen; soms ook na maaien van graslanden Incl. keuze velden en route (extra velden welkom) (door gemeente, dit is geen DVO taak van ROVA)	Vijf dagen per week vertrekken de 350 schape 's-ochtends naar hun werkplek	April - november	Verstoren en beschadigen in gebruik zijnde vogelnesten (bodembroeders) Opheffen groeiplaatsen beschermd en Zwolse flora	Binnen 2 weken of korter voorafgaand aan start globale controle van het werkgebied door flora- en fauna-inspecteur/ controleur, herder en gemeente en registratieformulier invullen; is tevens werkinstructie voor herder
KADES, BRUGGEN EN MUREN	Betreft kades, bruggen en muren in de openbare ruimte die binnen de Dienstverleningsovereenkomst (DVO) vallen			
Verwijderen van graffiti met hoge drukspuit	Jaarrond	Januari - januari	Opheffen groeiplaatsen beschermd en Zwolse flora (bv	Voorafgaand aan start controle van het werkgebied door flora- en faunacontroleur,

Werkzaamheid	Frequentie en bewerkingpercentage	Uitvoeringsperiode	Risico	Zorgvuldig handelen flora en fauna
			muurvarens, muurleeuwbekje, zie ook lijst Amsterdam	registratieformulier invullen; is tevens werkinstructie voor schoonmaker; bij aangegeven locaties planten niet weg spuiten en eventueel deel verft laten zitten

✓ **Beschermd**

- ✓ Blaasvaren >
- ✓ Gele helmbloem >
- ✓ Groensteel >
- ✓ Klein glaskruid >
- ✓ Koningsvaren >
- ✓ Muurbloem >
- ✓ Schubvaren >
- ✓ Steenbreekvaren >
- ✓ Stijf hardgras >
- ✓ Tongvaren >
- ✓ Zwartsteel >

✓ **Niet beschermd**

- ✓ Brede eikvaren >
- ✓ Halsbloem >
- ✓ Moerasvaren >
- ✓ Muurfijnstraal >
- ✓ Rode spoorbloem >
- ✓ Rotsnavelkruid >
- ✓ Smalle ijzervaren >
- ✓ Stijve naaldvaren >
- ✓ Tripmadam >
- ✓ Vijgenboom >
- ✓ IJzervaren >

Lijst Amsterdam